

SPRAWOZDANIE

Z REALIZACJI KRAJOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY

W RODZINIE

od 1 STYCZNIA 2007 r. do 31 GRUDNIA 2007 r.

Spis treści:	str.
Wstęp	1
Rozdział I. Cele realizowane w ramach Programu	3
Rozdział II. Realizacja Działań uprzedzających	4
1. Realizacja strategii diagnozujących	4
2. Realizacja strategii informacyjnych	49
3. Realizacja strategii edukacyjnych	56
Rozdział III. Realizacja Działań interwencyjnych	79
1. Realizacja strategii pomocowych kierowanych do ofiar przemocy w rodzinie	79
2. Realizacja strategii interwencyjnych kierowanych do sprawców przemocy w rodzinie	86
Rozdział IV Realizacja Działań wspierających	
- strategii terapeutycznych	104
Rozdział V. Realizacja Działań korekcyjno – edukacyjnych skierowanych do sprawców przemocy w rodzinie	
- Strategii ukierunkowanych na zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc w rodzinie	106
Rozdział VI. Finansowanie Programu	110
Rozdział VII. Podsumowanie, uwagi, postulaty	112

Wstęp

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie został ustanowiony 25 września 2006 r. Uchwałą Rady Ministrów Nr 162/2006 zgodnie z przepisem art. 10 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180 poz. 1493) i realizowany jest w latach 2006 – 2016.

Zgodnie z art. 11 wyżej przywołanej ustawy oraz zapisami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Rada Ministrów została zobowiązana do przedstawienia Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej corocznego sprawozdania z realizacji Programu w terminie do 30 czerwca każdego roku.

Opracowanie i realizacja Krajowego Programu ma na celu skoordynowanie działań realizowanych przez wszystkie szczeble administracji publicznej i organizacje pozarządowe oraz interdyscyplinarne podejście do zwalczania przemocy w rodzinie.

Niniejsze opracowanie – przygotowane w oparciu o sprawozdania wojewodów oraz sprawozdania: Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Komendy Głównej Policji oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji – stanowi opis działań wynikających z zapisów Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie realizowanych w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2007r.

Odbiorcami Krajowego Programu są:

- ofiary przemocy w rodzinie

w tym:

- dzieci, współmałżonkowie lub partnerzy w związkach nieformalnych, osoby starsze, osoby niepełnosprawne;
- sprawcy przemocy w rodzinie;
- świadkowie przemocy w rodzinie.

Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację Krajowego Programu są:

- na poziomie centralnym:

- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej;
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji;
- Ministerstwo Zdrowia;
- Ministerstwo Edukacji Narodowej;
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
- Ministerstwo Sprawiedliwości;
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Komenda Główna Policji;
- Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji;

przy wsparciu państwowych jednostek organizacyjnych realizujących zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

- na poziomie wojewódzkim:

- w zakresie zadań rządowych – wojewodowie
- w zakresie zadań samorządowych – marszałkowie województw

- na poziomie powiatu:

- starostowie we współpracy z organizacjami pozarządowymi

- na poziomie gminy:

- wójtowie (burmistrzowie i prezydenci miast) we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Monitorowaniem realizacji Krajowego Programu oraz czuwaniem nad prawidłowym wykonywaniem zadań zajmuje się międzyresortowy Zespół Monitorujący Realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, który został powołany dnia 16 marca 2007 r. przez Prezesa Rady Ministrów zarządzeniem Nr 27. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele resortów realizujących Krajowy Program w randze sekretarza bądź podsekretarza stanu, a także Komendant Główny Policji oraz Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Zespołem tym kieruje przewodniczący – Krajowy Koordynator Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w randze podsekretarza stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej.

Spotkania Zespołu Monitorującego odbywają się cyklicznie raz na pół roku, a pierwsze o charakterze organizacyjnym miało miejsce 7 maja 2007r.

Systematyczna ewaluacja Krajowego Programu stanowi podstawę do jego doskonalenia, a co za tym idzie wprowadzenia ewentualnych korekt, nowych rozwiązań wynikających z dynamiki zmieniających się uwarunkowań społecznych oraz doświadczeń podmiotów realizujących Program.

Rozdział I. Realizowane cele w ramach Programu

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zakłada osiągnięcie następujących celów:

- 1) zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie;
- 2) zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy;
- 3) zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Cele ogólne będą realizowane poprzez:

- 1) systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie;
- 2) podnoszenie wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie;
- 3) podnoszenie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie;
- 4) udzielanie profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie;
- 5) oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie.

Poprzez realizację celów Krajowego Programu zakłada się:

- 1) zmianę pojmowania przez społeczeństwo zjawiska przemocy w rodzinie;
- 2) promowanie wartości rodzinnych;
- 3) edukację dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie skutków stosowania przemocy w rodzinie;
- 4) promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy.

Rozdział II. Realizacja Działań uprzedzających

Wśród działań uprzedzających wyróżnia się następujące Strategie:

- Strategie diagnozujące;
- Strategie informacyjne
- Strategie edukacyjne

1. Realizacja Strategii diagnozujących

Realizacja Strategii diagnozujących odbywa się w ramach poszerzania wiedzy na temat rozmiarów przemocy w rodzinie.

Działanie: *Zebranie informacji na temat rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze Polski, dotyczących:*

- *skali zjawiska w podziale na kategorie ofiar,*
- *identyfikacji ofiar,*
- *identyfikacji sprawców.*

W okresie sprawozdawczym Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, wypełniając zobowiązania zawarte w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, zleciło firmie TNS OBOP przeprowadzenie badań diagnozujących zjawisko przemocy w rodzinie.

Badanie zostało przeprowadzone na ogólnopolskiej, losowej, reprezentatywnej próbie Polaków w wieku 18 i więcej lat. Zrealizowano 3 000 wywiadów. Badanie zostało zrealizowane za pośrednictwem wywiadów telefonicznych CATI, bowiem ta metoda badawcza wydawała się najbardziej optymalną w stosunku do badanej tematyki, do której zarówno ofiary jak i sprawcy przyznają się niechętnie. Łatwiejsze jest – przy wysokim poziomie telefonizacji w Polsce – było dotarcie do środowisk trudno dostępnych (zamknięte osiedla, które również nie są wolne od przemocy w rodzinie – z jednej strony oraz grupy dotknięte dysfunkcjami – z drugiej).

Celem badania było rozpoznanie zjawiska przemocy w rodzinie – funkcjonujących stereotypów, postrzeganej społecznie skali zjawiska na różnych poziomach dystansu wobec przeciętnego człowieka (poziom kraju, województwa, miejscowości, najbliższej okolicy) oraz okoliczności towarzyszących przemocy w rodzinie na poziomie ogólnym, ale również z możliwością analizy na poziomie poszczególnych form przemocy (fizycznej, psychicznej, ekonomicznej, czy seksualnej). Innym wykorzystanym wskaźnikiem mówiącym o powszechności zjawiska przemocy były pytania o znajomość rodzin, w których występowałby problem przemocy w rodzinie.

Uzyskane w badaniu wyniki pozwoliły na oszacowanie liczby ofiar oraz sprawców przemocy, ich charakterystykę, zmierzenie częstotliwości

występowania przemocy (czy było to jednorazowe wydarzenie, czy sytuacje te powtarzały się więcej razy) oraz oszacowanie okresu, kiedy podobna sytuacja miała miejsce ostatnio (wystąpienie podobnej sytuacji dawniej niż 5 lat temu mówi o doświadczeniach z dalszej przeszłości respondenta, natomiast wystąpienie jej w ciągu ostatnich 12 miesięcy – wskazuje na to, że problem przemocy jest aktualnym problemem rodziny). Zadane w badaniu pytanie o prawdopodobieństwo powtórzenia się takich zachowań niepożądanych wskazuje dodatkowo, ilu Polaków (spośród tych, którzy przyznają się do występowania przemocy w rodzinie oraz zakładając, że uzyskane wyniki nie są li tylko pochodną postaw życzeniowych) żyje w ciągłym poczuciu zagrożenia przemocą domową. Ponadto, celem badania była też kwestia przemocy dokonywanej pod wpływem alkoholu. W przypadku zdiagnozowania przemocy w rodzinie (zamieszkiwania w gospodarstwie domowym, w których dochodziło do przemocy – sprawca, ofiara, świadek przemocy wobec innych osób w gospodarstwie) pytano ponadto o korzystanie z pomocy różnych instytucji i organizacji oraz o ocenę skuteczności tej pomocy.

Pod kątem analizy sytuacji ofiar i sprawców, w kwestionariuszu wywiadu uwzględniono kwestie dotyczące sytuacji społeczno-demograficznej ludzi (ich płeć, wiek, wykształcenie, miejsce zamieszkania, wielkość gospodarstwa domowego, sytuację materialną, zdrowotną stan cywilny oraz obecność dzieci do 18 lat w gospodarstwie domowym).

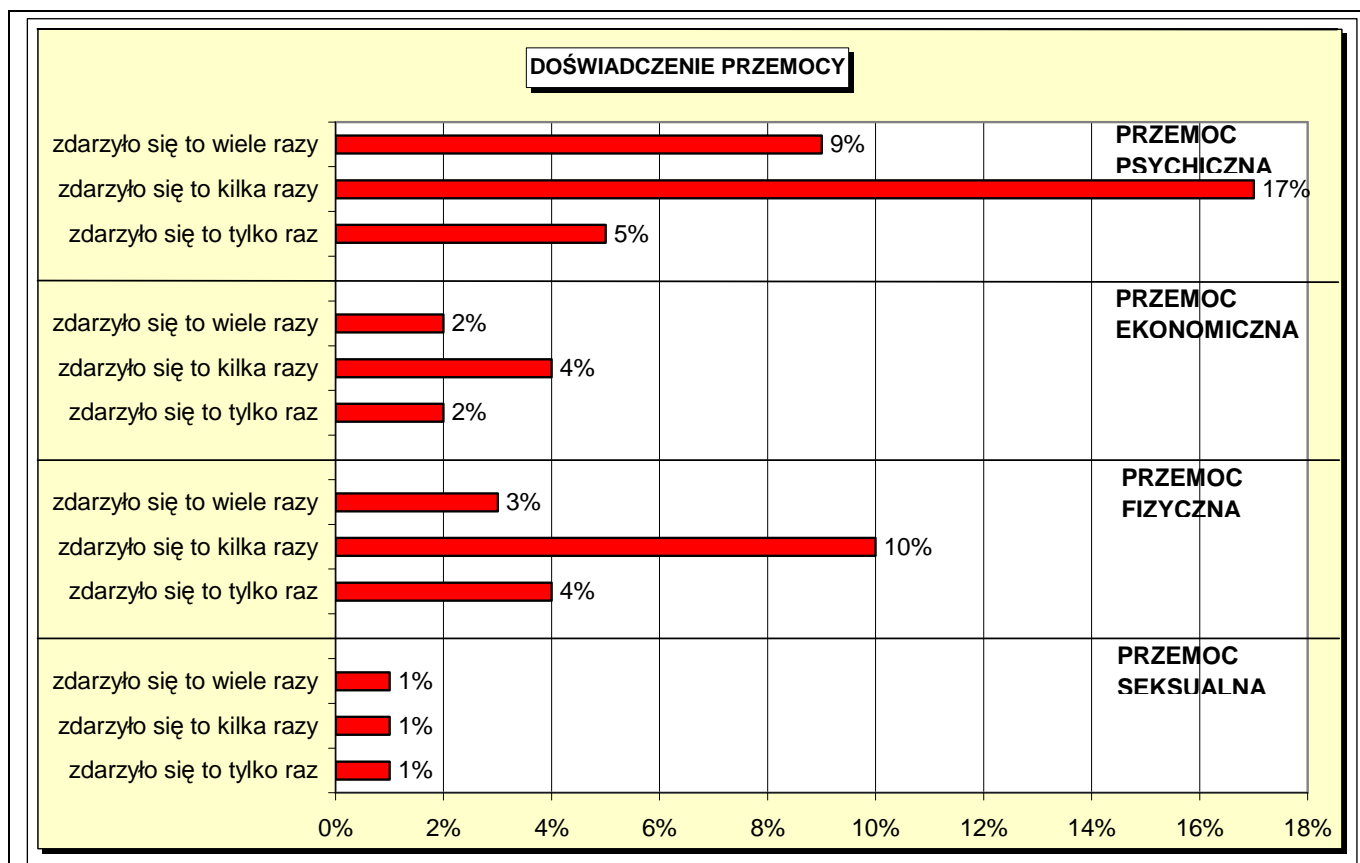
Ponieważ raport z przeprowadzonych badań jest bardzo obszerny, w niniejszym materiale dokonano prezentacji wyników badań w odniesieniu do ofiar przemocy w rodzinie oraz osób stosujących przemoc jak również przedstawiono wnioski opracowane na podstawie badań.

Szczegółowe informacje zamieszczone zostały na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej www.mpips.gov.pl w zakładce „Przemoc w rodzinie”.

OFIARY PRZEMOCY W RODZINIE – ROZPOWSZECHNIENIE ZJAWISKA

Więcej niż co trzeci Polak (36%) przyznaje, że przynajmniej raz doświadczył którejkolwiek z form przemocy. Nieco mniej, bo 30% badanych, doświadczyło przemocy więcej niż raz, natomiast co dziewiąty (11%) wielokrotnie doświadczał przemocy – takie wyniki przynosi zbiorcza analiza deklaracji o doświadczanie różnych form przemocy.

Najczęściej doświadczaną przez Polaków formą przemocy jest przemoc psychiczna, które to doświadczenie przynajmniej raz stało się udziałem 31% badanych. Przemocy fizycznej doświadczyło mniej, bo 17% respondentów. Ośmiu na stu ankietowanych (8%) przyznaje, że zdarzyło im się być ofiarą przemocy ekonomicznej, zaś 3% deklaruje bycie ofiarą przemocy seksualnej.

* Na wykresie pominięte zostały odpowiedzi „nie”.

Ofiary każdej z form przemocy najczęściej doświadczały jej kilka razy – 17% w przypadku przemocy psychicznej, 10% przemocy fizycznej, 4% przemocy ekonomicznej oraz 1% przemocy seksualnej. Niższy jest zarówno odsetek tych osób, które przemocy doświadczyły tylko raz (odpowiednio 9%, 3%, 2% i 1%), jak i wielokrotnie (odpowiednio 5%, 4%, 2% i 1%).

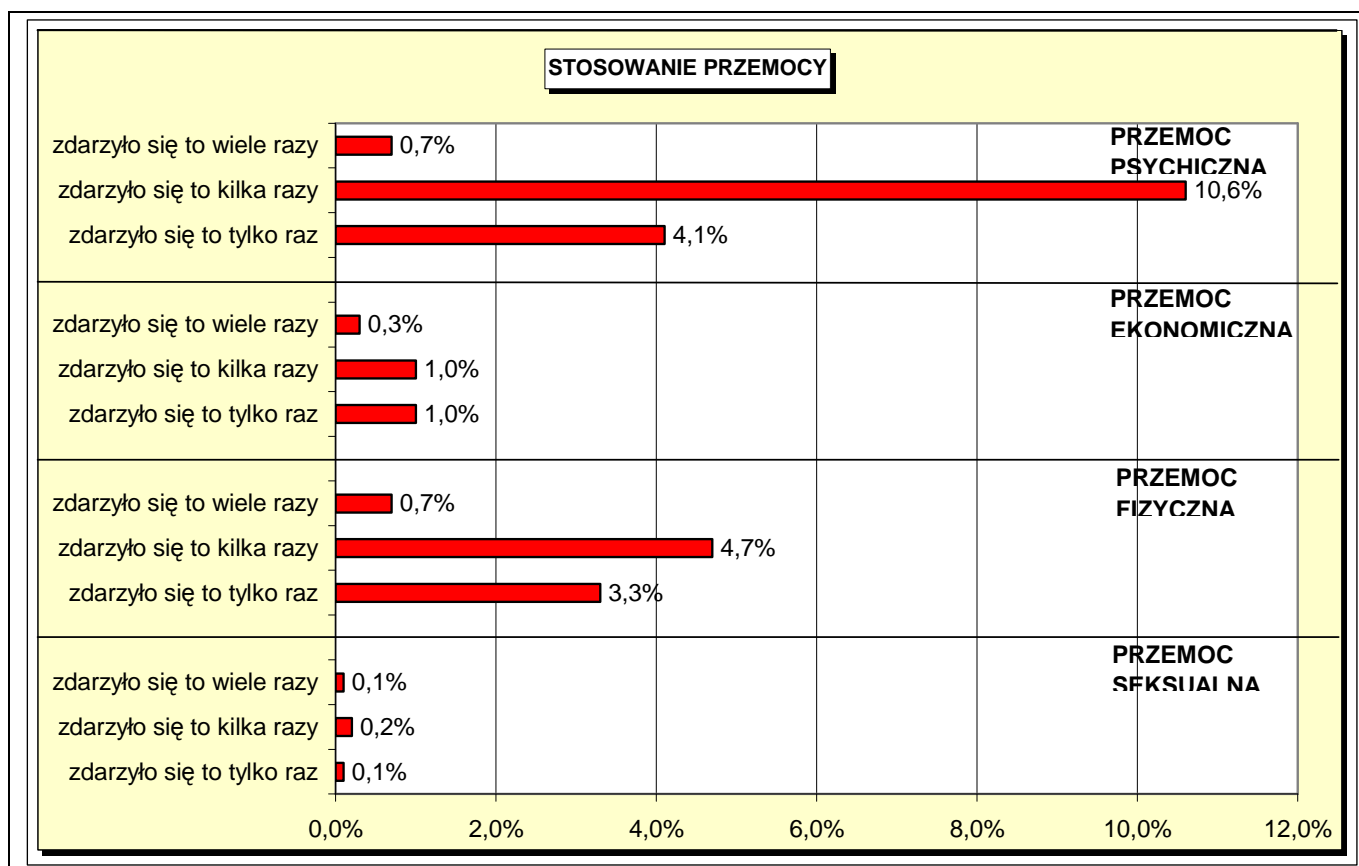
Z zebranych danych wynika, że co piąty Polak (20%) doświadczył jednej formy przemocy, co dziewiąty (11%) dwóch różnych form, natomiast czterech na stu (4%) było ofiarami trzech jej form, a co setny (1%) był narażony na wszystkie cztery rodzaje przemocy.

Wśród ogółu ofiar przemocy ponad połowa doświadczyła jednej jej formy (54%), co trzecia (31%) dwóch form, 11% trzech form, natomiast trzy na sto (3%) były ofiarami każdego z wyróżnionych rodzajów przemocy.

Sprawcy przemocy w rodzinie – rozpowszechnienie zjawiska

Co piąty respondent (20%) przyznaje się do tego, że przynajmniej raz zastosował przemoc wobec innego członka rodziny – wynika z analizy danych zebranych w pytaniach o stosowanie różnych form przemocy w rodzinie. Najczęściej była to przemoc psychiczna, której dopuściło się 15% Polaków, rzadziej przemoc fizyczna, którą kiedykolwiek zdarzyło się zastosować 9% respondentów. Zdecydowanie rzadziej badani przyznawali się do bycia sprawcami przemocy ekonomicznej (2%) lub seksualnej – mniej niż co setny (0,4%).

* Na wykresie pominięte zostały odpowiedzi „nie”.

Sprawcy przeważnie przyznają, że przemocy wobec członków gospodarstwa domowego dopuścili się kilka razy – 11%, gdy chodziło o przemoc psychiczną, 5% - przemoc fizyczną, 1% - przemoc ekonomiczną oraz 0,2% - przemoc seksualną. Bardzo niski jest natomiast odsetek respondentów, którzy deklarują, że wielokrotnie uciekali się do przemocy – w przypadku przemocy psychicznej i fizycznej 1%, w przypadku przemocy ekonomicznej i seksualnej mniej niż co setny.

4% respondentów w sytuacji przemocy psychicznej, 3% respondentów w sytuacji przemocy fizycznej, 1% respondentów w sytuacji przemocy ekonomicznej oraz mniej niż co setny w przypadku przemocy seksualnej deklarują, że co prawda stosowali przemoc wobec członków rodziny, ale zdarzyło się to tylko jeden raz.

13% badanych osób przyznaje się do stosowania jednego rodzaju przemocy, 5% stosuje dwie jej formy, natomiast co setny (1%) trzy. Mniej niż co setny Polak ujawnił ankieterowi, że w stosunku do innej osoby (osób) w rodzinie zachowywał się w sposób wyczerpujący znamiona przemocy psychicznej, fizycznej, ekonomicznej jak i seksualnej.

Wśród ogółu sprawców przemocy ponad dwie trzecie (68%) stanowią osoby, które dopuściły się wobec członków rodziny tylko jednego rodzaju przemocy. Co czwarty sprawca (27%) stosował przemoc w dwóch formach, 4% w trzech, a mniej niż co setny w jednej formie.

PRZEMOC WOBEC INNYCH CZŁONKÓW GOSPODARSTWA DOMOWEGO

Respondentów (niezależnie od tego czy byli, czy też nie ofiarami przemocy) zapytano, czy inni członkowie rodziny byli traktowani w sposób, który wskazywałby na występowanie przemocy. Większość respondentów odpowiedziała, że nie – od 76% w przypadku przemocy psychicznej do 96% w przypadku przemocy seksualnej.

Świadkiem przemocy psychicznej w rodzinie wobec innego członka gospodarstwa domowego był co czwarty Polak, przy czym co dziesiąta osoba wskazywała, że ofiarą było dziecko, 3% - osoba starsza lub niepełnosprawna, zamieszkująca w tym gospodarstwie domowym, a 12% - że inna osoba dorosła. Ze stosowaniem w domu przemocy fizycznej wobec innego członka rodziny było 15% osób – 7% mówiło o takiej sytuacji wobec dzieci, 2% - wobec osób starszych, niepełnosprawnych, a 6% - o innych osobach dorosłych. O zamieszkiwaniu w gospodarstwie domowym, w którym przemoc ekonomiczna stosowana była wobec innych osób mówiło 8% badanych (3% mówiło, że osobami tymi były dzieci, co setna – że osoba starsza lub niepełnosprawna, a 4% - że inna osoba dorosła), natomiast o zamieszkiwaniu w rodzinie, w której ofiara przemocy seksualnej była inna osoba mówił co setny badany (osoba ta najczęściej wskazywała na zachowania takie wobec innych osób dorosłych).

PRZEMOC WOBEC INNYCH NIŻ RESPONDENT CZŁONKÓW RODZINY				
	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc fizyczna	Przemoc seksualna
nie	76%	91%	86%	96%
tak, dziecko, dzieci w tym gospodarstwie domowym	10%	3%	7%	0%
tak, osoba/osoby starsza(e) lub niepełnosprawna(e) w gospodarstwie domowym	3%	1%	2%	0%
tak, inna osoba/osoby dorosła(e) w tym gospodarstwie domowym	12%	4%	6%	1%
nie wiem, nie pamiętam	1%	1%	1%	2%
odmowa odpowiedzi	0%	0%	0%	0%

Wyniki nie sumują się do 100% - badani mogli wskazać na wszystkie kategorie osób, których dane forma przemocy dotyczyła.

O zamieszkiwaniu w gospodarstwie domowym, w którym ofiarą było dziecko mówiło 10% osób pytanych o występowanie w rodzinie zjawiska przemocy psychicznej wobec innych członków rodziny, o występowaniu przemocy fizycznej wobec dziecka mówiło 7% pytanych, na przemoc ekonomiczną wskazywało 3% badanych, natomiast na przemoc seksualną – mniej niż co setna osoba.

O przemocy wobec osób starszych, czy niepełnosprawnych w zamieszkiwanym gospodarstwie domowym mówiło w sytuacji przemocy emocjonalnej 3% osób, fizycznej – 2%, ekonomicznej – co setna, natomiast seksualnej – mniej niż co setna.

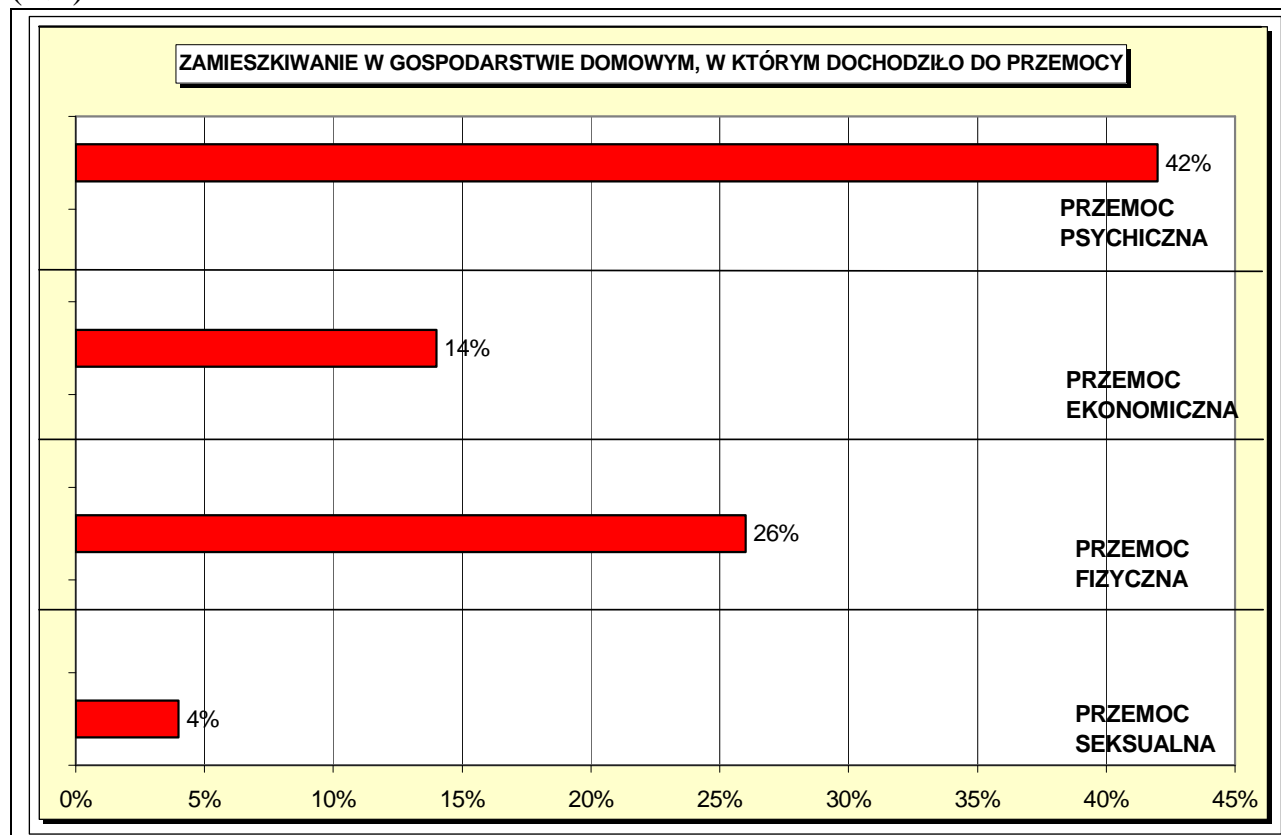
W sumie 14% respondentów deklaruowało zamieszkiwanie w gospodarstwie domowym, w którym ofiarą przemocy było dziecko, natomiast 5% w takim, gdzie przemoc stosowana była wobec osoby starszej lub niepełnosprawnej.

Ponadto o przemyce wobec innych osób dorosłych mówiło dodatkowo 12% badanych, a przemyce fizycznej – 6%, ekonomicznej – 4%, natomiast seksualnej – jedna na sto.

ZAMIESZKIWANIE W GOSPODARSTWIE DOMOWYM, W KTÓRYM DOCHODZIŁO DO PRZEMOCY

Połowa Polaków (48%) zamieszkiwało lub mieszka w gospodarstwie domowym, w którym dochodziło do przypadków przemocy. Według deklaracji respondentów częściej narażeni na to byli mieszkańcy miast (51%) niż mieszkańcy wsi (44%). Najczęściej zamieszkiwały w takim gospodarstwie domowym osoby w złej sytuacji materialnej (56%) oraz rozwiedzione (74%).

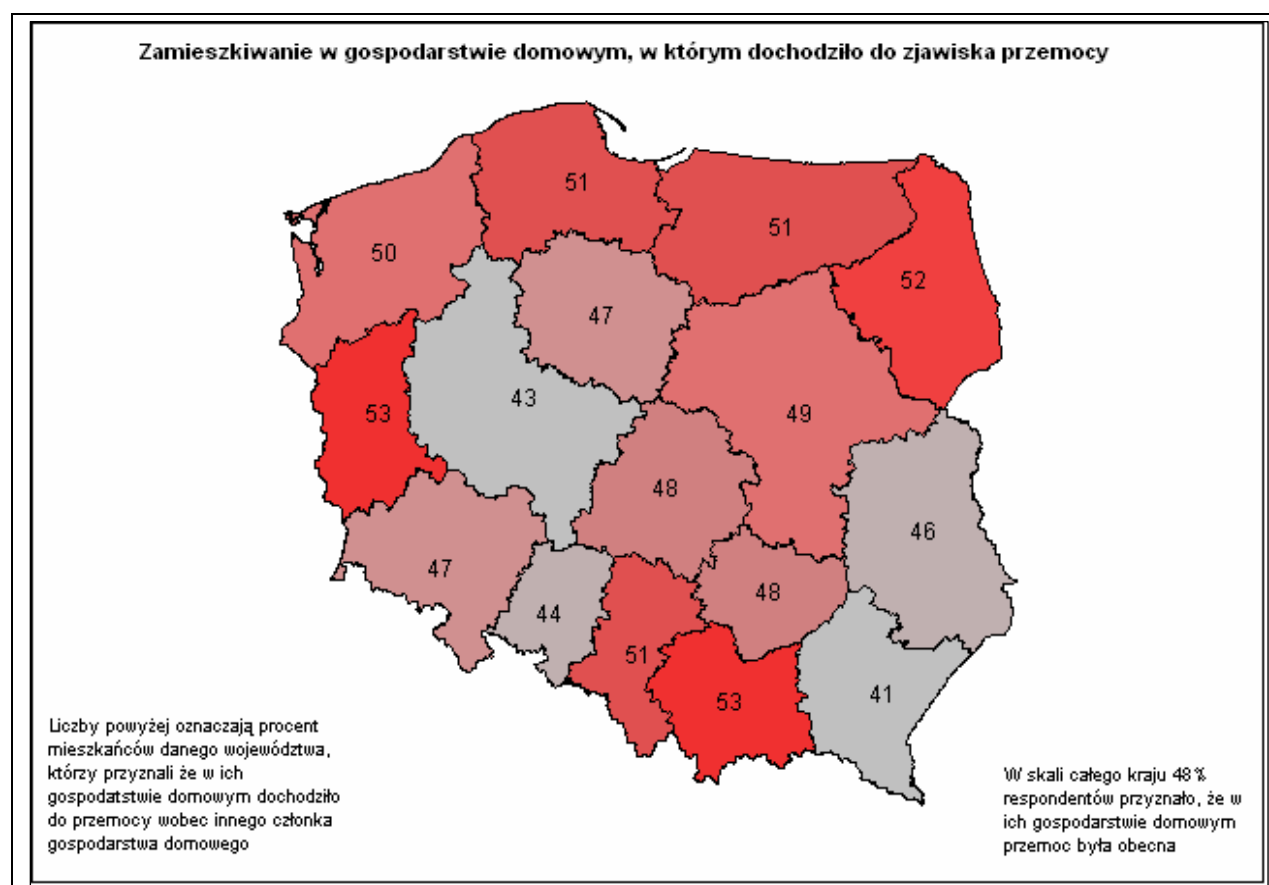
Ponad dwie piąte (42%) Polaków mieszkało lub mieszka w gospodarstwie domowym, w którym dochodziło do przemocy psychicznej, czyli albo sami byli ofiarą/sprawcą takiej przemocy, albo ofiarą była inna osoba z tego gospodarstwa. Co czwarty respondent ma doświadczenia dotyczące zamieszkiwania w gospodarstwie domowym dotkniętym problemem przemocy fizycznej (26%). Rzadziej zdarza się, żeby w gospodarstwach domowych ankietowanych dochodziło do przemocy ekonomicznej (14%) bądź seksualnej (4%).

Gospodarstwa domowe, w których dochodziło do przemocy psychicznej stanowią 44% gospodarstw w mieście oraz 38% gospodarstw na wsi. Przemoc psychiczna dużo częściej zdarza się ponadto w gospodarstwach w złej (51%) niż w dobrej (40%) i średniej (41%) sytuacji materialnej.

Podobne zależności obserwuje się dla przemocy ekonomicznej, która występuje w 11% gospodarstw domowych na wsi i 15% w mieście, a także w 11% gospodarstw w dobrej i 21% w złej sytuacji materialnej. Również do przemocy fizycznej i seksualnej częściej dochodzi w gospodarstwach w złej (odpowiednio 31% i 7%) niż w dobrej sytuacji materialnej (odpowiednio 26% i 3%). Przemoc fizyczna jest ponadto częściej deklarowana przez mieszkańców miast (28%) niż wsi (22%).

Do zamieszkiwania w gospodarstwie domowym, w którym miała miejsce przemoc w rodzinie częściej (połowa lub więcej badanych) przyznawali się mieszkańcy województwa lubuskiego, małopolskiego, podlaskiego, śląskiego i województw północnych (zachodniopomorskiego, pomorskiego i warmińsko-mazurskiego), natomiast rzadziej – województwa podkarpackiego, wielkopolskiego i opolskiego (poniżej 45%).

CHARAKTERYSTYKA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE

SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNY PROFIL OFIAR POSZCZEGÓLNYCH FORM PRZEMOCY

OFIARY PRZEMOCY PSYCHICZNEJ

Przemoc psychiczna częściej dotyczy kobiet niż mężczyzn. Przynajmniej raz doświadczyło przemocy psychicznej 35% kobiet i 26% mężczyzn. Najbardziej przyznają, że były ofiarami przemocy psychicznej osoby w wieku 60 i więcej lat (27%), zaś najczęściej pięćdziesięciolatekowie (34%). Poza tym, przemoc tego rodzaju częściej dotyczy osób mieszkających w miastach (32%) niż na wsi (28%), a także częściej ankietowanych w złej (40%) niż w dobrej (28%) sytuacji materialnej. Przemocy psychicznej stosunkowo rzadko doświadczały ze strony członków rodziny osoby żonate lub zamężne (27%), za to stosowano ją wobec ponad dwóch trzecich (68%) osób obecnie rozwiedzionych lub w separacji.

OFIARY PRZEMOCY EKONOMICZNEJ

Ofiarami przemocy ekonomicznej również częściej padają kobiety (10%) niż mężczyźni (6%). Znacznie częściej dotyka ona pięćdziesięciolatekowie (13%) niż czterdziestolatekowie (6%). Z deklaracji badanych wynika, że przemoc ekonomiczna jest rzadsza na wsi (7%) niż w mieście (9%) oraz wśród osób w dobrej sytuacji materialnej (5%) niż w złej (16%). Ofiarą przemocy ekonomicznej była co trzecia (31%) osoba rozwiedziona. Znamienne jest, że ta forma przemocy niemal dwukrotnie częściej dotyka osoby chore, niepełnosprawne i wymagające opieki (13%) niż osoby zdrowe, które w ogóle nie chorują (7%).

OFIARY PRZEMOCY FIZYCZNEJ

Także przemoc fizyczna częściej dotyka kobiety (20%) niż mężczyzn (14%). Ofiarami tego rodzaju przemocy najczęściej były osoby młode pomiędzy 18 a 29 rokiem życia (23%), a najbardziej badani w wieku 60 i więcej lat (12%). Częściej przyznawali, że byli ofiarami przemocy fizycznej mieszkańcy miast (18%) niż wsi (15%), a także częściej osoby rozwiedzione (45%) i kawalerowie/panny (23%) niż osoby zamężne/żonate (13%).

OFIARY PRZEMOCY SEKSUALNEJ

Do doświadczenia przemocy seksualnej najczęściej przyznawały się osoby w wieku 50-59 lat (6%), a najbardziej 18-29 lat (1%). Ta forma przemocy częściej dotyka także kobiety (5%) niż mężczyzn (1%) oraz częściej osoby z gospodarstw domowych w złej sytuacji materialnej (5%) niż w dobrej (1%).

SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNY PROFIL OFIAR NA PODSTAWIE DEKLARACJI OSÓB, KTÓRE DOŚWIADCZYŁY PRZEMOCY W RODZINIE

Osoby, które deklarują, że przynajmniej raz doświadczyły przemocy w rodzinie – niezależnie od tego, jaką przybierała ona formę – to częściej kobiety

(39%) niż mężczyźni (32%), co więcej kobiet jest dwukrotnie więcej wśród osób, które wiele razy były ofiarami przemocy (14% w stosunku 7%).

Nie występują istotne różnice w rozpowszechnieniu przemocy ze względu na wiek ofiar, jedynie wśród najstarszych respondentów (w wieku 60 i więcej lat) przemoc jest zgłaszana nieco rzadziej (32%). Ponadto do doświadczania przemocy częściej przyznają się mieszkańcy miast (38%), w szczególności największych (42% w miastach powyżej 500 tys. mieszkańców), niż mieszkańcy wsi (33%).

Przemoc w rodzinie częściej dotyczy gospodarstw domowych w złej sytuacji materialnej (44%) niż tych będących w dobrej sytuacji materialnej (33%). Stosunkowo najrzadziej przemoc dotyka osoby żonate bądź zamężne (32%), a zdecydowanie najczęściej doświadczyły jej osoby rozwiedzione lub w separacji (71%), co wiąże się zapewne z sytuacjami będącymi przyczyną rozpadu związku lub też występowały w trakcie prowadzonego postępowania.

Również respondentów, którzy którejkolwiek formy przemocy doświadczyli więcej niż raz więcej jest wśród kobiet (33%) niż mężczyzn (27%), więcej wśród mieszkańców miast (33%) niż wsi (26%) oraz więcej wśród osób w złej (41%) niż w dobrej (26%) sytuacji materialnej. Szczególnie dużo takich osób jest wśród rozwiedzionych Polaków – ponad dwie trzecie (69%).

Wielokrotnie przemocy doświadczały również dwukrotnie częściej kobiety (14%) niż mężczyźni (7%). Wśród grup wiekowych, większym rozpowszechnieniem przypadków wielokrotnej przemocy wyróżnia się grupa pięćdziesięciolatków (14%). Ofiarami wielokrotnej przemocy nieco częściej stają się osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (po 12%) niż osoby z wykształceniem średnim i wyższym (po 9%).

Ponadto osób, które wielokrotnie padały ofiarą przemocy ze strony członków rodziny więcej jest w miastach (12%) niż na wsi (9%), a także wśród badanych w złej (22%) niż w dobrej (6%) sytuacji materialnej. Ofiarami wielokrotnej przemocy bardzo często były osoby rozwiedzione (45%) oraz owdowiałe (16%). Stosunkowo rzadko spotyka ona natomiast osoby żonate/zamężne (8%).

Bardziej niż przeciętnie narażone na stanie się ofiarami wielokrotnej przemocy są osoby chore i niepełnosprawne (aż 16% znajduje się w takiej sytuacji) oraz osoby uskarżające się na poważniejsze dolegliwości zdrowotne (14%). Dla porównania – wśród osób całkowicie zdrowych o wielokrotnej przemocy mówiło jedynie 7%.

Osób, które doświadczyły więcej niż jednej formy przemocy jest zdecydowanie więcej wśród kobiet (21%) niż wśród mężczyzn (12%). Jest ich także zdecydowanie więcej wśród respondentów w wieku 18-29 lat (20%) oraz pięćdziesięciolatków (21%) niż wśród czterdziestolatków (12%) i sześćdziesięciolatków (11%).

Zdecydowanie więcej jest ofiar kilku rodzajów przemocy wśród osób deklarujących złą sytuację materialną (25%) niż wśród tych, którzy deklarują sytuację dobrą (15%) lub średnią (16%). Wyraźnie najczęściej badanych, którzy

doświadczyli kilku form przemocy ze strony członków rodziny jest wśród osób rozwiedzionych (64%).

CHARAKTERYSTYKA OFIAR NA PODSTAWIE DEKLARACJI SPRAWCÓW

Osoby, które przyznały się do bycia sprawcami przemocy wobec członków rodziny, pytano o to, kim była ofiara – osoba wobec której tak się zachowały. Z uzyskanych deklaracji wynika, że ofiarami najczęściej są współmałżonkowie, dzieci, a także rodzeństwo sprawców.

29% sprawców przemocy ekonomicznej wskazuje, że stosowali ją wobec żony, podobnie aż 78% sprawców przemocy seksualnej oraz co piąta osoba (20%), która dopuściła się przemocy psychicznej. 17% sprawców zastosowało wobec żony przemoc fizyczną. Natomiast mąż był ofiarą w przypadku: 21% sprawczyń przemocy psychicznej, 17% - ekonomicznej, 11% - fizycznej i mniej niż co setnej osoby w przypadku przemocy seksualnej.

Do stosowania przemocy wobec syna przyznało się 26% sprawców przemocy fizycznej, 22% psychicznej i 16% ekonomicznej. Do podobnych zachowań wobec córki przyznawano się rzadziej – odpowiednio 18%, 14% i 16%. Przemocy wobec brata najczęściej dopuszczali się sprawcy przemocy fizycznej – 19%, a nieco rzadziej – ekonomicznej (15%) i psychicznej (14%). Zaś przemocy wobec siostry odpowiednio 13%, 2% i 7% osób, które przyznają się do przemocy wobec rodziny.

Rzadziej, ale jednak zdarzało się, że badani dopuszczali się przemocy wobec rodziców. W zależności od rodzaju przemocy przyznaje się do tego od mniej niż co setnego do 9% sprawców, jeśli chodzi o ojca oraz od mniej niż co setnego do 5%, gdy chodzi o matkę. Rodzice najczęściej są ofiarami przemocy psychicznej (9% w przypadku ojca i 5% - w przypadku matki) i fizycznej (w przypadku ojca – 6%, w przypadku matki – 3%). O przemocy ekonomicznej wobec rodzica mówiło – w stosunku do ojca 2% sprawców, a w stosunku matki – mniej niż co setny.

Przemoc stosowana jest także w stosunku do innych członków gospodarstw domowych, zarówno spokrewnionych, jak i nie spokrewnionych ze sprawcą, jednak jest ona znacznie rzadsza niż w przypadku wymienionych powyżej grup.

Warto zauważyć, że w przypadku przemocy ekonomicznej odnotowaliśmy wyższy – w porównaniu z pozostałymi formami – odsetek odmowy odpowiedzi.

SPRAWCY PRZEMOCY – WEDŁUG OFIAR				
	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc fizyczna	Przemoc seksualna
mąż	21%	17%	11%	0%
żona	20%	29%	17%	78%
partner	3%	3%	1%	11%
partnerka	3%	1%	0%	0%
ojciec (ojczym)	9%	2%	6%	0%
matka (macocha)	5%	0%	3%	0%
syn (synowie; pasierb \ pasierbowie)	22%	16%	26%	0%
córka (córki, pasierbica, pasierbice)	14%	16%	18%	0%
dziadek	0%	0%	0%	0%
babcia	1%	0%	0%	0%
brat (bracia)	14%	15%	19%	0%
siostra (siostry)	7%	2%	13%	0%
teść	0%	0%	1%	3%
teściowa	1%	0%	0%	0%
szwagier	1%	0%	1%	0%
szwagierka	0%	0%	0%	0%
inna osoba z rodziny	3%	5%	2%	0%
inna osoba niespokrewniona	2%	0%	1%	8%
odmowa odpowiedzi	1%	5%	2%	0%

Płeć ofiar na podstawie deklaracji uzyskanych od ofiar i sprawców przemocy w rodzinie

57% ofiar przemocy (na podstawie deklaracji ofiar), niezależnie od jej formy, to kobiety. Natomiast mężczyźni stanowią 43%.

Uzyskane wśród przedstawicieli obu płci deklaracje dotyczące doświadczenia przemocy w rodzinie zestawiliśmy z tym, co o płci swoich ofiar mówili sprawcy przemocy. Okazało się, że po takim przeliczeniu wyników, kobiet wśród ofiar jest niewiele więcej niż mężczyzn – 52% wobec 48% co może świadczyć o mniejszej skłonności mężczyzn do przyznawania się, że są ofiarami przemocy.

Istnieją formy przemocy, które o wiele częściej dotyczą kobiet niż mężczyzn. Przemoc seksualna dotyczy kobiet aż w 86% przypadków (według deklaracji ofiar). Po skorygowaniu tych wyników o odpowiedzi sprawców odsetek ten nie zmienia się.

Z deklaracji samych ofiar wynika, że kobiety stanowią 59% ogółu osób, wobec których stosowana jest przemoc psychiczna, 64% doświadczających przemocy ekonomicznej oraz 61% osób dotkniętych przemocą fizyczną. Jeśli chodzi o te formy przemocy, to skorygowanie wyników o odpowiedzi sprawców powoduje, że rośnie odsetek mężczyzn wśród ofiar – kobiety stanowią odpowiednio 53%, 60% i 55%.

CHARAKTERYSTYKA SPRAWCÓW PRZEMOCY W RODZINIE

SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNY PROFIL SPRAWCÓW NA PODSTAWIE DEKLARACJI OSÓB, KTÓRE STOSOWAŁY PRZEMOC W RODZINIE

Do stosowania przemocy w stosunku do swojej rodziny częściej przyznają się mężczyźni (24%) niż kobiety (15%). Wiek nie ma istotnego wpływu na prawdopodobieństwo, że osoba może być sprawcą przemocy i jedynie wśród najstarszych respondentów (60 i więcej lat) odsetek przyznających się do tego rodzaju czynów jest stosunkowo najniższy – 16%.

Okazuje się, że więcej osób przyznających się do stosowania przemocy jest wśród respondentów z wykształceniem wyższym (25%) niż wśród tych z wykształceniem podstawowym (15%). Częściej deklarują, że zdarzyło im się być sprawcami przemocy, osoby z miast (21%) niż ze wsi (17%). Częściej także przyznają się do tego osoby rozwiedzione i w separacji (24%) oraz kawalerowie i panny (23%) niż osoby zamężne/żonate (18%).

Badanych, którzy przyznają się do stosowania wobec członków swojej rodziny więcej niż jednego rodzaju przemocy jest trzykrotnie więcej wśród mężczyzn (9%) niż wśród kobiet (3%). Kobiety, jeśli stosowały przemoc to jedną, „najwyżej” dwie jej formy.

Osoby z wyższym wykształceniem, które częściej od ogółu respondentów przyznawały się do stosowania przemocy w stosunku do członków rodziny,

zazwyczaj poprzestawały na jednej formie (18%). Więcej niż jednej formy przemocy dopuściło się 6% z nich – dla porównania 5% wśród osób z wykształceniem podstawowym.

Zdarza się, że sprawcy są jednocześnie ofiarami przemocy w rodzinie – 13% Polaków to osoby, które przynajmniej raz przemocy od członków rodziny doświadczyły i jednocześnie przynajmniej raz ją wobec nich zastosowały. Takich osób więcej jest wśród mężczyzn (15%) niż wśród kobiet (12%). Najczęściej przyznają się do tego osoby z wykształceniem wyższym (18%) oraz rozwiedzione (21%).

Spółeczno-demograficzny profil sprawców poszczególnych form przemocy

Do stosowania przemocy psychicznej częściej przyznają się mężczyźni (19%) niż kobiety (12%). Nie ma większych różnic ze względu na wiek, jedynie osoby w wieku 60 i więcej lat rzadziej od ogółu mówią o tym, że dopuściły się przemocy psychicznej (13%). Częściej do stosowania tej formy przemocy przyznają się ponadto badani z wykształceniem wyższym (19%) niż podstawowym (12%).

Do dopuszczenia się przemocy fizycznej wobec członków rodziny przyznaje się prawie trzykrotnie tyle mężczyzn, co kobiet (13% wobec 5%). Do sprawstwa tego rodzaju przemocy najczęściej przyznają się osoby w wieku 18-29 lat (11%), a najrzadziej te w wieku 60 i więcej lat (7%). Osoby z wykształceniem wyższym (11%) przyznają się do niej niemal dwukrotnie częściej od osób z wykształceniem podstawowym (6%), a mieszkańcy miast (10%) częściej niż mieszkańcy wsi (7%).

Natomiast do przemocy ekonomicznej i seksualnej przyznaje się zbyt mało respondentów, by móc określić w jakich grupach społeczno-demograficznych stosowanie tych formy przemocy jest najczęstsze.

CHARAKTERYSTYKA SPRAWCÓW NA PODSTAWIE DEKLARACJI OFIAR

Ofiary przemocy zapytane zostały o to, kto dopuścił się wobec nich przemocy. Okazuje się, że najczęściej taką osobą był mężczyzna – mąż albo ojciec. Przemocy ze strony męża doświadczyło od 60% ofiar w przypadku przemocy seksualnej, 45% - w przypadku przemocy ekonomicznej, do 35% w przypadku przemocy fizycznej bądź psychicznej. Na ojca, jako sprawcę wskazywało 35% ofiar przemocy fizycznej, 28% psychicznej, 24% ekonomicznej i 4% seksualnej

Rzadziej zdarzało się, żeby sprawcą przemocy była kobieta. Jeśli ofiara wskazuje na kobietę to przede wszystkim na matkę lub żonę. O sprawstwie matki mówiło 15% ofiar przemocy fizycznej, 9% - psychicznej, 7% - ekonomicznej i mniej niż co setna – przemocy seksualnej. Z kolei na żonę, jako sprawcę przemocy wskazywało 12% ofiar przemocy seksualnej, nieco mniej ofiar przemocy ekonomicznej (10%) oraz przemocy psychicznej (8%). W

porównaniu z tymi przejawami przemocy żona jako sprawca najrzadziej wymieniana była w kontekście przemocy fizycznej.

Stosunkowo często, w porównaniu z innymi członkami rodziny (z wyłączeniem rodziców i współmałżonków), przemoc bywa stosowana przez rodzeństwo. Brat dopuścił się przemocy wobec 8% ofiar przemocy fizycznej, 6% psychicznej, 3% ekonomicznej oraz 1% seksualnej. Zaś siostra była odpowiedzialna za przemoc wobec 2% ofiar przemocy psychicznej i fizycznej oraz 1% ofiar przemocy ekonomicznej.

W niektórych rodzinach sprawcami przemocy są dzieci. W przypadku przemocy psychicznej 4% ofiar doświadczyło jej ze strony syna, a 2% ze strony córki. Jeśli chodzi o przemoc ekonomiczną jest to odpowiednio 2% i 1%, a gdy chodzi o przemoc fizyczną 1% i 0% (mniej niż co setna).

Rzadziej sprawcami przemocy są według ofiar partner lub partnerka, dziadkowie, teściowie oraz inne osoby z gospodarstwa domowego – spokrewnione i niespokrewnione. Ogólnie rzecz biorąc przemocy najczęściej dopuszczają się współmałżonkowie, albo rodzice wobec dzieci.

SPRAWCY PRZEMOCY – WEDŁUG OFIAR				
	Przemoc psychiczna	Przemoc ekonomiczna	Przemoc fizyczna	Przemoc seksualna
mąż	35%	45%	35%	60%
żona	8%	10%	4%	12%
partner	3%	1%	3%	4%
partnerka	1%	0%	0%	0%
ojciec (ojczym)	28%	24%	35%	4%
matka (macocha)	9%	7%	15%	0%
syn (synowie; pasierb \ pasierbowie)	4%	2%	1%	0%
córka (córki, pasierbica, pasierbice)	2%	1%	0%	0%
dziadek	1%	1%	1%	0%
babcia	1%	0%	0%	0%
brat (bracia)	6%	3%	8%	1%
siostra (siostry)	2%	1%	2%	0%
teść	1%	1%	1%	1%
teściowa	2%	2%	0%	1%
szwagier	2%	2%	1%	0%
szwagierka	0%	0%	0%	0%
inna osoba z rodziny	5%	3%	3%	7%
inna osoba niespokrewniona	7%	3%	4%	10%
odmowa odpowiedzi	5%	2%	3%	1%

PŁEĆ SPRAWCÓW NA PODSTAWIE DEKLARACJI UZYSKANYCH OD OFIAR I SPRAWCÓW PRZEMOCY W RODZINIE

Wśród sprawców przemocy (według deklaracji sprawców) większość stanowią mężczyźni (59%). Podobnie jak w przypadku płci ofiar, również w przypadku płci sprawców, dokonaliśmy korekty tych wyników uwzględniając odpowiedzi ofiar na temat tego, kto był sprawcą przemocy. W tak skorygowanych danych udział mężczyzn wśród sprawców przemocy jeszcze

rośnie – do 69%. Może to wskazywać na mniejszą niż wśród kobiet skłonność mężczyzn do przyznawania się do przemocy.

Najwyraźniejszą większość mężczyźni stanowią wśród ofiar przemocy seksualnej. Według deklaracji sprawców jest ich 86%, a po skorygowaniu 84%. Mężczyźni przeważają także w grupach sprawców pozostałych form przemocy i stanowią (według deklaracji sprawców): 64% sprawców przemocy ekonomicznej, 68% sprawców przemocy fizycznej oraz 58% sprawców przemocy psychicznej. Po dokonaniu korekty o odpowiedzi ofiar odsetki te wynoszą odpowiednio: 76%, 75% i 71%.

Z przeprowadzonych badań nasuwają się następujące wnioski:

OPINIE O ROZPOWSZECHNIENIU ZJAWISKA PRZEMOCY W POLSCE

- Problem przemocy w rodzinie jest zjawiskiem dostrzeganym w polskim społeczeństwie. Z uzyskanych wypowiedzi wynika, że dotyczy on średnio około połowy rodzin.
- Okazuje się, że postrzeganie rozpowszechnienia zjawiska przemocy w rodzinie zmienia się w zależności od dystansu względem miejsca zamieszkania respondenta – za najczęstszą uważają oni przemoc w skali całego kraju, mniejszą – w skali województwa, za rzadszą – w zamieszkiwanej miejscowości, natomiast najrzadszą – w najbliższej okolicy.
- Przemoc uważana jest za problem co prawda częsty, ale dotyczący innych – nie zdarzający się w najbliższym otoczeniu.
- Większe rozpowszechnienie przemocy dostrzegają osoby, których ona bezpośrednio dotyczy – były jej ofiarami bądź sprawcami. Jednak również te osoby oceniają, że w najbliższym otoczeniu jest mniej przemocy w rodzinach niż w skali całego kraju.
- Znaczny odsetek, bo prawie dwie trzecie (64%) Polaków zna w swoim otoczeniu, sąsiedztwie takie rodziny, o których słyszeli lub wiedzą, że dochodzi w nich do różnych form przemocy.
- Wśród znanych sobie rodzin, najczęściej badani dostrzegają występowanie przemocy psychicznej (52% respondentów stwierdziło, że znają takie rodziny, w których dochodzi do przemocy psychicznej) oraz fizycznej (44%).
- Przypadki przemocy ekonomicznej (26%) oraz w szczególności seksualnej (9%) znane są mniejszej liczbie ankietowanych, być może dlatego, że są one łatwiejsze do ukrycia, być może rzeczywiście występują rzadziej; nie wykluczone też, że ma to też związek z wiedzą na temat tych form przemocy i brakiem umiejętności identyfikowania symptomów świadczących o przemocy ekonomicznej i seksualnej.

WYSTĘPOWANIE ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE WEDŁUG OFIAR, SPRAWCÓW I ŚWIADKÓW

- Kiedykolwiek jakiegokolwiek formy przemocy od członka rodziny doświadczył więcej niż co trzeci Polak (36%).
- Większość z tych osób było ofiarami przemocy co najwyżej kilkukrotnie i wcześniej niż przed 12 miesiącami. Osób wielokrotnie krzywdzonych przez członków rodziny jest 11%.
- Najbardziej rozpowszechnioną formą przemocy jest przemoc psychiczna (31%). Rzadziej badani doświadczali przemocy fizycznej (17%), ekonomicznej (8%) oraz seksualnej (3%).
- Zazwyczaj respondenci doświadczali tylko jednej formy przemocy (20%), ale co setny (1%) doznał ze strony członka rodziny zarówno przemocy fizycznej, psychicznej, ekonomicznej jak i seksualnej.
- Co piąty Polak (20%) – wedle uzyskanych deklaracji – był sprawcą przemocy wobec członków swojego gospodarstwa domowego. Także zazwyczaj zdarzyło się to co najwyżej kilka razy i ponad 12 miesięcy temu.
- Sprawcy najczęściej przyznawali się do przemocy psychicznej (15%), znacznie rzadziej do fizycznej (9%), a bardzo rzadko do ekonomicznej (2%) i seksualnej (0,4%).
- Większość sprawców przyznaje się do stosowania tylko jednej formy przemocy (13%).
- Ogólnie ponad dwie piąte (42%) Polaków zamieszkuje lub zamieszkiwało w gospodarstwie domowym, w którym dochodziło do przemocy (byli ofiarą przemocy, jej sprawcą lub świadkiem stosowania jej wobec innego członka rodziny).
- Do bycia ofiarami przemocy najczęściej przyznają się kobiety (39%), mieszkańcy miast powyżej 500 tys.(42%).
- Do doświadczenia przemocy co najmniej raz, częściej przyznawały się osoby z wyższym niż z podstawowym wykształceniem.
- Doświadczenie przemocy w rodzinie wpływa na jej stosowanie wobec członków rodziny –13% Polaków to jednocześnie ofiary i sprawcy przemocy.

- ***Przemoc wobec dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych***

- Przemoc wobec dzieci jest zjawiskiem występującym stosunkowo często. 14% respondentów żyje w gospodarstwie, w którym ofiarą przemocy było dziecko.
- Dzieci najczęściej padały ofiarą przemocy psychicznej (10% badanych deklaroowało, że w zamieszkiwanym gospodarstwie domowym ofiara przemocy emocjonalnej była osoba małoletnia) i fizycznej (7%), rzadziej ekonomicznej (3%) i seksualnej (mniej niż co setny).
- 5% Polaków mieszka w gospodarstwie domowym, gdzie ofiarą przemocy stała się osoba starsza lub niepełnosprawna.

- Wobec osób starszych stosowana jest przemoc psychiczna (3%), fizyczna (2%) i ekonomiczna (1%).
- Przemoc ekonomiczna niemal dwa razy częściej dotyka osoby chore, niepełnosprawne i wymagające opieki (13%) niż osoby zdrowe, które w ogóle nie chorują (7%).
- Osoby chore i niepełnosprawne (16%) oraz uskarżające się na poważniejsze dolegliwości (14%) są także częściej narażone na stanie się ofiarą wielokrotnych przypadków przemocy niż osoby zdrowe (7%).
- W gospodarstwach domowych, w których są dzieci, częściej niż w gospodarstwach bez dzieci przemoc wystąpiła w ciągu ostatnich 12 miesięcy (7% wobec 4%).
- Ponadto sprawcy przemocy z gospodarstw domowych, w których są dzieci do lat 18 częściej niż, gdy dzieci nie ma, przewidują, że mogą ponownie zastosować przemoc psychiczną (63% wobec 44%) oraz fizyczną (58% wobec 23%). Co świadczy o tym, że na przemoc szczególnie narażone są dzieci.
- ***PRZEMOC W RODZINIE POD WPLYWEM ALKOHOLU***
- Spożywanie alkoholu ma duży wpływ na występowanie przemocy w rodzinach. Okazuje się, że 46% ofiar – niezależnie od rodzaju przemocy – stwierdziło, że przynajmniej raz sprawca był w momencie zdarzenia pod wpływem alkoholu.
- Według ofiar, zdarzało się, że sprawcy byli pod wpływem alkoholu w 46% przypadków przemocy fizycznej, 45% przemocy psychicznej, 40% przemocy seksualnej oraz 38% przemocy ekonomicznej
- Sprawcy natomiast bardzo niechętnie przyznają się do picia alkoholu przed dopuszczeniem się przemocy wobec członków rodziny – jedynie 15% sprawców się do tego przyznaje.

KORZYSTANIE Z POMOCY RÓŻNYCH INSTYTUCJI I ORGANIZACJI ORAZ OCENA ICH SKUTECZNOŚCI

- Poziom korzystania z pomocy rodzin dotkniętych przemocą jest bardzo niewielki – korzystała z niej jedynie co piąta rodzina (21%).
- Z pomocy korzystają najczęściej rodziny, w których występują przemoc fizyczna (20%) i psychiczna (19%), a rzadziej te dotknięte przemocą seksualną (17%) i ekonomiczną (14%).
- Uzyskiwana pomoc najczęściej ograniczała się do interwencji policji, ew. sądu lub kuratora. Bardzo rzadko rodziny dotknięte przemocą korzystały z pomocy terapeutycznej, leczenia odwykowego, „Niebieskiej Karty” itp.
- Otrzymana pomoc jest jednak na ogół oceniana jako przynajmniej częściowo skuteczna – najbardziej w przypadku przemocy seksualnej (79%), najmniej – przemocy ekonomicznej (67%).

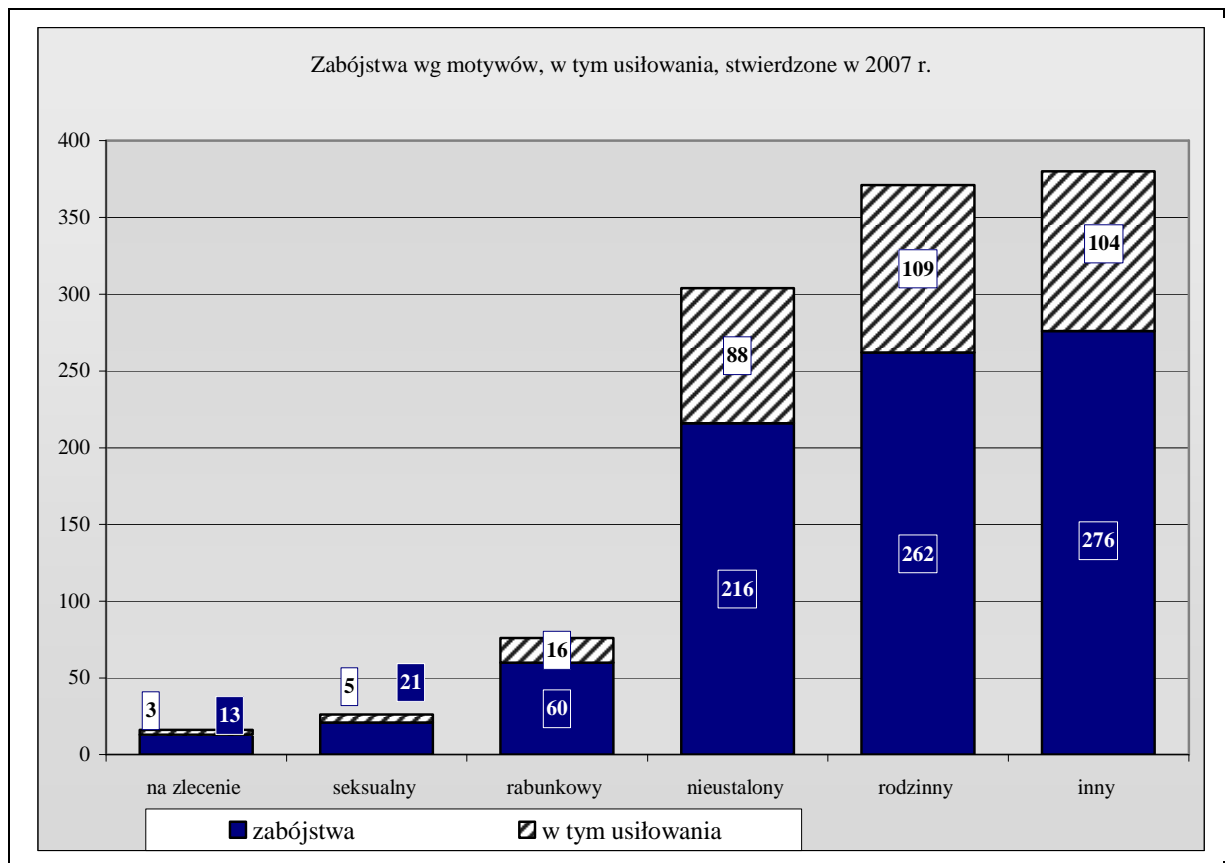
Obok badań zleconych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, w okresie sprawozdawczym Komenda Główna Policji przeprowadziła analizę zabójstw na tle nieporozumień rodzinnych, której wyniki przedstawiają się następująco:

Liczba zabójstw w Polsce w latach 2002 – 2006 systematycznie spadała, a w 2007 r. uległa nieznacznemu podwyższeniu: stwierdzono ogółem 848 zabójstw, w 2006 r. – 816 (nastąpił wzrost o 3,9%). Spośród nich wykryto 93,4% (w 2006 r. – 92,4%).

W analizowanym okresie spośród stwierdzonych 848 zabójstw: 512 było dokonanych – 60,38% (58,82%), 325 *usiłowanych* – 38,33% (39,46%), 12 razy formą popełnienia było *podżeganie* (12).

Struktura motywów, jakimi kierowali się sprawcy zabójstw w 2007 r., uszeregowanych według częstości występowania, przedstawia się następująco:

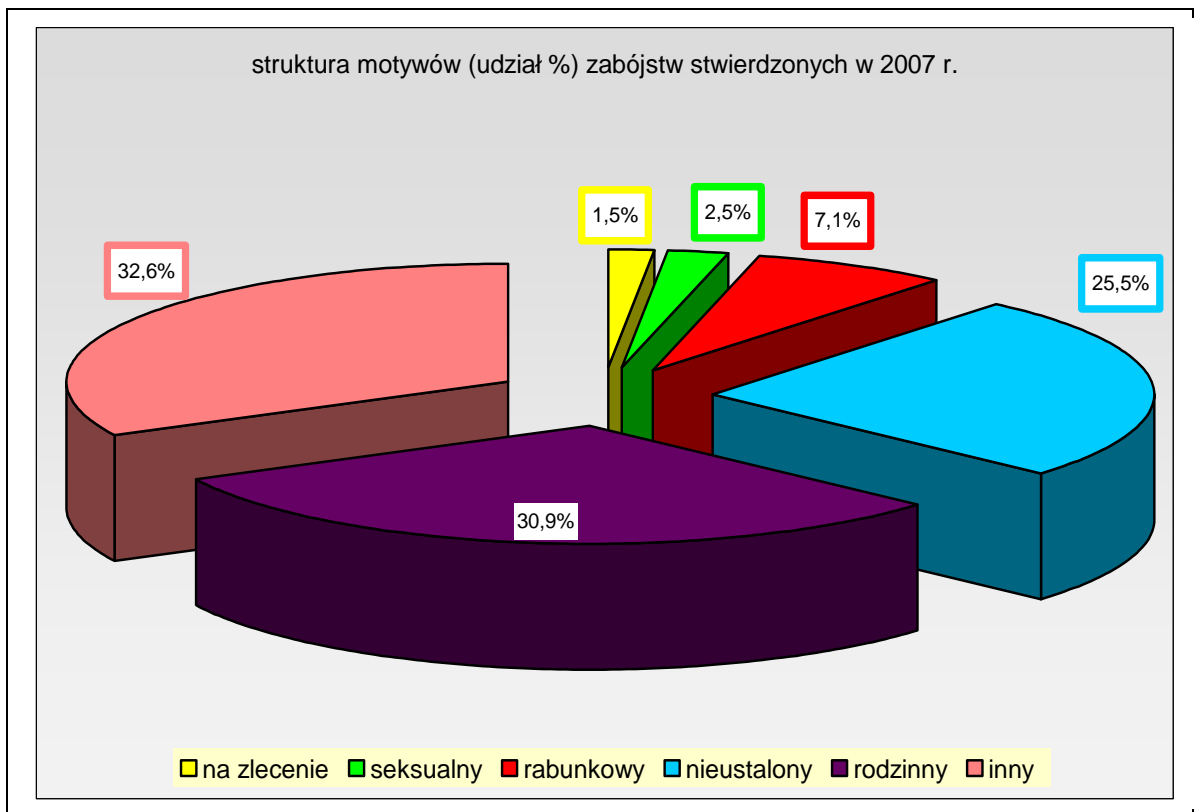
- motyw *inny*: stwierdzono 276 (w 2006 r. – 264, wzrost o 4,35%), z tego 104 – 37,70% stanowiły *usiłowania* (37,88%), wykrywalność wyniosła 95,8% (w 2006 r. – 93,2%);
- **motyw nieporozumień rodzinnych: stwierdzono 262 (w 2006 r. – 261, wzrost o 0,38%), z tego 109 – 41,6% stanowiły usiłowania (w 2006 r. – 42,53%), wykrywalność wyniosła 100% (w 2006 r. – również 100%);**
- motyw *nieustalony*: stwierdzono 216 (w 2006 r. – 180, wzrost o 16,67%), z tego 88 – 40,74% stanowiły *usiłowania* (37,78%), wykrywalność wyniosła 81,4% (w 2006 r. – 79,0%);
- motyw *rabunkowy*: stwierdzono 60 (w 2006 r. – 83, spadek o 27,71%), z tego 16 – 26,67% stanowiły *usiłowania* (30,12%), wykrywalność wyniosła 94,1% (w 2006 r. – 90,9%);
- motyw *seksualny*: stwierdzono 21 (w 2006 r. – 22), z tego 5 – 23,81 % stanowiły *usiłowania* (36,36%), wykrywalność wyniosła 95,5% (w 2006 r. – 100%);
- motyw *na zlecenie*: stwierdzono 13 (w 2006 r. – 6, wzrost o 53,85%), z tego 3 - 23,08% (50%) stanowiły *usiłowania*, a aż 7 razy formą popełnienia było *podżeganie* do popełnienia przestępstwa, wykrywalność wyniosła 100% (w 2006 r. – 100%).

Procentowy udział poszczególnych motywów zabójstw w 2007 r., to:

- motyw *inny* 32,55% (w 2006 r. – 32,35%);
- **motyw rodzinny 30,9% (31,99%);**
- motyw *nieustalony* 25,47% (22,06%);
- motyw rabunkowy 7,08% (10,17%);
- motyw seksualny 2,48% (2,7%);
- motyw na zlecenie 1,53% (0,74%).

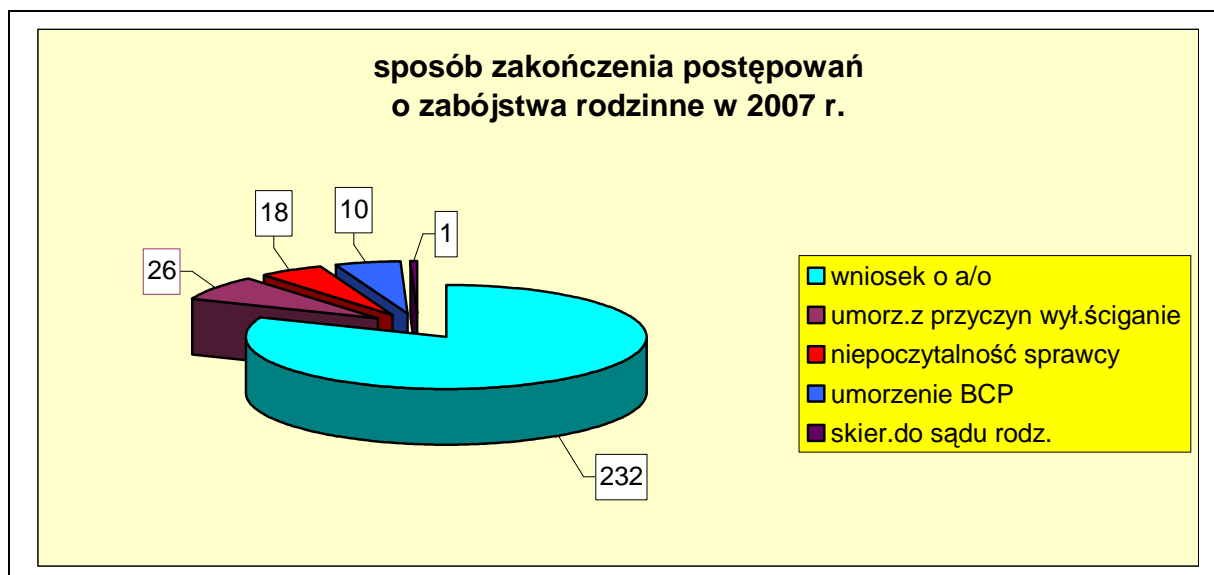
W odniesieniu do **zabójstw o motywie nieporozumień rodzinnych** w 2007 r. wszczęto ogółem 233 postępowania przygotowawcze (261), zakończono 288 postępowań (277), stwierdzając w nich 262 przestępstwa (261), z których wszystkie wykryto.

Najczęstsze podstawy wszczęcia postępowań o zabójstwa rodzinne stwierdzone:

- 179 zawiadomień *innej* osoby – 62,2% (61,30%),
- 62 zawiadomienia osoby pokrzywdzonej – 21,5% (20,69%),
- 21 razy - ujęcie na gorącym uczynku lub w bezpośrednim pościgu – 7,3% (6,89%),
- 19 zawiadomień instytucji – 6,6% (8,81%).

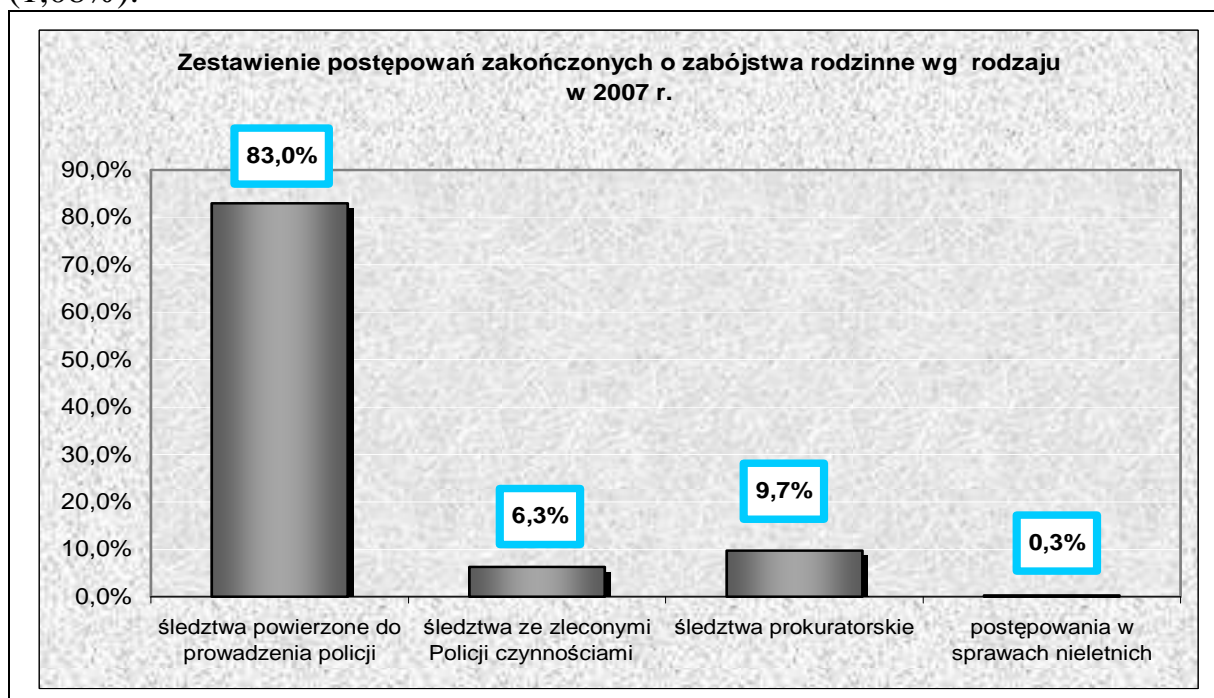
Spośród wszystkich postępowań zakończonych o zabójstwa rodzinne:

- skierowano 232 wnioski o akt oskarżenia - 80,56% (87,36%),
- 26 postępowań umorzono z przyczyn wyłączających ściganie,
- 18 postępowań umorzono wobec niepoczytalności sprawcy,
- 10 postępowań umorzono z powodu braku znamion przestępstwa,
- 1 sprawę skierowano do sądu rodzinnego.

Postępowania zakończone o zabójstwa rodzinne prowadziły jednostki: 195 postępowań – 67,7% (72,56%) toczyło się w Komendach Powiatowych Policji (równorzędnych KMP/KRP), 43 postępowania prowadziły Komisariaty Policji – 14,9% (13,72%), 46 postępowań - jednostki Prokuratury, tj. 16,0% (12,27%).

Było to: 239 śledztw powierzonych do prowadzenia Policji – 83,0% (86,28%), 18 śledztw ze zleconymi Policji czynnościami – 6,3% (3,97%), 28 śledztw prokuratorskich – 9,7% (8,30%), 1 postępowanie w sprawach nieletnich – 0,3% (1,08%).

Czas trwania zakończonych postępowań przygotowawczych najczęściej wynosił:

44,4% (43,0%) spraw trwało do 6 miesięcy; 28,5% (33,6%) spraw trwało od 7 do 12 miesięcy; 17,0% (15,9%) spraw trwało do 3 miesięcy.

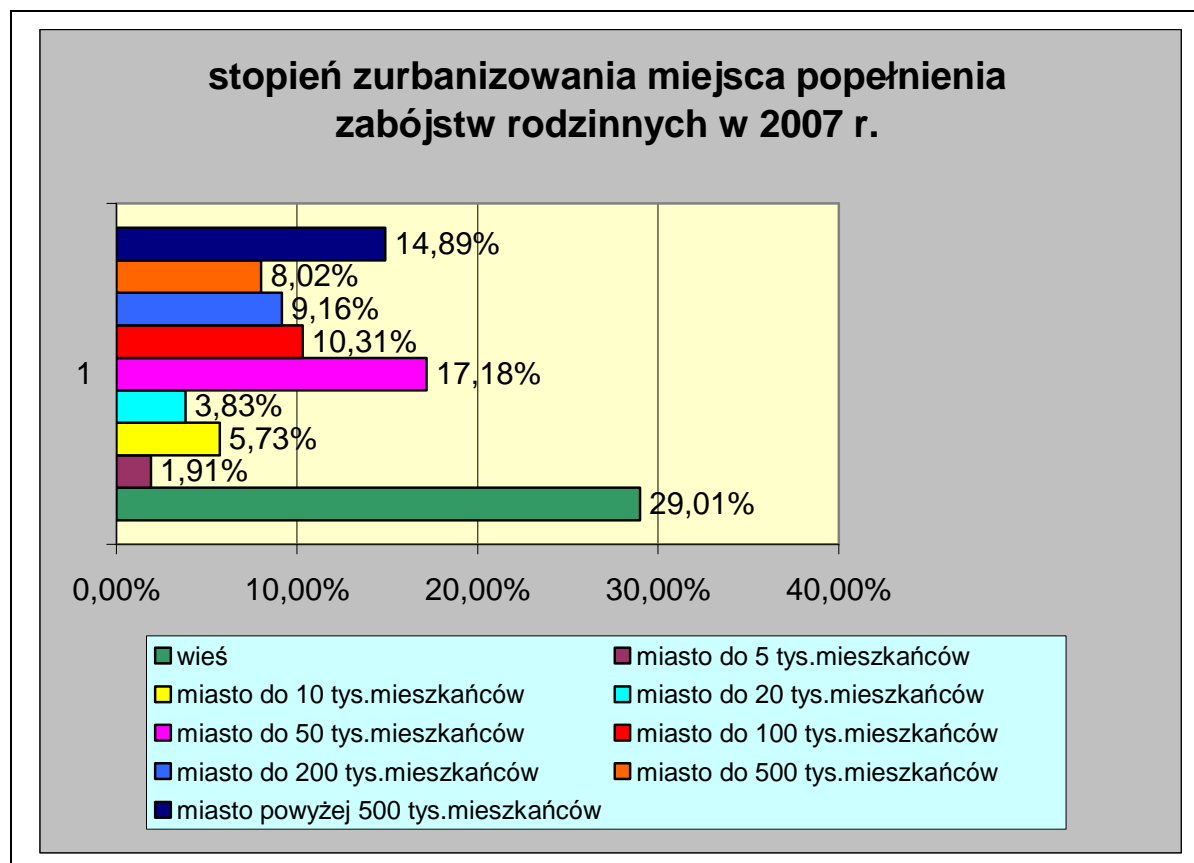
Wśród 288 (277) zakończonych postępowań w sprawach o zabójstwa rodzinne,
233 (222) sprawy – 80,9% (80,14%) wygenerowały koszty w wysokości 329.538 zł
(289.818 zł).

Na 262 przestępstwa stwierdzone: 158 razy użyto niebezpiecznego narzędzia – 60,31% (63,98%), 6 razy użyto broni palnej – 2,29% (2,68%), raz – broni gazowej, a raz – materiału wybuchowego. Ogółem występowało 242 pokrzywdzonych, w tym 9 małoletnich – 3,72% (2,03%).

Miejsce popełnienia zabójstw stwierdzonych o analizowanym motywie, to w większości domy rodzinne: 145 przypadków wydarzyło się w budownictwie wielorodzinnym – 55,34% (62,45%), a 78 zdarzeń w budownictwie jednorodzinym – 29,77% (27,97%). Pozostałe miejsca popełnienia występują sporadycznie.

Stopień zurbanizowania miejsca popełnienia zabójstw rodzinnych stwierdzonych:

- ◆ wieś – 76 zdarzeń, tj. 29,01% ogółu zdarzeń stwierdzonych (w 2006 r. – 20,69%),
- ◆ miasto do 5 tys. mieszkańców – 5 zdarzeń, tj. 1,91% (3,06%),
- ◆ miasto do 10 tys. mieszkańców – 15 zdarzeń, tj. 5,73% (3,83%),
- ◆ miasto do 20 tys. mieszkańców – 10 zdarzeń, tj. 3,83% (5,75%),
- ◆ miasto do 50 tys. mieszkańców – 45 zdarzeń, tj. 17,18% (14,94%),
- ◆ miasto do 100 tys. mieszkańców – 27 zdarzeń, tj. 10,31% (11,88%),
- ◆ miasto do 200 tys. mieszkańców – 24 zdarzenia, tj. 9,16% (13,41%),
- ◆ miasto do 500 tys. mieszkańców – 21 zdarzeń, tj. 8,02% (11,11%),
- ◆ miasto powyżej 500 tys. mieszkańców – 39 zdarzeń, tj. 14,89% (15,33%).

W przestępstwach stwierdzonych występowało ogółem 258 podejrzanych (264), w tym 1 nieletni (7). Struktura stosowanych wobec nich środków zapobiegawczych:

w odniesieniu do dorosłych podejrzanych, 233 zostało tymczasowo aresztowanych po uprzednim zatrzymaniu - 90,31% (96,11%), 3 (3) oddano pod dozór Policji; nieletniego podejrzanego zatrzymano w schronisku.

Przytłaczająca większość czynów stwierdzonych została popełniona indywidualnie przez osobę dorosłą: 255 – 98,84% (95,79%), indywidualnie przez nieletniego – 3 czyny, przez dwie osoby dorosłe – 4 przestępstwa.

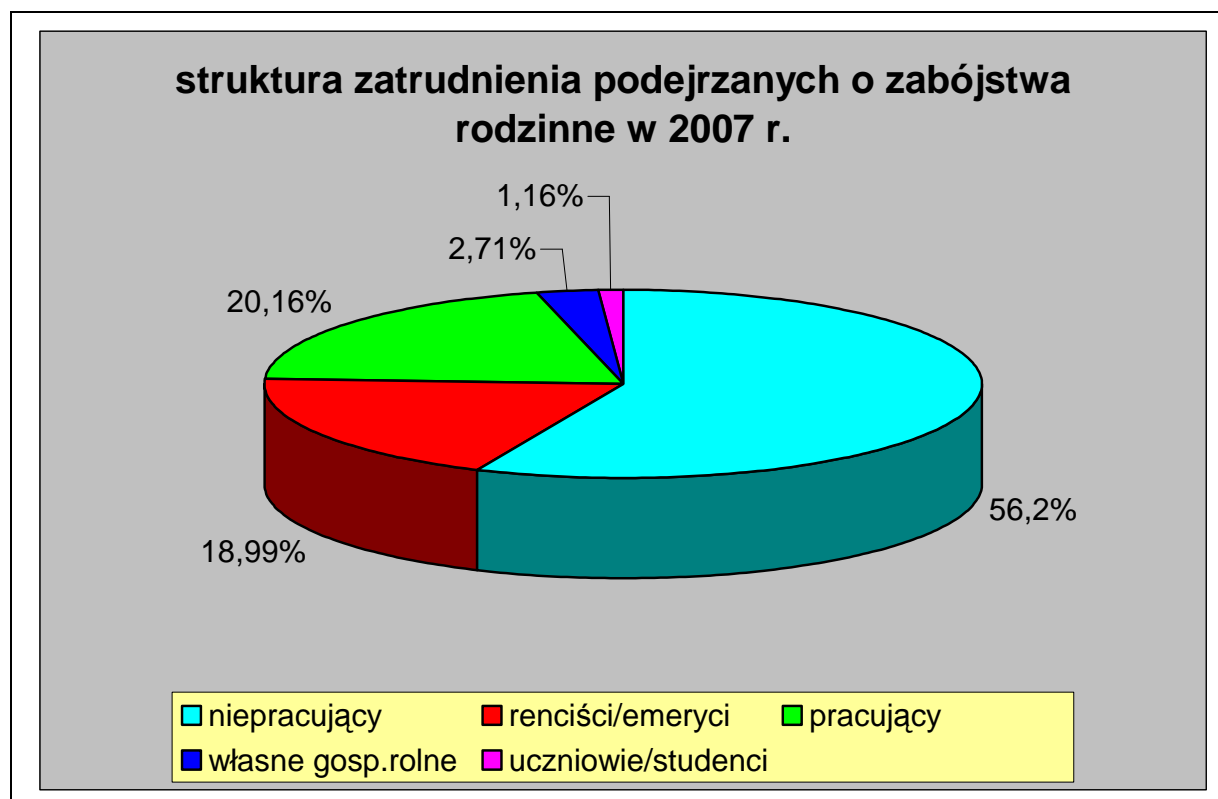
Sposób ustalenia 258 podejrzanych:

- 127 sprawców wskazano przy zameldowaniu – 49,22% (45,08%),
- 58 sprawców ustalono w toku postępowania przygotowawczego – 22,48% (25,29%),
- 45 sprawców zatrzymano na gorącym uczynku przez Policję – 17,44% (15,71%),
- 13 z nich ustalono na podstawie materiałów operacyjnych Policji - 5,04% (6,51%),
- 8 sprawców zgłosiło się dobrowolnie - 3,1% (5,36%).

Sprawcy zazwyczaj popełniają przestępstwo w miejscu swojego zamieszkania –

246 na 258 podejrzanych - 95,35% (95,83%). Było wśród nich:

- 145 niepracujących (w tym zarejestrowanych bezrobotnych oraz nieposzukujących pracy) – 56,2% (59,47%),
- 52 pracujących – 20,16% (16,29%),
- 49 rencistów/emerytów – 18,99% (17,42%),
- 7 zatrudnionych we własnym gospodarstwie rolnym – 2,71% (1,52%),
- 3 uczniów – 1,16% (3,03%).

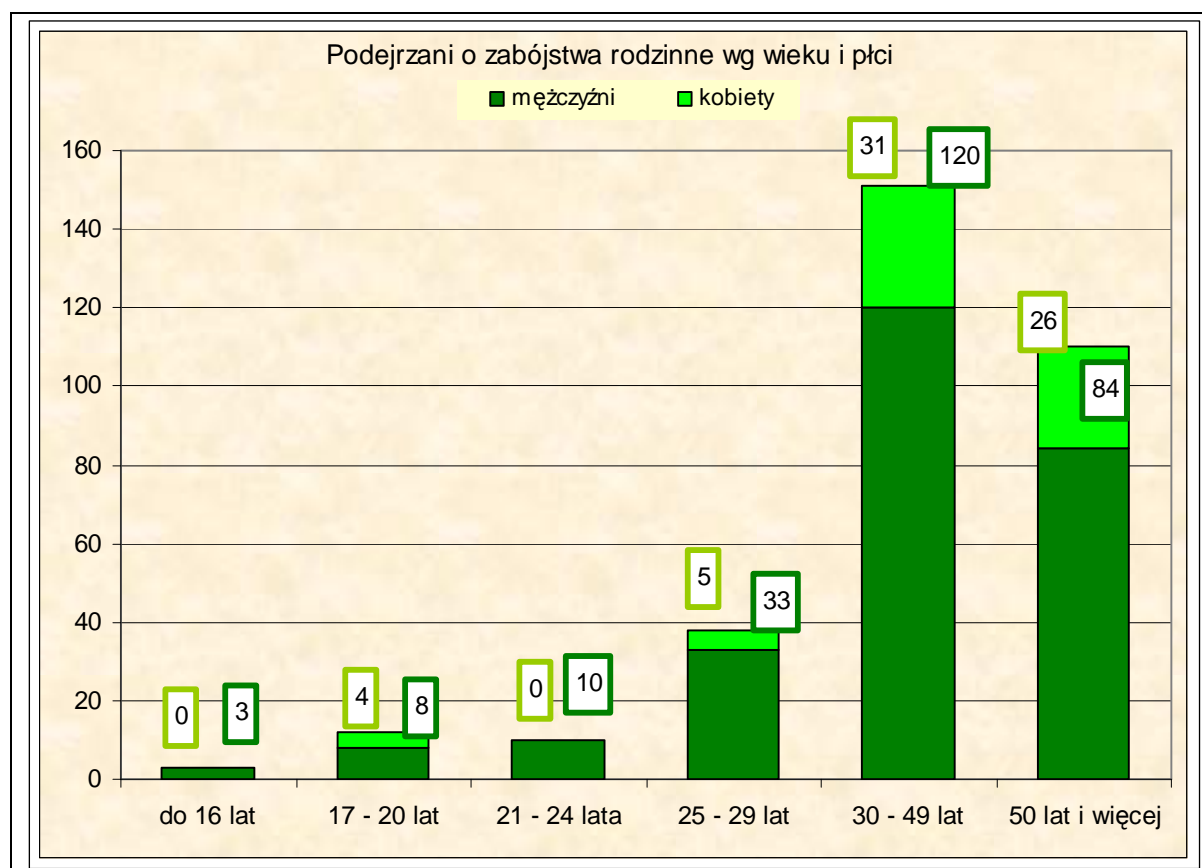

Spośród ogółu podejrzanych, 157 (163) nie było wcześniej karanych – 60,85% (61,74%), lecz 72 (71) było uprzednio karanych za przestępstwa inne – 27,91% (26,89%), 13 (27) za przestępstwa podobne – 5,04% (10,23%). W jednym przypadku sprawcą była osoba oczekująca na rozpoczęcie wykonywania kary.

Na 258 podejrzanych (264) przypada 66 kobiet (75), co stanowi 25,59% (28,41%). Struktura wiekowa oraz płci podejrzanych przedstawia się następująco:

- ♦ wiek do 16 lat: 3 podejrzanych, tj. 1,16% ogółu podejrzanych (2,65%), brak kobiet w tym przedziale wiekowym,
- ♦ wiek 17 – 20 lat: 8 podejrzanych, tj. 3,1% ogółu (1,89%), w tym 4 kobiety – 50% w swojej kategorii wiekowej (60%),

- ◆ wiek 21 – 24 lata: 10 podejrzanych, tj. 3,88% ogółu (5,68%), brak kobiet w tym przedziale wiekowym (26,67%),
- ◆ wiek 25 – 29 lat: 33 podejrzanych, tj. 12,79% ogółu (9,85%), w tym 5 kobiet – 15,15% (38,46%) w swojej kategorii wiekowej,
- ◆ wiek 30 – 49 lat: 120 podejrzanych, tj. 46,51% ogółu (50,76%), w tym 31 kobiet – 25,83% (29,85%) w swojej kategorii wiekowej,
- ◆ 50 lat i więcej: 84 podejrzanych, tj. 32,56% ogółu (29,17%), w tym 26 kobiet – 30,95% w swojej kategorii wiekowej (22,08%).

Z 255 (257) podejrzanych dorosłych, ustalono stan trzeźwości 204 - 80% (85,21%) stwierdzając: 156 (179) nietrzeźwych pod wpływem alkoholu – 76,47% (81,74%), 47 trzeźwych, a 1 pod wpływem narkotyku. Z 3 podejrzanych nieletnich ustalono stan trzeźwości jednego z nich – był pod wpływem alkoholu.

Z przeprowadzonych przez Komendę Główną Policji badań nasuwają się następujące wnioski:

1. W 2007 r. liczba zabójstw w Polsce uległa niewielkiemu podwyższeniu w porównaniu do lat 2002 – 2006 (gdy systematycznie malała): stwierdzono ogółem 848 zabójstw, podczas gdy w 2006 r. – 816; nastąpił wzrost o 3,8%.
2. **Motyw nieporozumień rodzinnych** w stwierdzonych zabójstwach – na tle innych motywów zbrodni zabójstwa - od lat utrzymuje się na

podobnym poziomie: w 2007 r. odnotowano ich 262, w 2006 r. – 261; udział procentowy zdarzeń rodzinnych w 2007 r. wyniósł 30,9%, a w 2006 r. – 31,99%.

3. Nadal wśród zabójstw o motywie rodzinnym zwraca uwagę wysoki udział procentowy usiłowania jako formy popełnienia – 41,6% (w 2006 r. – 42,53%).
4. Zabójstwa na tle nieporozumień rodzinnych od lat pozostają obszarem działania Policji wykazującym stuprocentową wykrywalność, co w dużej mierze wynika z ich niewielkiej zawichości i nieskomplikowanego charakteru. Brak podstaw do podważania jakości, czy poziomu czynności wykrywczych. Nic nie wskazuje, by policyjne działania w reakcji na już popełnione przestępstwa były prowadzone nieprofesjonalnie, opieszale, by jakość czynności procesowych przekładała się w jakikolwiek sposób na uzyskane efekty.
5. Miejsce popełnienia zabójstwa o motywie nieporozumień rodzinnych, to nadal *dom, mieszkanie* - 85,11% przypadków (90,42%), przeważa budownictwo wielorodzinne. Sprawcy w 62,6% (67,85%) używają do tego celu niebezpiecznych narzędzi lub broni palnej.
6. Miejszem najbardziej zagrożonym ryzykiem wystąpienia zabójstwa rodzinnego – pozostaje polska wieś. W 2007 r. wydarzyło się tu najwięcej zdarzeń tej kategorii – 29,01%, w 2006 r. – również najwięcej - 20,69% (nastąpił więc znaczący wzrost udziału procentowego o 8,32%). Charakterystyczne, iż niewiele większe od ośrodków wiejskich – najmniejsze miasteczka o liczbie mieszkańców do 5 tysięcy lub do 10 tysięcy mieszkańców, to z kolei tereny najmniej zagrożone tą kategorią zdarzeń; notują u siebie 1,91% (3,06%) i 5,73% (3,83%) ogółu zdarzeń.
7. Drugim w kolejności miejscem, gdzie zabójstwa rodzinne występują najczęściej, są miasta średniej wielkości o liczbie mieszkańców do 50 tysięcy – 17,18% (14,94%). W tej kategorii zdarzeń to więcej, niż notują największe aglomeracje, w których zamieszkuje powyżej 500 tysięcy ludności – 14,89% (15,33%). Miasta sytuujące się pomiędzy wymienionymi punktami – wykazują mniejsze zagrożenie.
8. Zdecydowana większość zabójstw rodzinnych została popełniona indywidualnie przez osobę dorosłą – 98,84% (95,79%). Sprawcy zazwyczaj popełniają przestępstwo w miejscu swojego zamieszkania – 95,35% (95,85%). Wobec 90,31% (96,11%) podejrzanych zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania (po uprzednim zatrzymaniu).
9. Niski status materialny sprawców, bezrobocie – to zmienne, których wpływ na liczbę przestępstw w relacjach rodzinnych pozostaje szczególnie widoczny. Aż 56,2% (59,47%) podejrzanych o zabójstwo rodzinne to osoby niepracujące (w tym zarówno zarejestrowani bezrobotni, jak i ludzie w ogóle nieposzukujący pracy). Nadal znaczący jest wśród sprawców udział emerytów/rencistów – 18,99% (17,42%). Pomimo faktu, że najwięcej zabójstw rodzinnych ma miejsce na wsi,

tylko 2,71% (1,52%) podejrzanych jest zatrudnionych we własnym gospodarstwie rolnym. Na tę statystykę negatywnie – prawdopodobnie - oddziałują tereny byłych PGR (i nierzadko niezwykle trudna sytuacja życiowa zamieszkujących tam ludzi).

10. Analiza struktury wiekowej sprawców pozwala na stwierdzenie, że nadal najczęściej zabójców rodzinnych jest w przedziale wiekowym od 30 do 49 lat – 46,51% (50,76%). W drugiej kolejności wysoki jest odsetek sprawców w przedziale wiekowym powyżej 50 lat – 32,56% (29,17%). W pozostałych grupach wiekowych zabójców rodzinnych występuje mniej.
11. Wśród podejrzanych naturalnie przeważają mężczyźni, lecz udział procentowy kobiet wynoszący 25,59% (28,41%) - jest znaczący. Odsetek kobiet - zabójczyń w poszczególnych kategoriach wiekowych jest następujący: kobiety w wieku 25 – 29 lat stanowią 15,15% (38,46%) ogółu podejrzanych w tym przedziale wiekowym; kobiety w wieku 30 - 49 lat stanowią 25,83% (29,85%) ogółu podejrzanych w tym przedziale; a kobiety w wieku ponad 50 lat - to aż 30,95% (22,08%) ogółu podejrzanych w tej kategorii wiekowej.
12. Zabójstwom rodzinnym nieodmiennie towarzyszy alkohol: spośród dorosłych podejrzanych zbadano stan trzeźwości 80% - wśród nich 76,47% było nietrzeźwych pod wpływem alkoholu.
13. Reasumując, profil przeciętnego zabójcy z powodu nieporozumień rodzinnych w 2007 r. - nie zmienił się w sposób znaczący w porównaniu do 2006 r. i nadal nie jest trudny do zdefiniowania; te same, określone grupy społeczne stanowią potencjalnie największe źródło zagrożenia. Do nich zatem winny być adresowane liczne programy profilaktyczne oraz pomocowe, bowiem – co należy z całą mocą podkreślić - działania prewencyjne stanowią najważniejszy aspekt zwalczania (ograniczania) tego rodzaju przestępczości.

Działanie: *badanie istniejącej infrastruktury instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie*

Badanie infrastruktury instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie odbywa się raz w roku, za pośrednictwem wojewodów, w oparciu o druk sprawozdania, który jest załącznikiem nr 4 do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W całej Polsce w ramach instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie funkcjonuje 1 369 instytucji prowadzonych przez gminy oraz 337 instytucji prowadzonych przez powiaty.

Samorządy lokalne realizują powyższe zadania w większości ramach zadań własnych jako montaż środków finansowych budżetu gmin lub powiatów

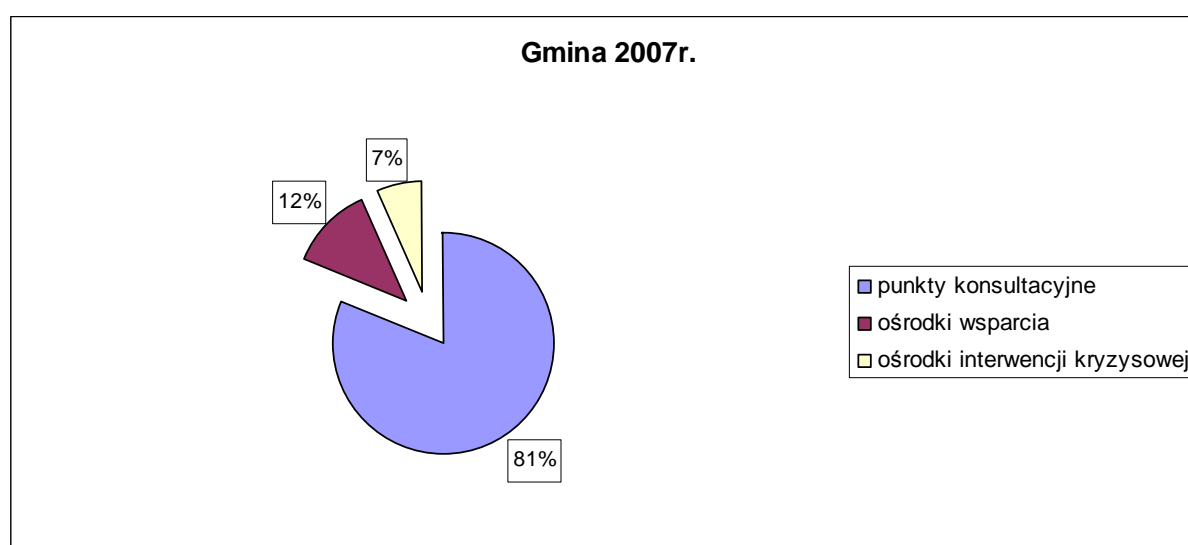
przy wykorzystaniu, w przypadku samorządów gminnych, środków pochodzących z opłat za zezwolenia na sprzedaż alkoholu.

Jedynie specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie finansowane są w całości przez budżet Państwa.

Obowiązująca sprawozdawczość przewiduje przekazanie informacji na temat liczby instytucji prowadzonych przez gminę i powiat – bez podawania informacji, które z jednostek są prowadzone w oparciu o zlecenie zadania.

GMINY

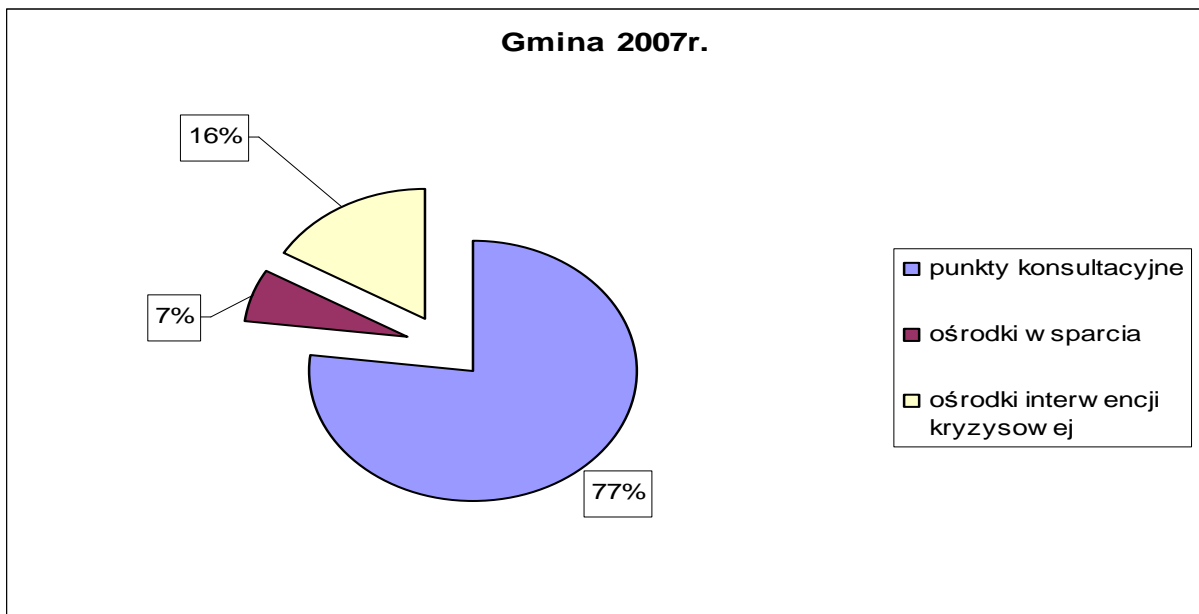
Tabela Nr 1 – struktura instytucji prowadzonych w gminach pomagających ofiarom przemocy w rodzinie.

Wśród instytucji prowadzonych przez gminy zdecydowaną większość stanowią punkty konsultacyjne (81%), a następnie są to ośrodki wsparcia (12% w 2007 r.) oraz ośrodki interwencji kryzysowej – Tabela Nr 1.

Z pomocy wszystkich instytucji prowadzonych przez gminy skorzystało 103 060 osób – najwięcej z pomocy punktów konsultacyjnych – 77 % (prawie 80 000). Z pomocy ośrodków interwencji kryzysowej skorzystało prawie 17 000 osób (16%). Z ośrodków wsparcia 6 711 (7% wszystkich osób). Tabela Nr 2.

Tabela Nr 2 – struktura osób korzystających z poszczególnych instytucji prowadzonych przez gminy w 2007r.

Średnio z instytucji prowadzonych przez gminę skorzystało w ubiegłym roku 75 osób. Najwięcej osób skorzystało z ośrodków interwencji kryzysowej (184 osoby na 1 ośrodek) a najmniej z ośrodków wsparcia (40 osób na 1 ośrodek).

Wszystkie instytucje prowadzone przez gminę udzieliły w 2007r. pomocy w prawie 106 000 sprawach.

Spośród działań jakie podjęto wobec tych osób można wymienić:

- 57 982 (co stanowi 55% ogółu osób którym udzielono pomocy) sprawy w ramach interwencji kryzysowej
- 2 688 (3%) spraw w ramach pomocy całodobowej
- 44 696 (42%) spraw miało inną formę pomocy

Wśród osób, którym udzielono w 2007r. pomocy 15% stanowiła pomoc skierowana do dzieci.

Dodatkowo ośrodki pomocy społecznej w ubiegłym roku wypełniły 11 755 Niebieskich Kart z czego 5 442 (36%) Niebieskich Kart zostało przekazanych do innych instytucji, co oznacza, że w co trzeciej sprawie rozpoczętej przez pomoc społeczną uruchomiona została procedura Niebieskich Kart.

Wszystkie ośrodki prowadzone przez gminę dokonały w 2007r. 18 998 działań interwencyjnych, w tym:

- co 10 działanie (11% wszystkich) polegało na izolowaniu sprawców od ofiar z czego tylko ok. 9% dotyczyło eksmisji sprawców z lokali
- co 40 działanie (2,5%) stanowiły interwencje polegające na wykonywaniu przez sprawców prac społecznie użytecznych.

Punkty Konsultacyjne

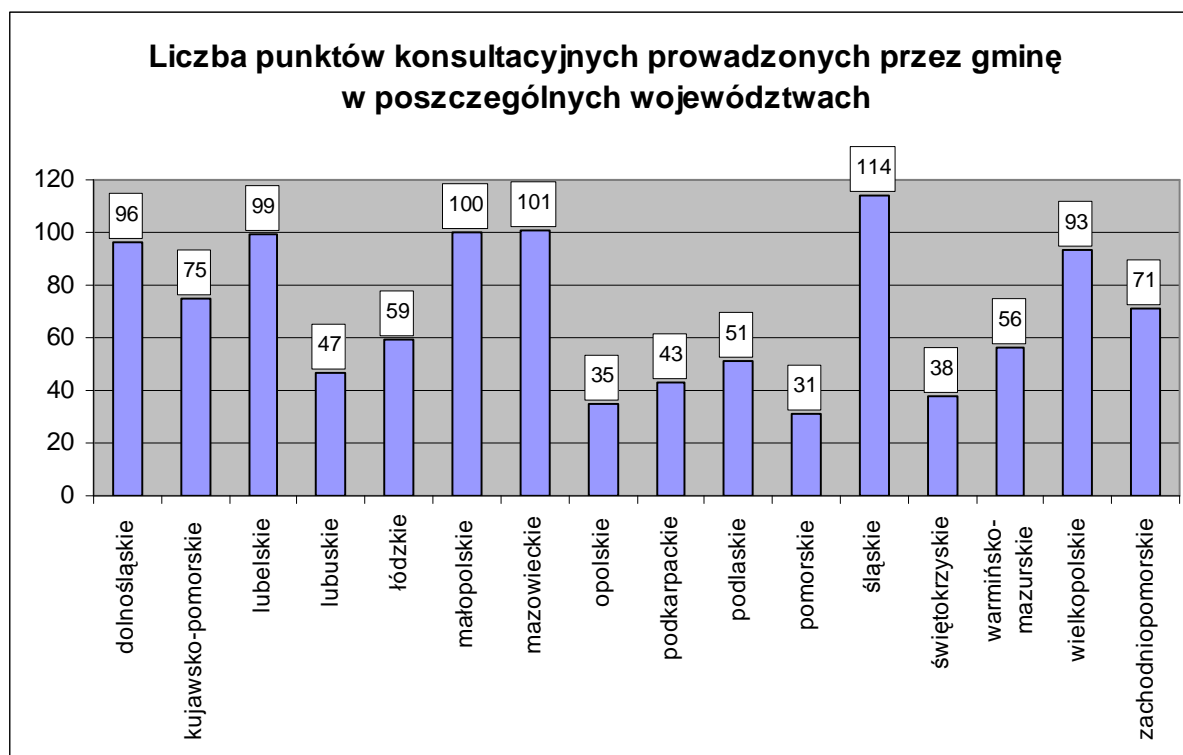
Największa liczba punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminy działa w województwach:

- śląskim – 114 (10% wszystkich)
- mazowieckim – 101 (9%)
- małopolskim – 100 (9%)

Najmniejsza liczba zaś działa w następujących województwach:

- pomorskim – 31 (3%)
- opolskim – 35 (3%)
- świętokrzyskim – 38 (3%)

Tabela Nr 3 – liczba punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminę w 2007r.

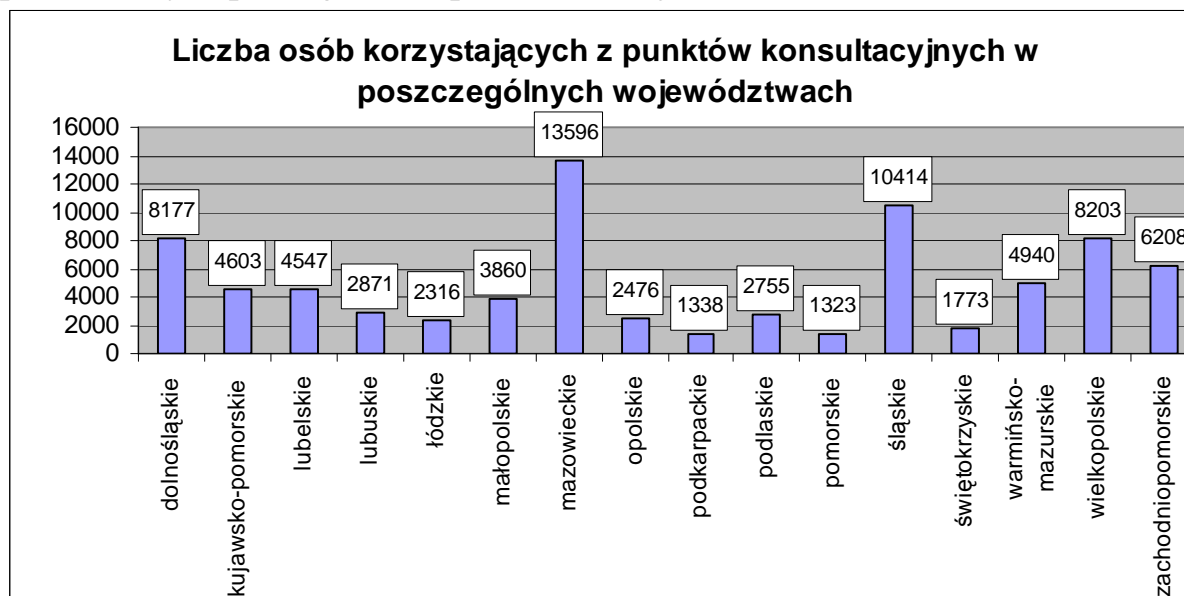
Najwięcej osób, które w 2007 r. skorzystały z pomocy punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminy było w następujących województwach:

- mazowieckim – 13 596 (17% wszystkich)
- śląskim – 10 414 (13%)
- wielkopolskim – 8 203 (10%)

Najmniej osób skorzystało zaś z punktów konsultacyjnych w następujących województwach:

- pomorskim – 1 323 (2%)
- podkarpackim – 1 338 (2%)
- łódzkim – 2 316 (3%)

Tabela Nr 4 – liczba osób korzystających w 2007r. z punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminę – podział na województwa

Z każdego punktu konsultacyjnego prowadzonego przez gminy skorzystało średnio 71 osób – najwyższą średnią odnotowano w województwie mazowieckim (135 osób na 1 punkt) a najniższą w województwie podkarpackim (31 osób na jeden punkt).

Tabela Nr 5 – średnia liczba osób korzystających z punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminy w 2007 r.

Ośrodki wsparcia

Najwięcej ośrodków wsparcia prowadzonych przez gminy działa w województwach:

- warmińsko-mazurskim – 55 (33% wszystkich)
- śląskim – 24 (14%)
- zachodniopomorskim – 18 (11%)

Najmniej zaś działa w następujących województwach:

- lubuskim – 0
- opolskim – 1 (1%)
- podkarpackim – 1 (1%)

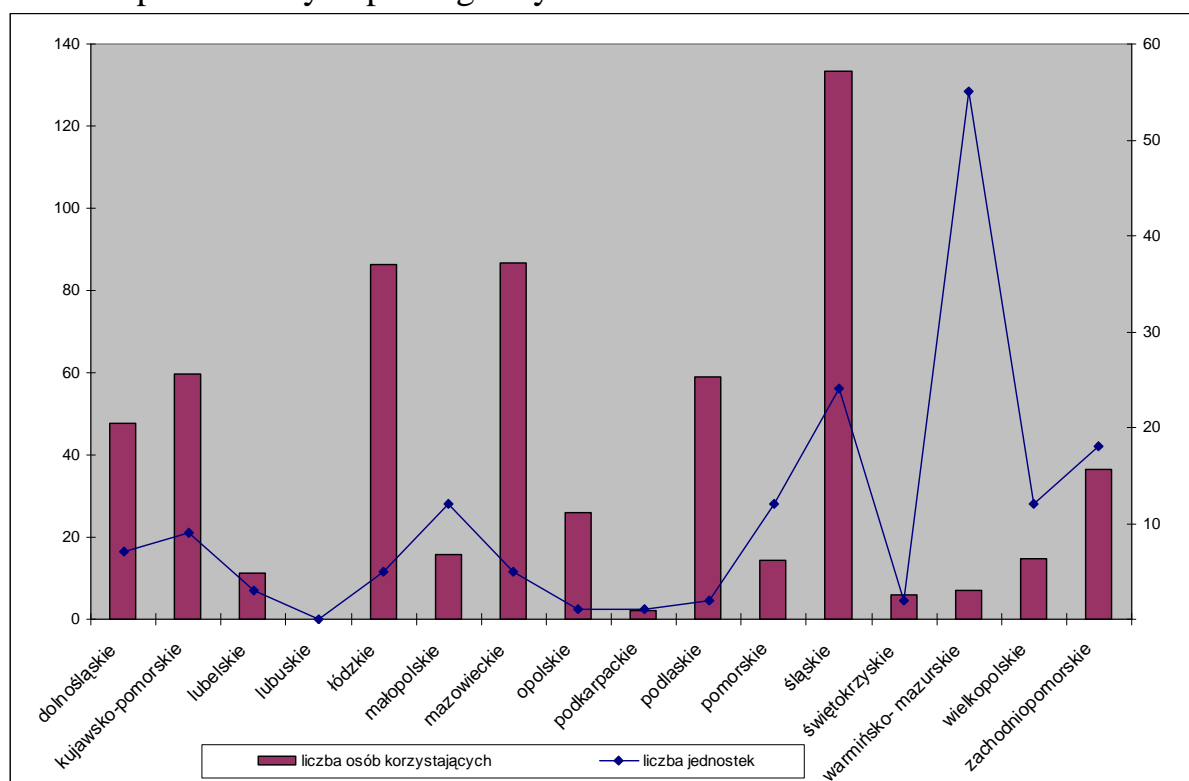
Najwięcej osób skorzystało w 2007r. z ośrodków prowadzonych przez gminy

w następujących województwach:

- śląskim – 3200 (48% wszystkich)
- kujawsko-pomorskim – 537 (8%)
- łódzkim – 434 (6%)

Statystycznie z jednego ośrodka prowadzonego przez gminy skorzystało w 2007 r. w całej Polsce 40 osób – najwięcej w województwie śląskim (133 osoby na 1 ośrodek) a najmniej w podkarpackim (2 osoby na 1 ośrodek).

Tabela Nr 6 – liczba ośrodków wsparcia oraz osób z nich korzystających w 2007r. – prowadzonych przez gminy

Ośrodki interwencji kryzysowej

Ponad 16 949 osób w 2007r. skorzystało z 92 ośrodków interwencji jakie były w całej Polsce prowadzone przez gminy.

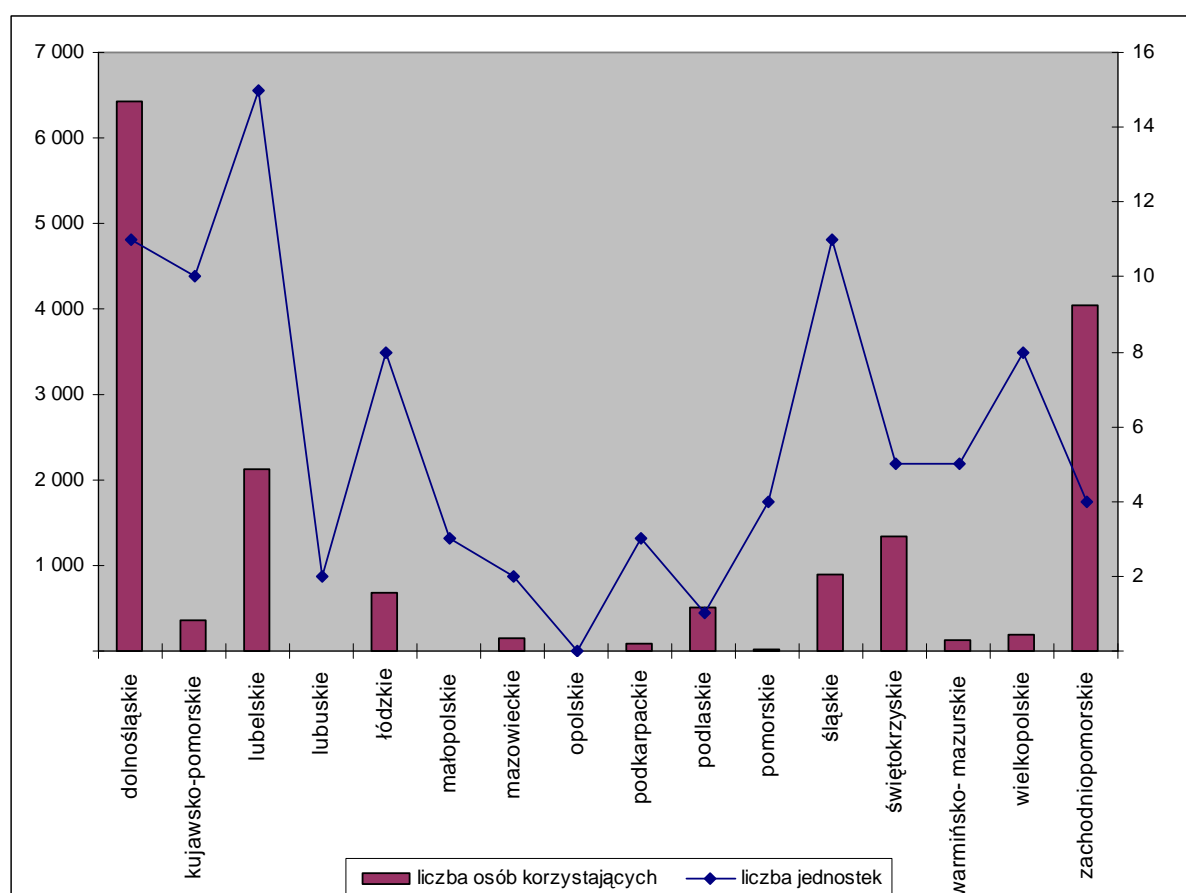
Oznacza to, że w 2007r. z 1 ośrodka skorzystało średnio 184 osoby. Najwięcej osób w ubiegłym roku skorzystało z ośrodków prowadzonych przez gminy w następujących województwach:

- dolnośląskim – 6 433(38% wszystkich korzystających)
- zachodniopomorskim – 4 043 (24%)
- lubelskim – 2 138 (13%)

Najmniej osób skorzystało zaś z ośrodków prowadzonych w województwie:

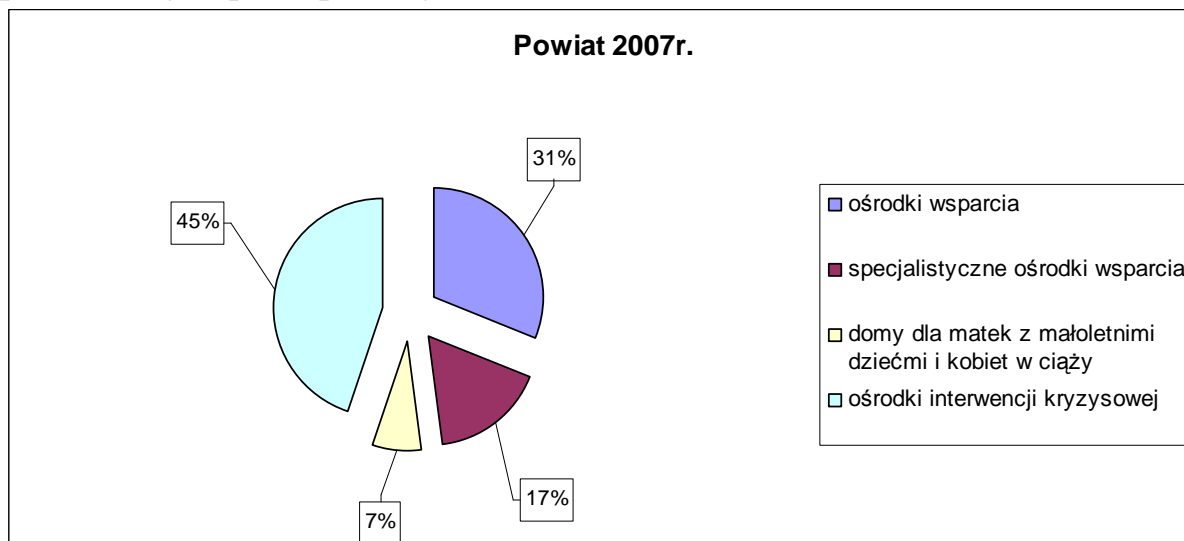
- małopolskim – 7
- pomorskim – 11
- podkarpackim – 92

Tabela Nr 7 – liczba ośrodków interwencji kryzysowej oraz osób z nich korzystających – prowadzone przez gminy w 2007r.

POWIATY

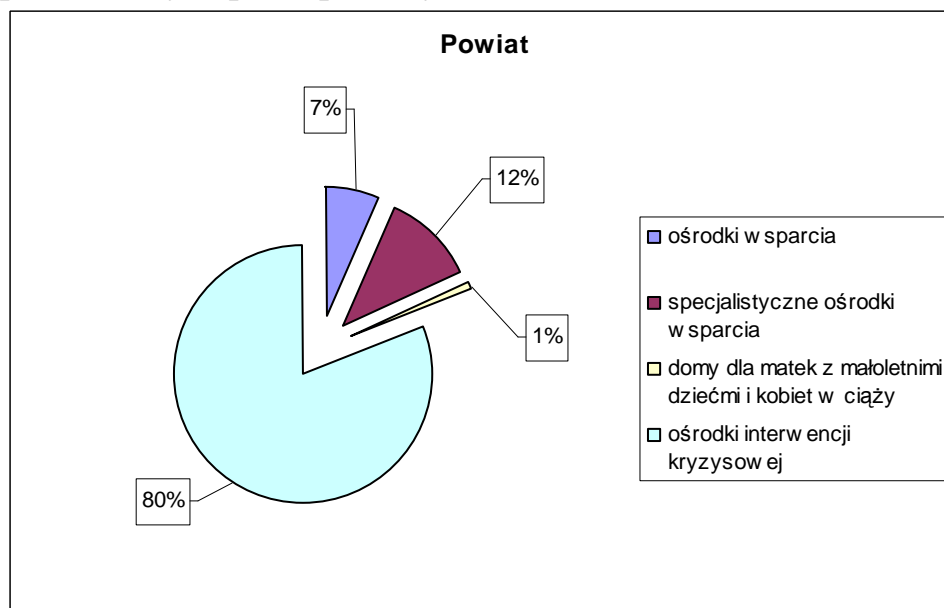
Tabela Nr 8 – struktura instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie – prowadzonych przez powiaty w 2007r.

Wśród instytucji prowadzonych przez powiaty w 2007r. zdecydowaną większość stanowią ośrodki interwencji kryzysowej (45%) a następnie ośrodki wsparcia (31%) oraz specjalistyczne ośrodki wsparcia (17%).

Ze wszystkich instytucji prowadzonych przez powiaty w 2007r. skorzystało prawie 43 000 osób – najwięcej z ośrodków interwencji kryzysowej – prawie 35 000 tj. 81% wszystkich korzystających z pomocy. Z ośrodków wsparcia skorzystało zaś 2 908 osób (6% wszystkich).

Tabela Nr 9 – struktura osób korzystających z poszczególnych instytucji prowadzonych przez powiaty w 2007r.

Średnio z instytucji prowadzonych przez powiat skorzystało w ubiegłym roku 126 osób. Najwięcej osób skorzystało z ośrodków interwencji kryzysowej (152 osób na 1 ośrodek) a najmniej z domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (34 osoby na 1 ośrodek).

Wszystkie instytucje udzieliły w 2007r. pomocy w prawie 84 000 sprawach. Spośród działań jakie podjęto wobec osób, które skorzystały z instytucji prowadzonych przez powiaty były to:

- 59 792 sprawy w ramach interwencji kryzysowej (co stanowi 71% ogółu osób którym udzielono pomocy)
- 4 492 sprawy w ramach pomocy całodobowej (5%)
- 19 650 spraw miało inną formę pomocy (23%)

Wśród osób, którym w 2007r. udzielono pomocy 15% stanowiła pomoc skierowana do dzieci. Dodatkowo powiaty wypełniły 2 536 Niebieskie Karty z czego 47% zostało przekazanych instytucjom. Łącznie gminy i powiaty założyły prawie 14 300 Niebieskich Kart z czego 38% (tj. co trzecia) trafiła do instytucji.

Wszystkie ośrodki prowadzone przez powiat dokonały w 2007r. 11 775 działań interwencyjnych w tym:

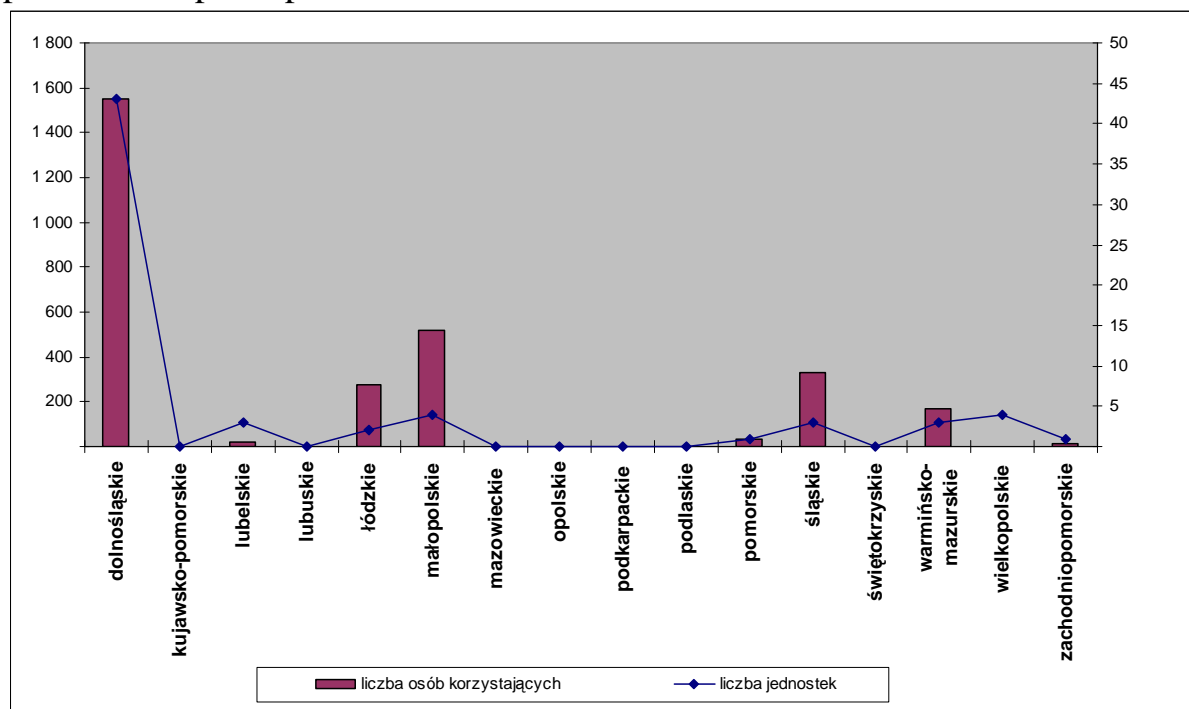
- 25% działań miało formę programów korekcyjno – edukacyjnych
- 5% działań polegało na izolowaniu sprawców od ofiar przemocy

Ośrodki wsparcia

Liczba ośrodków wsparcia prowadzonych przez powiat w 2007r. wyniosła 64 a liczba osób z nich korzystających to 2 908 co oznacza, że z jednego ośrodka skorzystało średnio 45 osoby.

Tabela Nr 10 – liczba ośrodków wsparcia oraz osób z nich korzystających – prowadzone przez powiat w 2007r.

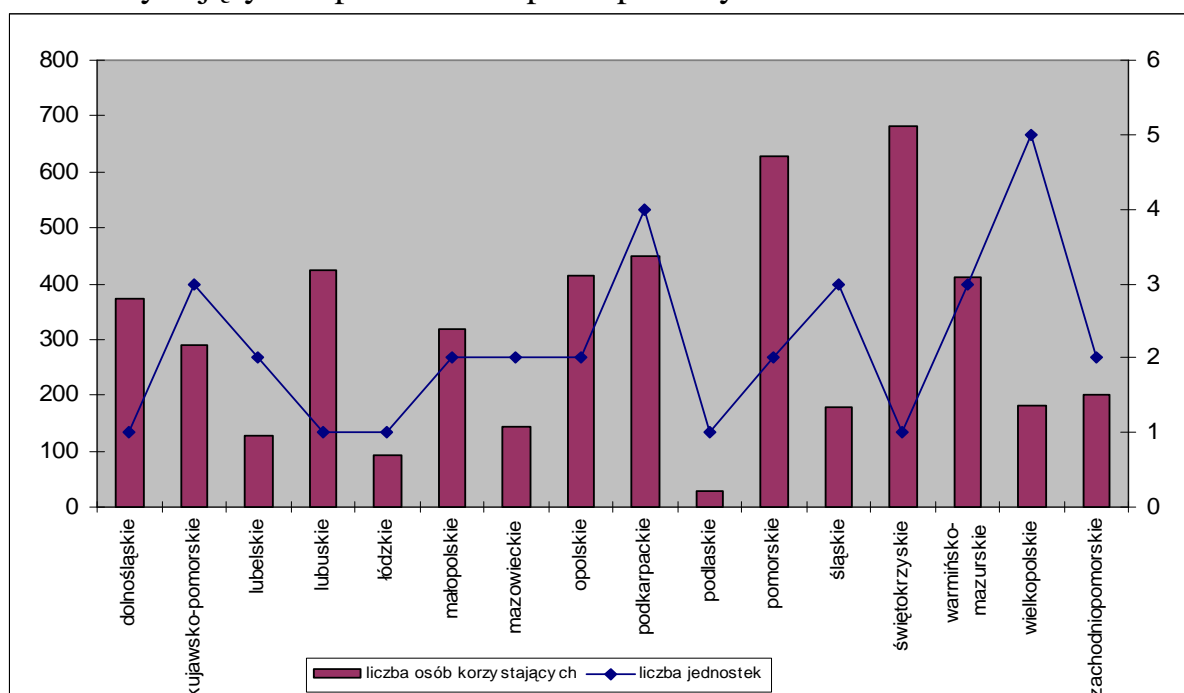
Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie

W całej Polsce w 2007 roku działało 33 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie prowadzonych przez powiaty z których skorzystało 4944 osoby, co daje średnią 141 osób na 1 ośrodek.

Najwięcej osób skorzystało z jednostek prowadzonych przez powiaty w następujących województwach:

- świętokrzyskim - 683 (14% łącznej liczby osób)
- pomorskim - 629 (13%)
- podkarpackim - 450 (9%)

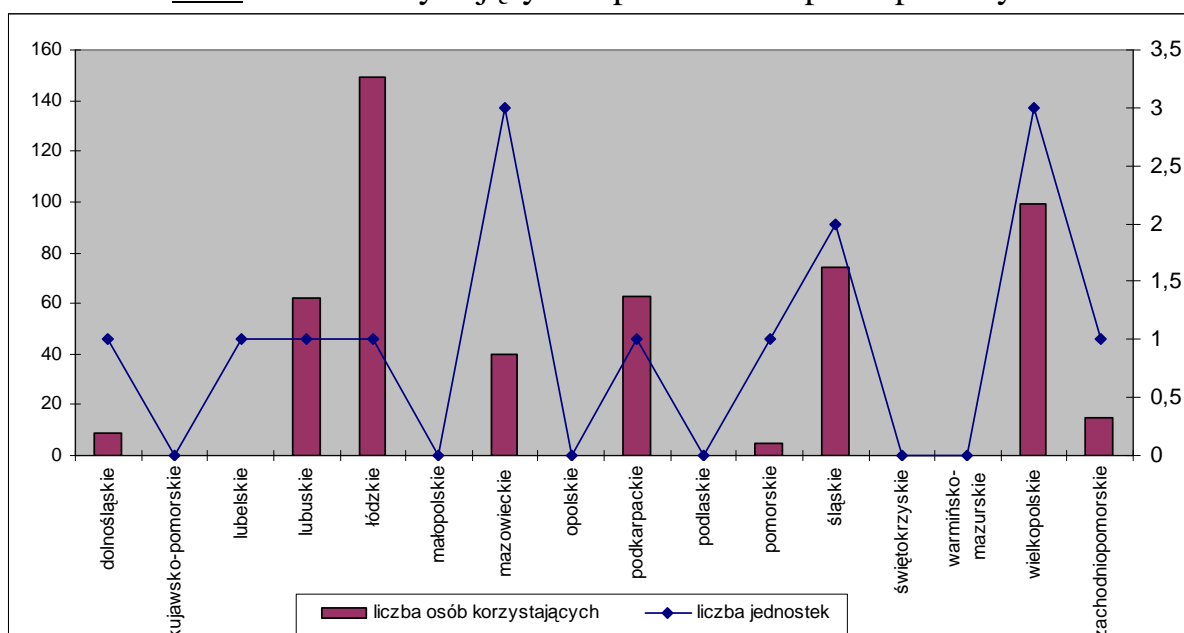
Tabela Nr 11 - liczba specjalistycznych ośrodków wsparcia oraz liczba osób z nich korzystających – prowadzone przez powiaty

Domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

15 domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży prowadzonych przez powiat dysponowało 331 miejscami i skorzystało z nich 516 osób co oznacza, że z każdego domu skorzystało średnio ok. 34 osób. Najwięcej w województwie łódzkim – 149 osób (tj. 29% wszystkich korzystających z domów dla matek) oraz wielkopolskim – 99 osób (19%).

Tabela Nr 12 - liczba domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz liczba osób z nich korzystających – prowadzone przez powiaty

Ośrodki interwencji kryzysowej

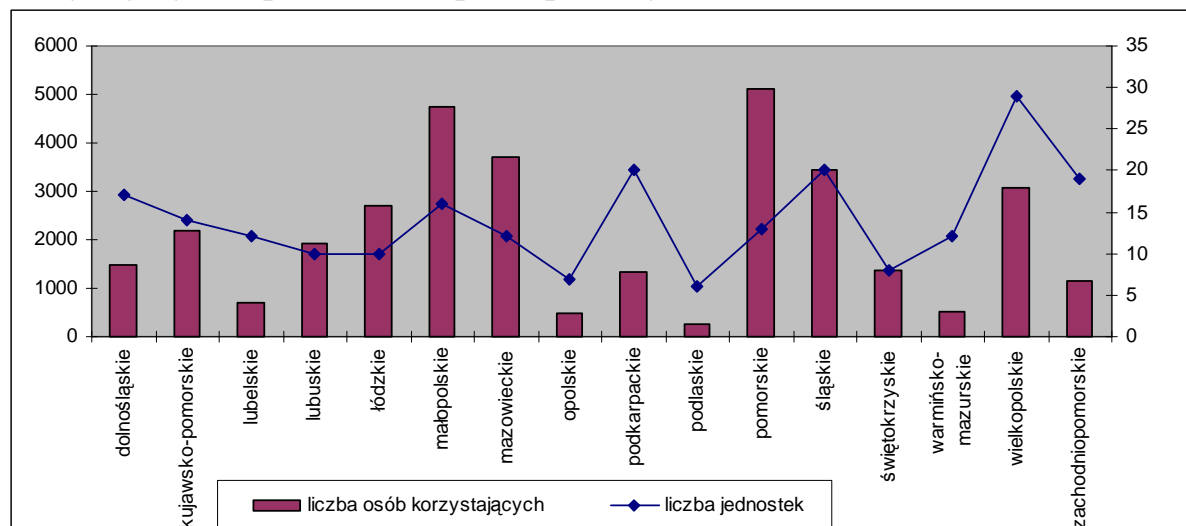
Prawie 35 000 osób skorzystało z 225 ośrodków interwencji kryzysowej jakie były w całej Polsce prowadzone przez powiaty. Oznacza to, że z 1 ośrodka skorzystało średnio 156 osób. Najwięcej osób skorzystało z ośrodków prowadzonych w następujących województwach:

- pomorskim – 5 109 (15% wszystkich korzystających)
- małopolskim – 4 728 (14%)
- śląskim – 3 427 (10%)

Najmniej osób skorzystało zaś z ośrodków prowadzonych w województwie:

- podlaskim – 276
- opolskim – 486
- lubelskim – 699

Tabela Nr 13 - liczba ośrodków interwencji kryzysowej oraz liczba osób z nich korzystających – prowadzone przez powiaty

Działanie: Zbadanie skuteczności pomocy rodzinom dotkniętym przemocą, w tym zbadanie istniejących przeszkód w zakresie pomagania ofiarom przemocy

GMINY

W Polsce funkcjonuje 1 369 instytucji pomagających ofiarom przemocy w rodzinie prowadzonych przez gminy. W 2007r. z pomocy tych instytucji skorzystało 103 060 osób, co stanowi 18% wzrost w porównaniu z 2006r., w którym z pomocy skorzystało prawie 85 000 osób.

W ubiegłym roku z pomocy 1 instytucji skorzystało średnio 75 osób, co stanowi 26% wzrost w porównaniu z 2006 r. w którym średnio z instytucji prowadzonych przez gminę skorzystało 59 osób. Duży wzrost można zaobserwować również wśród liczby osób korzystających z ośrodków

interwencji kryzysowej (184 osoby na 1 ośrodek w 2007r. co stanowi 90% wzrost w porównaniu z 2006 r. w którym średnio z instytucji skorzystało 97 osób na 1 ośrodek). Z ośrodków wsparcia skorzystało średnio 40 osób , co stanowi 30% wzrost w porównaniu z rokiem 2006.

Wszystkie instytucje prowadzone przez gminę udzieliły w 2007r. pomocy w prawie 106 000 spraw, co stanowi 12% wzrost w porównaniu z 2006r. Spośród działań jakie podjęto wobec tych osób można zaobserwować wzrost w:

- interwencji kryzysowej - wzrost 5%
- sprawach z inną pomocą - wzrost 24%

W 2007r. z punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminy skorzystało 79 400 osób, co stanowi 19% wzrost w porównaniu z 2006r., w którym osób tych było 66 943.

Tabela 1 przedstawia średnią liczbę osób korzystających z punktów konsultacyjnych prowadzonych przez gminę w poszczególnych województwach w 2006 i 2007r.

W 2007r. z ośrodków wsparcia prowadzonych przez gminy skorzystało 6 711 osób, co stanowi 66% wzrost w porównaniu z 2006r. Średnio, z jednego ośrodka prowadzonego przez gminy skorzystało 40 osób (29% wzrost w porównaniu z 2006r.).

Ponad 3 tys. osób więcej skorzystało z ośrodków interwencji kryzysowej. Średnio w 2007r. z jednego ośrodka skorzystało 184 osoby, co stanowi 89% wzrost w porównaniu z rokiem 2006.

POWIATY

W 2007r. z wszystkich instytucji prowadzonych przez powiaty skorzystało prawie 43 000 osób, co stanowi 7% wzrost w porównaniu do roku 2006. Struktura osób korzystających z tych instytucji uległa zmianie na korzyść specjalistycznych ośrodków wsparcia, z których w 2006r. skorzystało 2% wszystkich osób korzystających z instytucji prowadzonych przez powiat, zaś w 2007r. 12%.

Średnio z instytucji prowadzonych przez powiat skorzystało w ubiegłym roku aż 126 osób, co stanowi 5% wzrost w porównaniu z 2006r.

Wszystkie instytucje udzieliły w 2007r. pomocy w prawie 84 000 sprawach, co stanowi wzrost o 10%.

Spośród działań jakie podjęto wobec tych osób wzrost liczby działań odnotowano:

- 23% wzrost w sprawach w ramach interwencji kryzysowej
- 17% wzrost w sprawach w ramach pomocy całodobowej

Liczba działań interwencyjnych prowadzonych przez powiat wzrosła z 6 418 w 2006r. na 11 775 w 2007r., co stanowi 83% wzrost.

W 2007r. wzrosła liczba ośrodków wsparcia prowadzonych przez powiat z 41 w 2006r. na 64 w 2007r.

Działanie: *Badanie potrzeb szkoleniowych dla pracowników „pierwszego kontaktu”.*

Na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w miesiącach czerwcu i lipcu 2007 r. TNS OBOP przeprowadził badanie dotyczące potrzeb szkoleniowych grup zawodowych „pierwszego kontaktu” z przypadkami przemocy w rodzinie.

Szczegółowe raporty z przeprowadzonych badań są zamieszczone na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej – adres strony: www.mpips.gov.pl

Na potrzeby przeprowadzenia badań łącznie zrealizowano 600 wywiadów. W badaniu zastosowano technikę bezpośrednich wywiadów kwestionariuszowych (face-to-face). Losowanie placówek do badania odbywało się w sposób warstwowy, proporcjonalny do funkcjonującej w Polsce struktury poszczególnych typów placówek.

W badaniu wzięli udział przedstawiciele grup zawodowych „pierwszego kontaktu” z ofiarami przemocy w rodzinie.

Celem badania było nie tylko wąsko zdefiniowane rozpoznanie potrzeb szkoleniowych, ale także poznanie szerszego kontekstu pracy, doświadczeń

i ogólnych opinii na temat zjawiska przemocy, i dopiero na podstawie tak szeroko rozpoznanego zagadnienia ustalenie stanu aktualnego oraz oczekiwanego w zakresie pracy i pomocy w wypełnianiu zadań na rzecz ofiar, rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie.

Badanie zostało skierowane do sześciu grup zawodowych, które w swojej pracy mogą być instytucją „pierwszego kontaktu”. W każdy z tych grup zrealizowano po 100 wywiadów. Wyodrębniono następujące grupy, wśród których zrealizowano badania: pedagodzy szkolni, policjanci, kuratorzy (zawodowi i społeczni), pracownicy służby zdrowia (pielęgniarki środowiskowe, lekarze interniści, lekarze rodzinni, lekarze pediatrzy, lekarze przyjmujący pacjentów przy szpitalnych izbach przyjęć), pracownicy socjalni z ośrodków pomocy społecznej i pracownicy socjalni z powiatowych centrów pomocy rodzinie.

Kwestionariusz wywiadu użyty w badaniu miał – niezależnie od grupy zawodowej – zachowaną taką samą konstrukcję. Na wstępie pytano o sprawy ogólne – akceptację (lub nie) ze stwierdzeniami, które zostały zbudowane na bazie ogólnych stereotypów dotyczących różnych form przemocy w rodzinie oraz ogólnie przemocy w rodzinie jako zjawiska. Ta część kwestionariusza była elementem wspólnym – pytania te były zadawane nie tylko profesjonalistom (grupom „pierwszego kontaktu”), ale także Polakom uczestniczącym w ogólnopolskim reprezentatywnym badaniu dotyczącym rozpowszechnienia i osobistych doświadczeń z przemocą w rodzinie.

Różnice w kwestionariuszach kierowanych do różnych grup „pierwszego kontaktu” dotyczyły spraw szczegółowych, związanych ze specyfiką pracy każdej z nich, zakresem wykonywanych zadań i przysługujących uprawnień (np. w przypadku pedagogów szkolnych pytano wyjątkowo nie o kontakt z rodzinami objętymi zjawiskiem przemocy w rodzinie, ale o uczniów będących ofiarami przemocy w rodzinie, podobnie w przypadku pracowników służby zdrowia – gdzie pytano o pacjentów).

Używane w opracowaniu sformułowanie „przemoc w rodzinie” ma nieco większy zakres – nazwa sugeruje koncentrowanie się na problemie przemocy między osobami spokrewnionymi lub żyjącymi w związkach małżeńskich, generalnie jednak przedmiotem badania było zidentyfikowanie przypadków przemocy domowej niezależnie od stopnia pokrewieństwa czy formalnej legalizacji związku (ma to szczególne znaczenie w przypadkach środowisk patologicznych, nadużywających alkoholu, gdy zmiany partnerów przez ojca/matkę odbijają się silnie na sytuacji osób najsłabszych w takim gospodarstwie, najczęściej dzieci).

Przeprowadzone badanie pozwala na wyciągnięcie następujących wniosków:

- Pracownicy „pierwszego kontaktu” nie pozostają obojętni na sytuację przemocy w rodzinie, jeśli zetkną się takimi przypadkami, to niemal powszechnie podejmują jakieś działania, aby jej przeciwdziałać.

- Znacząco odróżniają się jedynie pracownicy służby zdrowia, którzy wyraźnie rzadziej reagują na napotkane w życiu zawodowym przypadki przemocy w rodzinie, swój brak reakcji usprawiedliwiają brakiem dowodów, niechęcią pacjenta do pomocy oraz objęciem rodziny innego pomocą innych instytucji.
- Okazuje się, że najczęściej reagują na przemoc respondenci z grup, które w swojej pracy powszechnie się z nią stykają, a pomoc rodzinom w sytuacji przemocy jest częścią ich obowiązków – policjanci, pracownicy PCPR i OPS oraz kuratorzy.
- Pracownicy socjalni z OPS nieco rzadziej niż w przypadku innych rodzajów przemocy są skłonni do podejmowania działań w związku z przemocą seksualną, a jeśli je podejmują to stosunkowo często uważają za nieskuteczne.
- „Pracownicy pierwszego kontaktu” ze względu na rodzaje przemocy, z którymi się stykają stają przede wszystkim przed koniecznością podejmowania interwencji w przypadkach przemocy fizycznej i psychicznej, a rzadziej ekonomicznej i seksualnej, Jeśli chodzi o te dwie ostatnie formy przemocy to jakiegokolwiek działania podejmowane są także mniej chętnie.
- Większość ankietowanych pracowników „pierwszego kontaktu” ocenia swoje działania podejmowane w związku z przypadkami przemocy w rodzinie jako skuteczne.
- W największym stopniu przekonani o skuteczności swoich działań są policjanci. Natomiast formą przemocy, co do której podejmowane działania wydają się respondentom najskuteczniejsze, jest przemoc fizyczna.
- Rozmowa z ofiarą to podstawowe działanie, które podejmowane jest przez respondentów w sytuacjach zetknięcia się z przemocą – niezależnie od jej formy. Policjanci, kuratorzy oraz pracownicy OPS-ów (badani, którzy pracują w bliższej styczności z rodzinami) prawie zawsze rozmawiają także ze sprawcą przemocy.
- Większość respondentów, którzy interweniowali w przypadkach przemocy nie zgłasza szczególnych problemów z tym związanych. Problemy, które się pojawiały są podobne dla wszystkich grup zawodowych.
- We wszystkich grupach badanych poza pedagogami szkolnymi na pierwszym miejscu pojawiają się trudności w kontaktach z ofiarami, ich niechęć do współdziałania, obawy przed ujawnieniem przemocy.
- Wszystkie grupy zgłaszały również problemy wynikające z braku odpowiedniej wiedzy, narzędzi, doświadczenia (różnych dziedzin, ale przydatnych podczas pracy z osobami i rodzinami, których dotyczy

problem przemocy) – w szczególności pedagogzy szkolni, policjanci, pracownicy służby zdrowia i pracownicy socjalni.

- Policjanci częściej niż inne grupy mówią o bezsilności i poczuciu braku wpływu. Pedagogzy szkolni wspominają o złej współpracy pomiędzy instytucjami. Pracownicy służby zdrowia o braku informacji o instytucjach, do których mogą kierować ofiarę. Pracownicy OPS-ów o braku instytucji wspierających, a pracownicy PCPR-ów o złych przepisach.
- Różne formy przemocy są różnie przez pracowników „pierwszego kontaktu” traktowane. Wydaje się, że w szczególności przemoc ekonomiczna jest traktowana jako mniej szkodliwa forma przemocy – respondenci rzadziej na nią reagują, głównie poprzez udzielenie wsparcia materialnego ofierze.
- Respondenci wysoko oceniają wiedzę swoich kolegów po fachu o różnych zagadnieniach wiążących się z przemocą – najwyżej ocenili swoją grupę zawodową pedagogzy szkolni, a najniżej pracownicy służby zdrowia.
- Badani ze wszystkich grup bardzo wysoko oceniają swoją wiedzę, jeśli chodzi o reagowanie, gdy ma się dowody, że osoba jest ofiarą przemocy w rodzinie oraz znajomość instytucji i organizacji zajmujących się przemocą w rodzinie.
- Ponadto pedagogzy szkolni i pracownicy PCPR mają – według kolegów – dużą wiedzę o przemocy fizycznej w rodzinie.
- Policjanci bardzo wysoko ocenili swoją wiedzę w zakresie postępowania ze sprawcą przemocy fizycznej w rodzinie.
- Kuratorzy wystawili przedstawicielom swojej grupy zawodowej najwyższą notę w sprawach dotyczących postępowania w przypadku posiadania dowodów, że osoba jest sprawcą przemocy w rodzinie oraz procedur postępowania w przypadkach przemocy w rodzinie.
- Identyfikowanie symptomów przemocy ekonomicznej i seksualnej to dziedzina, w której respondenci najniżej oceniają wiedzę osób należących do swojej grupy zawodowej.
- Ponadto wiedza policjantów jest stosunkowo najmniejsza także w zakresie form, które może przybierać przemoc ekonomiczna, wiedza pracowników służby zdrowia – w zakresie postępowania z osobami będącymi ofiarami przemocy ekonomicznej, natomiast wiedza pracowników PCPR – jeśli chodzi o pracę ze sprawcami.
- Pracownicy PCPR uważają także, że koledzy po fachu mają stosunkowo najmniejszą wiedzę w zakresie postępowania ze sprawcami i ofiarami

przemocy seksualnej. Opinię tą dzielają pracownicy OPS-ów jeśli chodzi o osoby ze swojej grupy zawodowej.

- Potrzeba szkoleń z zakresu przemocy w rodzinie jest powszechna, podobnie zainteresowanie uczestnictwem w nich. Wszystkie badane grupy „pierwszego kontaktu” zgodnie mówiły o potrzebie szkoleń z zakresu przemocy w rodzinie. Powszechnie też wyrażali gotowość uczestniczenia w tego rodzaju szkoleniach (w najmniejszym stopniu zainteresowanie nimi wyrażali pracownicy służby zdrowia).
- Najczęściej wskazywanym powodem braku zainteresowania podejmowaniem szkoleń z zakresu przemocy w rodzinie jest uczestnictwo w tego rodzaju zajęciach w przeszłości. Inne najczęściej wskazywane powody dotyczyły posiadania – wedle własnej oceny - wystarczającej wiedzy teoretycznej (ze studiów, książek) oraz praktycznej (z własnego doświadczenia).
- Najważniejsze oczekiwania wobec szkoleń, to przede wszystkim informacje o tym, jak pomagać i reagować, jak pracować z ofiarą (ogólnie też: więcej na temat zachowań ofiar) oczekiwano też informacji na temat współpracy międzyinstytucjonalnej (zakresy kompetencji, kontakty, zasady współpracy) oraz o zagadnieniach proceduralno-prawnych (zmiany w przepisach, znajomość procedur itp.). Ponadto, często pojawiającym się oczekiwaniem wobec szkoleń było uwzględnienie elementów z zakresu psychologii, pozyskanie informacji na temat sprawców (i zachowań, sposobów postępowania z nimi) oraz pozyskanie więcej wiedzy z zakresy rozpoznawania i diagnozowania symptomów świadczących o przemocy.
- Obok kwestii merytorycznych, dotyczących szkoleń, badani pracownicy „pierwszego kontaktu” zwracali także uwagę na formę szkoleń. Preferowana jest forma warsztatowa, wykorzystująca scenki, ćwiczenie ról w różnych sytuacjach oraz wykorzystująca techniki interaktywne (prezentacje, filmy) i poparta konkretnymi przykładami z życia.
- Pracownicy „pierwszego kontaktu”, którzy uczestniczyli w szkoleniach (seminariach, konferencjach) z zakresu przemocy w rodzinie bardzo pozytywnie je oceniali. Pojedyncze głosy krytyczne sprowadzały się relatywnie najczęściej do nadmiaru teorii (regulek, podstawowych pojęć) w stosunku do konkretów i kwestii praktycznych oraz formuły szkoleń (forma wykładowa, prelekcji).
- Z odbytych szkoleń grupom „pierwszego kontaktu” za najbardziej przydatne, najciekawsze uznane zostały elementy mówiące o procedurach postępowania, sposobach udzielania pomocy. Za istotne uważano też kwestie związane identyfikowaniem i diagnozowaniem symptomów. Doceniano też materiały i techniki wykorzystane na szkoleniach oraz przekazywane w ich trakcie uczestnikom materiały. Dodatkowo chwalono

też szkolenia, w których uczestniczyli przedstawiciele różnych grup „pierwszego kontaktu”.

- Chociaż szkolenia umożliwiające wzajemną wymianę doświadczeń, kontaktów między przedstawicielami poszczególnych instytucji i organizacji zajmujących się problemem przemocy w rodzinie, mają niezaprzeczalny walor i formułę tę należałoby szerzej praktykować (na co wskazują wyniki badania), to jednak konieczne jest jednocześnie uwzględnianie specyfiki pracy i potrzeb każdej z grup.
- W przypadku pedagogów szkolnych, którzy brali już udział w szkoleniach z zakresu przemocy w rodzinie jako najbardziej przydatne określone były (wśród kwestii merytorycznych) zagadnienia dotyczące procedur postępowania, identyfikowania i rozpoznawania symptomów przemocy, sposobów udzielania pomocy i przeciwdziałania przemocy. Dla policjantów oraz dla kuratorów najbardziej istotne były elementy dotyczące sposobów udzielania pomocy i przeciwdziałania przemocy oraz tematyka z zakresu przepisów prawa i procedur postępowania (z uwzględnieniem zakresów kompetencyjnych). W przypadku pracowników socjalnych również wskazywano w pierwszej kolejności na metody pomocy, a nieco mniej osób zwracało uwagę na kwestie formalno-prawne; jednak niewiele rzadziej niż w przypadku tego ostatniego zagadnienia pojawiały się głosy wskazujące na zainteresowanie szczegółowym omówieniem zjawiska przemocy – jego różnych przejawów (uwarunkowań, czynników zwiększających ryzyko itp.). Jednocześnie też stosunkowo często pojawiały się głosy mówiące o znaczeniu tematyki dotyczącej identyfikowania symptomów oraz doceniające uwzględnienie w programie szkoleń elementów z zakresu psychologii. W przypadku nielicznych pracowników służby zdrowia, którzy brali udział w szkoleniach z zakresu przemocy w rodzinie, za najbardziej przydatne uznawane były tematy dotyczące procedur formalno-prawnych, sposoby postępowania z ofiarami, ale także wskazywano na konkretne tematy odnoszące się bezpośrednio do wykonywanego zawodu (np. na temat uzależnień, syndrom dziecka maltretowanego).
- Generalnie, w szkoleniach, konferencjach, seminariach z zakresu przemocy w rodzinie brała udział zdecydowana większość badanych pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, kuratorów i policjantów (ponad siedmiu na dziesięciu). Jedynie wśród pracowników służby zdrowia osoby, które uczestniczyły w tego rodzaju zajęcia znajdowały się w wyraźnej mniejszości (brał w nich udział mniej niż co piąty pytany).

Mimo więc, że w przypadku większości grup „pierwszego kontaktu” udział w szkoleniach z zakresu przemocy w rodzinie brała większość, to jednak osoby te nie poprzestają na informacjach już pozyskanych – zdecydowana większość szkolenia uznaje za potrzebne i deklaruje chęć uczestniczenia w nich.

2. Realizacja Strategii informacyjnych

Realizacja strategii informacyjnych odbywa się poprzez podniesienie poziomu wrażliwości społecznej na zjawisko przemocy w rodzinie dzięki przeprowadzeniu kampanii społecznych.

Działanie: Przeprowadzenie kampanii społecznych

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w miesiącu maju w 2007 r. ogłosiło przetarg na zawieszenie 288 billboardów w 16 miastach wojewódzkich. Ze względu na fakt iż, wszystkie zgłoszone oferty przekraczały kwotę 120 000 zł (budżet przewidziany w Krajowym Programie na przeprowadzenie kampanii społecznej) przetarg został unieważniony.

W celu zrealizowania działania związanego z przeprowadzeniem ogólnopolskiej kampanii społecznej Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zleciło przeprowadzenie ogólnopolskiej kampanii firmie Gutenberg On Line sp. z.o.o.

Za zadanie priorytetowe w kampanii uznano udostępnienie informacji o możliwości uzyskania pomocy osobom, które są ofiarami bądź świadkami przemocy w rodzinie. Na plakatach i ulotkach został również udostępniony numer telefonu oraz adres mailowy Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”. Ogólnopolskie Pogotowie „Niebieska Linia” (tel. 0 – 801 120 002) działa na zlecenie i finansowane jest przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Powyższe informacje znalazły się na 4 000 plakatów i 400 000 ulotek, które przygotowane zostały w ramach kampanii.

Materiały informacyjne przekazano do Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich, które rozpropagowały je na terenie swoich województw w zależności od występujących potrzeb na danym terenie między innymi w miejscach użyteczności publicznej, jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, organizacjach pozarządowych, Kościołach itp.

Wzór plakatu oraz ulotki został udostępniony na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej www.mpips.gov.pl

Ponadto, w dniu 5 grudnia 2007 r. odbyła się konferencja Departamentu ds. Kobiet, Rodziny i Przeciwdziałania Dyskryminacji w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej na temat przeciwdziałania przemocy wobec kobiet. Konferencja została zorganizowana w ramach kampanii Rady Europy poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz w ramach „16 dni przeciwdziałania przemocy ze względu na płeć” (25 listopada – 10 grudnia).

Zgodnie z działaniami Krajowego Programu za prowadzenie kampanii społecznych informacyjnych na danym terenie odpowiedzialne są jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu powiatowym. Czynnie w realizację w/w zadania włączyły się specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie - jako jednostki powiatowe.

Kampanie informacyjne zostały przeprowadzone między innymi w województwie świętokrzyskim, śląskim i warmińsko – mazurskim.

W województwie świętokrzyskim specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w celu zwiększenia świadomości społecznej w 2007 r. zorganizował konferencję pn. „Wspólnie przeciw przemocy – wspólnie zrobimy więcej”, oraz przygotował materiały promujące działalność specjalistycznego ośrodka. Ponadto, została zorganizowana kampania społeczna „Biała Wstążka” przebiegająca pod hasłem „Stop przemocy wobec kobiet”. Patronat honorowy nad kampanią objęli Prezydent Miasta Kielce oraz Prezes Stowarzyszenia na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie „Niebieska Linia”. Celem kampanii było rozpoczęcie społecznej dyskusji na temat przemocy w rodzinie, wspieranie działań na rzecz jej zapobiegania, a przede wszystkim włączenie mężczyzn w przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet. Biała wstążka symbolizowała zobowiązanie do przerywania milczenia w kwestiach przemocy i powstrzymanie się od wszelkich form jej stosowania.

W województwie śląskim kampania informacyjna zorganizowana przez specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie miała na celu upowszechnienie informacji dotyczących działalności placówki. Ośrodek przygotował ulotki dla ofiar przemocy w rodzinie, w której wskazano dane teleadresowe oraz ofertę specjalistycznego ośrodka w Świętochłowicach, w tym również mapkę wskazującą gdzie ośrodek jest umiejscowiony. Treść ulotki zawierała między innymi informacje czym jest przemoc w rodzinie.

Materiały informacyjne zostały przekazane do pracowników ośrodka pomocy społecznej w Świętochłowicach oraz Policji, którzy zobowiązani są do udostępniania ich ofiarom przemocy w rodzinie.

Informacje na temat działalności specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie zostały przedstawione również w lokalnej telewizji kablowej.

W województwie warmińsko – mazurskim w celu rozpowszechnienia informacji nt. działalności i funkcjonowania specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w Olecku rozesłano do różnych instytucji działających na terenie powiatu i okolic ulotki oraz przekazano informacje do lokalnej prasy i telewizji a także zamieszczono wszelkie dane na stronie internetowej BIP.

Działanie: *Ograniczenie przemocy pokazywanej w mediach - zachęcanie mediów do rezygnacji z programów dla dzieci, w których zawarta jest przemoc*

Za realizację powyższego działania odpowiedzialna jest Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, której kompetencje ograniczają się do kontroli programów już wyemitowanych. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji zatem zawsze działa w tych kwestiach wobec nadawców ex post, po nadaniu określonej audycji, zgodnie z art. 18 ust 4-6 ustawy o radiofonii i telewizji oraz rozporządzeniem KRRiT z 23 czerwca 2005 r. w sprawie kwalifikowania audycji lub innych przekazów mogących mieć negatywny wpływ na prawidłowy fizyczny, psychiczny lub moralny rozwój małoletnich oraz o działaniach podjętych przez KRRiT wobec nadawców nie przestrzegających prawa w tym zakresie. Wymienione akty prawne nakładają na nadawców obowiązek dbania o ochronę małoletnich widzów poprzez odpowiednie znakowanie nadawanych audycji i przekazów, wskazujących na kategorię wiekową dla jakiej są przeznaczone oraz przestrzeganie czasu ustawowo chronionego (6.00 – 23.00), kiedy to nie można nadawać treści i obrazów mogących mieć szkodliwy wpływ na prawidłowy psychiczny, fizyczny czy moralny rozwój dzieci i młodzieży.

W ramach kontroli stopnia realizacji przepisów prawa przez nadawców, KRRiT w 2007 roku objęła monitoringiem 6 programów telewizyjnych: *4fun.tv* (2 monitoringi), *Superstacja*, *TVN*, *PULS*, *POLSAT* oraz *Kino Polska*. Łącznie nadzorowi poddano 1 287 godzin wyemitowanych programów.

W wyniku przeprowadzonych monitoringów stwierdzono szereg naruszeń przepisów art. 18 ustawy o radiofonii i telewizji oraz rozporządzenia KRRiT z 23 czerwca 2005 r. Należy podkreślić, że w przypadku niektórych nadawców naruszenia te stwierdzano po raz kolejny (*4fun.tv*), pomimo, że byli oni wzywani przez KRRiT do zaniechania działań niezgodnych z obowiązującymi przepisami. W związku z tym, KRRiT podjęła decyzję o wszczęciu postępowania o cofnięcie koncesji ze względu na nieprzestrzeganie przepisów ustawy o radiofonii i telewizji oraz rozporządzenia KRRiT w sprawie ochrony małoletnich. W toku tego procesu przeprowadzono kolejny monitoring, który wykazał, że nadawca dostosował swój program do przepisów prawa. W związku z tym KRRiT zdecydowała o umorzeniu postępowania o cofnięcie koncesji.

Ponadto w monitorowanych programach KRRiT stwierdziła następujące nieprawidłowości:

- bezrefleksyjne, mechaniczne znakowanie programów lub całych pasm czasowych, brak zwracania uwagi na treści, jakie niosą ze sobą poszczególne elementy programu;
- emitowanie w czasie ustawowo chronionym szeregu teledysków, audycji czy filmów mogących zagrozić zdrowiu psychicznemu i moralnemu małoletnich widzów, bo zawierających sceny propagujące niebezpieczne zachowania i postawy, przemoc, niewłaściwe wzorce relacji międzyludzkich;

- nadawanie w czasie chronionym szeregu filmów rysunkowych, które ze względu na ich zawartość nie powinny być oglądane przez dzieci, zwłaszcza młodsze;
- zawyżanie kategorii wiekowej, do której kwalifikowany był dany przekaz. Nie grozi to, co prawda, szkodliwym oddziaływaniem na dzieci i młodzież, niemniej jednak jest niezgodne z istniejącymi przepisami; może dezorientować widzów i opiekunów, podważa sens istnienia całego systemu kwalifikacji a w konsekwencji ostrzegania;
- niestosowanie obowiązującego znakowania audycji i spotów autopromocyjnych nadawanych w ciągu dnia (od godz. 6.00 do 23.00);
- niezgodność oznakowania autopromocji audycji i przekazów z oznakowaniem podczas ich faktycznej emisji;
- autopromocja filmów oznaczonych symbolem „od lat 16” przed godziną 20.00;
- emisja filmów z oznaczeniem „od lat 16” i „dozwolone od lat 18” w porze niedozwolonej (tj. odpowiednio: przed godziną 20.00 i 23.00).

Pozostali nadawcy którzy stosowali się do przepisów w zakresie ochrony małoletnich, prawidłowo kwalifikowali dane przekazy do odpowiednich kategorii wiekowych, a prezentacja ich miała miejsce o odpowiednich porach. Wśród nich należy wymienić PULS, POLSAT.

Działanie: *Wprowadzenie do szkolnych programów kształcenia ogólnego treści uświadamiających zagrożenia płynące z przemocy w rodzinie oraz propagujących zachowania sprzyjające pozytywnym postawom w rodzinie.*

W obszarze spraw związanych z wprowadzeniem do programów kształcenia ogólnego treści uświadamiających zagrożenia płynące z przemocy w rodzinie Ministerstwo Edukacji Narodowej monitoruje podstawy programowe, które bezwzględnie mają propagować zachowania sprzyjające pozytywnym postawom w rodzinie i w życiu społecznym. Programy nauczania muszą być zgodne z treściami i celami podstawy programowej kształcenia ogólnego dla wszystkich typów szkół, zawierają zatem tego rodzaju treści. Treści te ujęte są także w innych przedmiotach, ale stosownie do wieku rozwojowego uczniów.

W budżecie Ministerstwa Edukacji Narodowej na 2007 r. zostały zaplanowane środki finansowe przeznaczone na przeciwdziałanie agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym i pozaszkolnym, w tym w rodzinie. Zadanie to objęło także przygotowanie materiałów metodycznych dotyczących przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, rozpoznawania i diagnozowania przypadków przemocy w rodzinie oraz opracowania programów edukacyjnych i wspierających dotyczących zapobiegania przemocy wobec dzieci.

W ramach tego działania ważnym jest, aby programy nauczania dopuszczone do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania były zgodne z podstawą programową kształcenia ogólnego w

poszczególnych typach szkół (rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr 51, poz. 458 z późn. zm.). Podstawa programowa zawiera cele edukacyjne, treści nauczania poszczególnych przedmiotów i ścieżek edukacyjnych, zadania szkół i osiągnięcia uczniów.

Działalność edukacyjna szkoły określona jest przez:

- 1) szkolny zestaw programów nauczania,
- 2) program wychowawczy szkoły,
- 3) program profilaktyki dostosowany do potrzeb rozwojowych uczniów oraz potrzeb danego środowiska, który opisuje w sposób całościowy wszystkie treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Na II etapie kształcenia w szkole podstawowej kl. IV-VI występuje ścieżka edukacyjna **wychowanie do życia społeczeństwie**, która składa się z trzech odrębnych modułów:

- **wychowanie do życia w rodzinie**,
- edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie,
- wychowanie patriotyczne i obywatelskie.

W zakresie wychowania do życia w rodzinie, zadaniem szkoły jest integrowanie wychowawczych działań szkoły i rodziny oraz wzmacnianie prawidłowych relacji dziecka z rodziną, a także pomoc w kształtowaniu pozytywnego stosunku do płciowości.

Treści nauczania obejmują, min.:

- więź rodzinną, związki uczuciowe i inne relacje w rodzinie; konflikty i ich rozwiązywanie;
- prawo człowieka do intymności i ochronę tego prawa; postawy asertywne,
- aktywny udział w życiu rodziny.

W gimnazjum treści **wychowania do życia w rodzinie** obejmują tematykę dotyczącą:

- budowania prawidłowych relacji z rodzicami. Konflikt pokoleń: przyczyny i sposoby rozwiązywania konfliktów. Odpowiedzialność wszystkich członków rodziny za atmosferę panującą w rodzinie. Rodzina niepełna,
- relacji międzyosobowych i ich znaczenia,
- zachowań asertywnych,
- roli autorytetów,
- zagrożeń okresu dojrzewania: presja seksualna, uzależnienia, pornografia,
- wnoszenia pozytywnego wkładu w życie swojej rodziny,
- obrony przed destrukcyjnymi oddziaływaniami środowiska.

Zadaniem szkoły jest informowanie uczniów o możliwościach pomocy – system poradnictwa dla dzieci i młodzieży oraz wzmacnianie rozwoju moralnego i kształtowania hierarchii wartości. Uczeń powinien umieć okazywać szacunek innym ludziom, doceniać ich wysiłek pracę oraz przyjąć postawę szacunku wobec siebie.

Zadaniem szkół jest również tworzenie właściwych warunków, niezbędnych do zapewnienia uczniowi komfortu psychicznego, poczucia bezpieczeństwa i akceptacji, a także nawiązania pozytywnego kontaktu emocjonalnego nauczyciela z uczniem. Nauczyciele mają za zadanie wspierać dążenie do dobra w wymiarze indywidualnym i społecznym, umiejętnie godzenie dobra własnego z dobrem innych, odpowiedzialność za siebie z odpowiedzialnością za innych, wolności własnej z wolnością innych. Przygotowanie do życia w rodzinie, umiejętność rozpoznawania wartości moralnych oraz dokonywania wyborów i hierarchizacji wartości, kształtowanie postawy dialogu, umiejętności słuchania innych i rozumienia ich poglądów, rozwija w uczniach zdolność odróżniania dobra od zła, oceny moralnej działań własnych i innych ludzi.

W szkołach ponadgimnazjalnych /licea, technika, ZSZ/ celem *wychowania do życia w rodzinie* jest pogłębienie wiedzy związanej z funkcjami rodziny, miłością, przyjaźnią, pełnieniem ról małżeńskich i rodzicielskich, seksualnością człowieka i prokreacją, uświadomienie roli rodziny w życiu człowieka, uczenie efektywnych sposobów komunikowania się i wzajemnego zrozumienia. Treści nauczania obejmują m.in.:

- przygotowanie do małżeństwa, problemy wierności, zaufania i dialogu,
- normy zachowań seksualnych, nietypowe zachowania seksualne, przemoc i przestępstwa seksualne; możliwości zapobiegania, sposoby obrony, informacje o ośrodkach pomocy psychologicznej, medycznej i prawnej,
- funkcje rodziny, znaczenie prawidłowych postaw rodzicielskich dla rozwoju dziecka, samotne rodzicielstwo,
- przemoc w rodzinie, wykorzystywanie seksualne, profilaktykę, możliwość uzyskiwania pomocy,
- konflikty w rodzinie i ich przyczyny, sposoby rozwiązywania konfliktów,
- zagrożenia życia społecznego: alkoholizm, narkomania, agresja, sekty, pornografia,
- prawodawstwo dotyczące rodziny -zawarcie związku małżeńskiego, separacja, rozwód, prawa i obowiązki małżonków i rodziców, obowiązki państwa wobec rodziny,
- problematykę dotyczącą człowieka wobec niepełnosprawności, starości, choroby, umierania i śmierci, w tym aspekcie życia rodzinnego,
- poradnictwo młodzieżowe i rodzinne w Polsce.

Uczniowie powinni być przygotowani na podstawie wiedzy i wykształconych umiejętności do poszanowania godności życia ludzkiego i dojrzałego funkcjonowania w rodzinie.

Zadania zaplanowane do realizacji dla MEN w ramach ***Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie*** zostały znacząco rozszerzone i wzmocnione w związku z wdrożeniem ***Rządowego programu poprawy stanu bezpieczeństwa w szkołach i placówkach „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”***, przyjętego uchwałą Rady Ministrów Nr 28/2007 w dniu 6 marca 2007 r.

Realizatorami programu są organy administracji rządowej przy wsparciu państwowych jednostek organizacyjnych realizujących zadania w zakresie objętym programem. Koordynatorem programu jest Minister Edukacji Narodowej.

Jednym z zadań programu jest poprawa jakości działalności wychowawczej i zapobiegawczej szkół i placówek. Priorytetem tego zadania było przygotowanie nauczycieli i wychowawców do sprawnej i efektywnej realizacji zadań dotyczących przeciwdziałania wszelkim formom przemocy wobec dzieci i młodzieży, wynikających z przepisów prawa cywilnego i karnego. Poprawa jakości działalności wychowawczej i zapobiegawczej szkół i placówek objęła 3 obszary:

Wzmocnienie wychowawczo – opiekuńczej funkcji szkoły

W ramach tego zadania Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej zrealizował projekt „*Upowszechnianie i popularyzowanie wiedzy niezbędnej do pełnienia ról w rodzinie*”. Celem projektu było promowanie wagi ludzkiego życia oraz istoty prawidłowo pełnionych ról w rodzinach oraz znaczenia rodziny w budowaniu mocnego społeczeństwa. Projektem objęto 9079 szkół z całego kraju.

Ponadto Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej zrealizowało sześć wojewódzkich konferencji szkoleniowych dla dyrektorów szkół i pedagogów (305 uczestników) pt. „*Budowanie systemu reagowania w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży niedostosowaniem i wykluczeniem społecznym*”. Celem projektu było zwiększenie świadomości prawnej dyrektorów i pedagogów oraz umiejętności budowania koalicji na rzecz dziecka zagrożonego wykluczeniem społecznym w oparciu o zasoby lokalne i rodzinę.

Działania w zakresie podniesienia jakości pracy wychowawczej nauczycieli

W ramach tego zadania Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli na zlecenie MEN zorganizował szkolenia i wydał publikacje:

- Szkolenie „*Zwiększenie odpowiedzialności dyrektorów szkół, nauczycieli i pracowników za zapewnienie bezpieczeństwa uczniów*”;
- Szkolenie „*Nauczyciel wychowawcą*”;
- Szkolenie „*Wychowanie do wartości*”;
- Publikacja książki „*Wychowanie do wartości*”;
- Publikacja poradnika dla nauczycieli „*Nauczyciel wychowawcą*”.

Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej zorganizowało następujące szkolenia, konferencje oraz wydał następujące publikacje :

- Szkolenie doskonalące umiejętności wychowawcze rodziców i nauczycieli „*Szkoła dla Rodziców i Wychowawców*”;
- Publikacja podręcznika dla rodziców i wychowawców „*Moje dziecko w szkole*”;
- Konferencja „*Psychoimmunologia – zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży*”;
- Trening umiejętności wychowawczych i profilaktycznych dla nauczycieli „*Golden Five*”;
- *Trening Zastępowania Agresji TZA/ART*;
- Konferencja „*STOP PRZEMOCY W RODZINIE I W SZKOLE*”.

Wzmocnienie i rozszerzenie specjalistycznej pomocy psychologiczno – pedagogicznej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej mając na uwadze społeczne oczekiwania dotyczące zwiększenia zasięgu i dostępności specjalistycznej pomocy psychologiczno – pedagogicznej, zarezerwowało środki finansowe na wzmocnienie i upowszechnienie doradztwa, poradnictwa i konsultacji psychologiczno-pedagogicznych dla rodziców, uczniów i nauczycieli. Punkty konsultacyjne w szkołach, stworzone przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, przyczyniły się do zwiększenia dostępności do specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez ich usytuowanie możliwie najbliżej miejsca zamieszkania rodziców i uczniów.

Ponadto Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej zrealizowało:

- Szkolenie „*Rozwiązywanie konfliktów metodą mediacji*”;
- Publikację „*Wspomaganie szkół i placówek w realizacji zadań wychowawczych; i profilaktycznych przez poradnie psychologiczno – pedagogiczne*”;

Wyposażyło Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne w publikacje na temat rozwiązywania konfliktów: Hauk Diemut „*Łagodzenie konfliktów w szkole i w pracy z młodzieżą. Poradnik do treningu mediacji*” oraz Chełpa Stanisław, Witkowski Tomasz „*Psychologia konfliktów. Praktyka radzenia sobie ze sporami*”.

Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno–Pedagogicznej na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej zrealizowało również siedem edycji (300 uczestników) „*Kursu dla interdyscyplinarnych grup pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym, demoralizacją i przestępczością ze szczególnym uwzględnieniem interwencji kryzysowej w rodzinie*”. Celem projektu było zainicjowanie współpracy i tworzenie sieci specjalistycznego wsparcia w środowisku lokalnym oraz budowanie przez specjalistów z różnych instytucji wspólnej strategii pomocy dla młodzieży z grup ryzyka i ich rodzin.

3. Realizacja strategii edukacyjnych

Działanie: *Wprowadzenie do programów kształcenia zawodowego osób zajmujących się przemocą w rodzinie treści dotyczących przyczyn i skutków przemocy, rozpoznawania i diagnozowania przypadków przemocy w rodzinie oraz współpracy w ramach gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.*

W ramach realizacji strategii edukacyjnych podejmowanych jest wiele działań mających na celu profesjonalizację służb działających na rzecz zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie.

Osoby, które zawodowo zajmują się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie są edukowane w tym zakresie w trakcie toku kształcenia zawodowego.

Jedną z grup zawodowych, które pracują z osobami będącymi ofiarami lub sprawcami przemocy w rodzinie są pracownicy socjalni. Praca ta wymaga posiadania odpowiedniej wiedzy merytorycznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie, która będzie pomocna w rozpoznawaniu i diagnozowaniu przypadków przemocy w rodzinie, udzielaniu kompetentnej pomocy osobom potrzebującym oraz ułatwiającej pracownikowi socjalnemu współpracę z innymi instytucjami gminnymi w ramach systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów został powołany nowy kierunek studiów **praca socjalna**. Standard kształcenia dla tego kierunku, tak jak dla pozostałych 117 kierunków, został zamieszczony w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz. U. Nr 164, poz. 1166).

Zgodnie ze standardem kształcenia absolwent tego kierunku powinien być przygotowany do rozwiązywania problemów w obszarach rzeczywistości społecznej, w których potrzebna jest profesjonalna pomoc w funkcjonowaniu osobniczym i społecznym również z powodu przemocy w rodzinie.

Problematyka przemocy w rodzinie uwzględnia również standard kształcenia dla kierunku **pedagogika**, w treściach kształcenia którego przewidziano zagadnienia dotyczące zagrożeń dla rodziny.

Ponadto pracownicy socjalni, w celu podwyższenia swoich kwalifikacji mogą, między innymi, uczestniczyć w szkoleniach specjalizacyjnych i zdobywać stopnie specjalizacji w zawodzie.

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. nr 64 poz. 593 z późn. zm.) przewiduje dwa stopnie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny.

I stopień specjalizacji w zawodzie ma na celu uzupełnienie wiedzy i doskonalenie umiejętności zawodowych pracowników socjalnych.

Pracownicy socjalni chcący uzyskać I stopień specjalizacji w zawodzie muszą odbyć szkolenie w tym zakresie i zdać egzamin przed jedną z

Regionalnych Komisji Egzaminacyjnych, działających przy urządach marszałków.

Natomiast II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny ma na celu pogłębienie wiedzy i doskonalenie umiejętności z wybranymi grupami osób korzystających z pomocy społecznej (z dziećmi, z osobami starszymi, z osobami bezrobotnymi, z osobami z zaburzeniami psychicznymi, z osobami upośledzonymi umysłowo, z osobami będącymi ofiarami przemocy, z osobami niepełnosprawnymi fizycznie, z osobami uzależnionymi, w szczególności od alkoholu i narkotyków, z osobami bezdomnymi, wychodzącymi z bezdomności oraz rodzinami tych osób, z cudzoziemcami, ze szczególnym uwzględnieniem uchodźców).

Osoby ubiegające się o uzyskanie II stopienia specjalizacji zawodowej zobligowane są między innymi, do odbycia szkolenia w tym zakresie i zdania egzaminu przed Centralną Komisją Egzaminacyjną działającą przy ministrze właściwym do spraw zabezpieczenia społecznego.

Programy szkolenia z zakresu II stopnia specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny na kierunku praca socjalna z osobami będącymi ofiarami przemocy zawierają między innymi następujące bloki tematyczne:

- Przemoc – definicje i terminologia,
- Społeczne i kulturowe uwarunkowania przemocy,
- Prawo wobec ofiary przemocy,
- Prawnokarne środki ochrony przed przemocą,
- Problemy postępowania karnego,
- Cywilnoprawne środki chroniące przed przemocą,
- Prawo rodzinne wobec przemocy,
- Rodzina a czynniki patogenne wywołujące przemoc,
- Przemoc wobec dzieci,
- Zespół dziecka maltretowanego,
- Strategie samoobrony przed przemocą stosowane przez kobiety – ofiary przemocy,
- Przemoc wobec ludzi starszych,
- Pomoc ofiarom przemocy,
- Pomoc terapeutyczna nieletnim agresorom i ofiarom agresji,
- Problematyka leczenia sprawców przemocy w rodzinie,
- Metody pracy socjalnej z ofiarami przemocy w rodzinie,
- Pracownik socjalny wobec ofiar przemocy w rodzinie,
- Psychoterapia ofiar przemocy w rodzinie,
- Programy profilaktyczne dla dzieci i młodzieży zagrożonej przemocą,
- Międzyinstytucjonalny system współpracy i wsparcia społecznego dla ofiar przemocy,
- Instytucje i służby społeczne współdziałające w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Realizacja zajęć modułowych ma umożliwić uczestnikom specjalizacji:

- poznanie genezy, mechanizmów, objawów i skutków przemocy w rodzinie,
- rozumienie sygnałów wysyłanych przez osoby dotknięte przemocą,
- poznanie mechanizmów psychologicznych towarzyszących zjawisku przemocy,
- nabycie umiejętności diagnozowania przemocy w rodzinie,
- doskonalenie umiejętności interpersonalnych potrzebnych do podjęcia profesjonalnej pracy z osobą lub rodziną z problemem przemocy,
- nabycie umiejętności motywowania osoby lub rodziny do podjęcia koniecznych zmian,
- poznanie zadań pracownika socjalnego w pracy z ofiarami przemocy,
- nabycie umiejętności kompleksowego i interdyscyplinarnego podejścia do rozwiązywania problemu przemocy w rodzinie.

Ponadto Kształcenie w systemie szkolnictwa zawodowego jest prowadzone w zawodach ujętych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 czerwca 2007 r. w *sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego* (Dz. U. Nr 124, poz. 860). Wymieniona klasyfikacja m. in. ujmuje takie zawody, jak: opiekunka środowiskowa, asystent osoby niepełnosprawnej i opiekunka dziecięca. Kształcenie w tych zawodach jest prowadzone wyłącznie w szkołach policealnych, do których kandydaci muszą posiadać wykształcenie średnie. Kształcenie w zawodach o charakterze socjalnym: opiekunka środowiskowa i asystent osoby niepełnosprawnej trwa 1 rok, zaś kształcenie w zawodzie o charakterze medycznym – opiekunka dziecięca przebiega w 2-letnim cyklu kształcenia. Wykonawcy wymienionych zawodów są przygotowani do niesienia profesjonalnego wsparcia ofiarom i sprawcom przemocy w rodzinie, gdyż w procesie edukacji nabywają niezbędną wiedzę o zjawisku przemocy i rozpoznawaniu symptomów zespołu osoby krzywdzonej, w tym dziecka, inwalidy. Wiedza ta umożliwia im nie tylko zdiagnozowanie rozpoznanej sytuacji, lecz przede wszystkim pozwala udzielić kompetentnej pomocy i współdziałać z instytucjami powołanymi do walki z patologią przemocy w rodzinie.

Dane statystyczne pozwalają oszacować, iż corocznie rynek pracy zasila następująca liczba absolwentów szkół prowadzących kształcenie w zawodach:

- opiekunka środowiskowa 2 200 osób
- asystent osoby niepełnosprawnej 1 800 osób (z tendencją zwykłą)
- opiekunka dziecięca 650 osób (z tendencją spadkową)

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w *sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych* (Dz. U. nr 83, poz. 562, z późn. zm.), absolwenci szkół

prowadzących kształcenie zawodowe mogą przystępować do egzaminu zewnętrznego potwierdzającego kwalifikacje w wyuczonym zawodzie. Niezależna państwowa komisja egzaminacyjna dokonuje oceny poziomu opanowania wiadomości i umiejętności z zakresu danego zawodu, ustalonych w standardach wymagań będących podstawą do przeprowadzenia tego egzaminu. Liczba osób, które na egzaminie uzyskały wynik pozytywny do liczby osób, które przystąpiły do egzaminu, wyniosła w 2007 r. odpowiednio w zawodach:

- opiekunka środowiskowa 79,4%
- asystent osoby niepełnosprawnej 62%
- opiekunka dziecięca 92,7%

Kolejną grupą zawodową, która w trakcie wykonywania swoich obowiązków służbowych na co dzień styka się z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie są policjanci.

Dlatego też Komenda Główna Policji opracowała i wdrożyła w 2007 r. opisane programy nauczania dla policjantów, w których zagadnienia dotyczące przemocy w rodzinie są istotnym elementem podnoszenia niezbędnych umiejętności zawodowych.

Program kursu specjalistycznego dla dzielnicowych, w bloku tematycznym poświęconym interwencjom policyjnym, przewiduje zajęcia z zakresu charakterystyki zjawiska przemocy w rodzinie, udzielania pomocy ofiarom przemocy domowej, umiejętności nawiązywania kontaktów interpersonalnych z ofiarą przemocy i realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz wykonywania zadań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W programie kursu specjalistycznego dla służby dyżurnej jednostek organizacyjnych Policji, zawarte zostały zagadnienia związane z jakością obsługi zgłaszającego, poszanowaniem godności i prywatności interesantów, umiejętnością udzielenia fachowej pomocy – w tym poinformowania o możliwości skorzystania z pomocy innych instytucji lub organizacji. W programie poruszana jest również tematyka ofiary przestępstwa w ujęciu prawnym i psychologicznym oraz zapobiegania wtórnej wiktyimizacji. Zwracana jest w nim uwaga na kategorie pokrzywdzonych, wymagających szczególnego podejścia i traktowania np. ofiary zgwałcenia, handlu ludźmi, dzieci, osoby starsze, niepełnosprawne fizycznie i psychicznie oraz prawa i obowiązki osób pokrzywdzonych. Ponadto program zawiera zagadnienia związane z komunikacją interpersonalną, specyfiką kontaktu z ofiarą przestępstwa oraz jej sytuacją psychiczną i stanem emocjonalnym.

Natomiast kurs specjalistyczny dla policjantów w specjalności do spraw nieletnich, przewiduje realizację części tematów na podstawie autorskiego programu Fundacji Dzieci Niczyje, którego treści zawierają m.in. zagadnienia krzywdzenia dzieci (zjawisko jako problem społeczny, formy krzywdzenia, skala zjawiska, obraz psychologiczny dziecka krzywdzonego, czynniki krzywdzenia dzieci, postawy społeczne wobec problemu krzywdzenia dzieci), problematykę dziecka wykorzystywanego seksualnie (opis zjawiska, obraz

psychologiczny dziecka wykorzystywanego seksualnie – mity i stereotypy,), charakterystykę i mechanizmy funkcjonowania rodziny kazirodczej, prowadzenie przesłuchania dzieci, sposoby prowadzenia interwencji w przypadkach krzywdzenia dzieci, zasady pomocy interdyscyplinarnej – współpracy służb jako skutecznej pomocy dziecku krzywdzonemu, tematykę komercyjnego wykorzystywania dzieci i handlu ludźmi.

Ponadto zagadnienia z zakresu problematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zawarte są w programach szkolenia zawodowego (podstawowego i dla absolwentów szkół wyższych), realizowanych w szkołach policyjnych i Wyższej Szkole Policji w Szczytnie oraz programach doskonalenia zawodowego Policjantów, organizowanego zarówno centralnie w postaci kursów specjalistycznych, jak i lokalnie w postaci szkoleń, prowadzonych przez jednostki i komórki organizacyjne Policji.

Na terenie działania wszystkich komend wojewódzkich/Stołecznej Policji organizowane były w ramach doskonalenia zawodowego policjantów różnorodne szkolenia, konferencje i seminaria dotyczące problematyki związanej z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, przykładowo:

- Na terenie KWP Lublin poruszano z dzielnicowymi w ramach warsztatów szkoleniowych zagadnienia związane z zapewnieniem bezpieczeństwa ofiarom przemocy w rodzinie (warsztaty prowadzili wykładowcy ze Stowarzyszenia Pomocy Rodzinie, Profilaktyki i Terapii oraz MOPS). Organizowano także szkolenia tematyczne dla osób pracujących nad ograniczeniem zjawiska przemocy w rodzinie jak też wspierano lokalne inicjatywy społeczne na rzecz przeciwdziałania przemocy oraz prowadzono działania mające na celu podniesienie poziomu wiedzy wśród personelu placówek medycznych na terenie województwa lubelskiego na temat rozpoznawania symptomów przemocy w rodzinie.
- W ramach współpracy KWP Rzeszów z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Rzeszowie prowadzone było rozpoznanie potrzeb szkoleniowych dla pracowników instytucji pomocowych dla osób pokrzywdzonych przemocą domową, w wyniku czego zostało przeprowadzone dwudniowe szkolenie warsztatowe dla powiatu jarosławskiego a do dalszych szkoleń w kolejnym roku wytypowano 5 powiatów.
- KWP Olsztyn - przeprowadzono 3 szkolenia w ramach doskonalenia zawodowego. W jednym, uczestnikami byli komendanci miejscy/powiatowi, kierownicy rewirów dzielnicowych oraz koordynatorzy procedury „Niebieskie Karty” z jednostek terenowych. Na szkoleniu omawiano: nieprawidłowości ujawnione podczas kontroli problemowej oraz wskazywano prawidłowe rozwiązania w zakresie realizacji zadań przez policjantów w zakresie dot. przemocy w rodzinie oraz zasady rejestracji i modyfikacji systemu informatycznego „Niebieskie Karty”. Przeprowadzono również szkolenie dotyczące problematyki przeciwdziałania przemocy dla policjantów Sekcji Patrolowo-Interwencyjnej i dzielnicowych z KPP w Bartoszycach. Ponadto,

policjanci wspólnie z pracownikami Zakładu Opieki Zdrowotnej MSWiA z Warmińsko-Mazurskim Centrum Onkologii w Olsztynie przy współpracy prelegentów z: Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala Dziecięcego, Sądu Okręgowego, Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli oraz Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, zorganizowali konferencję szkoleniową dla pielęgniarek środowiska szkolnego pn. „Dziecko ofiarą przemocy” pod honorowym patronatem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego. Uczestniczkami spotkania było około 200 pielęgniarek z województwa. W trakcie spotkania przedstawione zostały zagadnienia przemocy w rodzinie i przemocy wobec dzieci oraz rola i zadania pielęgniarki środowiska szkolnego w ochronie dziecka krzywdzonego.

- W Szkole Policji w Pile zorganizowano warsztaty „Przemoc domowa”, których tematem były działania na rzecz ofiar przemocy domowej, zagadnienia z zakresu prawidłowej realizacji zadań wynikających z procedury „Niebieskie Karty”, przepisów prawa i programów rządowych. W szkoleniu wzięli udział policjanci szkół Policji, komend wojewódzkich/Stołecznej Policji, przedstawiciele Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz lokalnych placówek pomagających ofiarom przemocy, psycholodzy, pedagodzy szkolni, kuratorzy zawodowi, pracownicy pomocy społecznej i samorządu terytorialnego.
- Wydział Prewencji KWP Białystok wspólnie z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Białymstoku, w ramach dofinansowania do szkoleń w wysokości 15000 zł. otrzymanego z budżetu Państwa, zorganizował szkolenia dla osób pracujących w obszarze pomocy ofiarom przemocy, z zakresu pracy metodą Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego. Efektem realizacji tego szkolenia jest również przygotowanie poradnika LZI, zawierającego oprócz opisu metody, podstawowe kwestie prawne, związane z przeciwdziałaniem patologiom i pomocą ofiarom przemocy.
- Na terenie KWP Szczecin, Wojewódzki Interdyscyplinarny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (powołany przez Zarząd Województwa) w ramach opracowanego „Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie” przygotował z udziałem Policji algorytmy postępowania do celów i działań, zawartych w programie. W 2007 roku w rejonach działania wszystkich komend miejskich/powiatowych Policji członkowie Zespołu, przedstawiciele różnych służb, instytucji i organizacji pozarządowych przeprowadzili szkolenia pn. „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – interdyscyplinarna formuła pracy lokalnych służb”.
- W ramach Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dzięki współpracy Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi z Regionalnym Centrum Polityki Społecznej przy Urzędzie Marszałkowskim w Łodzi zorganizowano cykl 6 szkoleń dla policjantów służb patrolowo – interwencyjnych. Podczas tych szkoleń,

prowadzonych w systemie wykładowo - warsztatowym przeszkolono 120 funkcjonariuszy wytypowanych ze wszystkich KMP/KPP województwa łódzkiego. Temat szkoleń „Prawne i psychologiczne aspekty przemocy domowej”. Ponadto, w miesiącach październik – listopad odbył się cykl 4 dniowych szkoleń z zakresu tworzenia i pracy zespołów interdyscyplinarnych w których wzięli udział przedstawiciele różnych grup zawodowych tj. pracowników pomocy społecznej, policji, służby zdrowia, sądów i edukacji. Szkolenia zostały przeprowadzone metodą wykładowo – warsztatową przez specjalistów ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie wymiarze ok. 30 godzin. Przeszkolono ogółem 160 osób, w tym 30 funkcjonariuszy.

- Wydział Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp. przy wsparciu Fundacji „Contra Crimen” zorganizował szkolenie interdyscyplinarne pn. *"Rozwój lokalnych systemów pomocy rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym i przemocą w rodzinie"*. Szkolenie odbyło się 5-6 listopada 2007 roku w Wojewódzkim Ośrodku Sportu i Rekreacji w Drzonkowie. Jego uczestnikami byli funkcjonariusze Policji - koordynatorzy ds. realizacji procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie pn. „Niebieskie Karty” komend powiatowych/miejskich Policji oraz pracownicy socjalni przedstawiciele powiatowych/miejskich centrów pomocy rodzinie (łącznie 35 osób). Celem szkolenia było podniesienie przez uczestników szkolenia kompetencji w zakresie diagnozy i interwencji w przypadkach przemocy w rodzinie i alkoholizmu, stosowania procedury interwencji w sprawach przemocy w rodzinie, nabycie umiejętności nawiązania pierwszego kontaktu i rozmowy z ofiarą przemocy w rodzinie, a także wypracowanie zasad współpracy pomiędzy partnerami w ramach lokalnego systemu pomocy rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym i przemocą domową.

W wielu województwach koordynatorzy powiatowi ds. realizacji procedury "Niebieskie Karty" cyklicznie organizują szkolenia z zakresu problematyki przemocy w rodzinie dla funkcjonariuszy w jednostkach terenowych. Szkolenia obejmują tematykę realizacji procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie "Niebieska Karta", właściwego rozpoznawania i kwalifikowania czynów zabronionych popełnianych w rodzinie i systemu pomocy ofiarom przemocy w rodzinie. Szkolenia te dotyczą również rozpoznawania form przemocy, zapoznania z Ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zasadami pełnienia służby i dokumentowania jej przebiegu oraz sposobu postępowania w przypadku uzyskania informacji o przemoc w rodzinie. W szkoleniach biorą udział dzielnicowi, dyżurni, funkcjonariusze ogniw patrolowo-interwencyjnych i służb kryminalnych.

Działanie: *opracowanie programów edukacyjnych i wspierających dotyczących zapobiegania przemocy wobec dzieci i osób dorosłych np. partnera, osoby starszej, osoby niepełnosprawnej*

W ramach tego działania, odpowiedzialne ze realizację Krajowego Programu ministerstwa oraz Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, podejmują wiele inicjatyw mających na celu bardziej skuteczne zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie, organizując konferencje, spotkania, narady dla przedstawicieli różnych instytucji, którzy bezpośrednio pomagają ofiarom przemocy w rodzinie.

Wyznaczone przez Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działania Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizuje w ramach programu przeciwdziałania przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym pod nazwą „Bezpieczeństwo w rodzinie”.

Wśród najważniejszych działań podejmowanych przez PARPA w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej należy wymienić:

PARPA zleciła organizację **szkolenia dla osób pracujących ze sprawcami przemocy w rodzinie**. Zadanie zrealizowała Fundacja Przeciw Wykluczeniu Społecznemu „Będiesz” z Poznania; przeprowadzono cztery edycje szkolenia, w których wzięły udział 44 osoby. Szkolenie obejmowało 3 edycje szkolenia podstawowego (40 godz., w tym 8 godz. wykładów i 32 godz. warsztatów) oraz jedną edycję szkolenia zaawansowanego (w wymiarze 32 godz. w tym 8 godz. seminarium dotyczącego doświadczeń związanych z pracą ze sprawcami przemocy i 24 godz. warsztat superwizyjny).

W 2007 r. kontynuowała pracę **Rada ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie**. Rada jest zespołem opiniodawczo-doradczym powołanym przez Dyrektora PARPA. Zadaniem Rady jest m.in.: czuwanie nad realizacją programu potwierdzania kwalifikacji osób pracujących w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie; współpraca w zakresie opiniowania programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym, w tym także realizowanych przez PARPA i rozwiązań administracyjno-legislacyjnych; współpraca w zakresie opracowania i promocji standardów związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinach, w szczególności z problemem alkoholowym. W omawianym okresie odbyło się pięć posiedzeń Rady. W 2007 r. głównym zadaniem Rady było opracowaniem standardów pracy placówek działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W dniach 7 maja i 22 października 2007 roku odbyły się **sesje egzaminacyjne na specjalistę/konsultanta w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie**. Do egzaminu przystąpiło łącznie 16 osób, które zostały zakwalifikowane przez Radę, po przesłaniu wymaganego zestawu dokumentów

razem z nagranyymi na kasetach zapisami spotkań z klientem. W wyniku egzaminu 13 osób uzyskało tytuł specjalisty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Obecnie lista certyfikowanych specjalistów i konsultantów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie liczy 130 osób.

W dniach 22-23 maja 2007 roku odbyło się **szkolenie dla kuratorów sądowych** pracujących w Ośrodkach Kuratorskich z dziećmi i młodzieżą z rodzin dysfunkcyjnych: z problemem przemocy i problemem alkoholowym, będących często sprawcami czynów karalnych. Szkolenie dotyczyło technik pracy z młodzieżą z zaburzeniami zachowania, technik służących eliminowaniu negatywnych zachowań, budowaniu więzi i poczucia bezpieczeństwa. Informacje o szkoleniu przesłano do 68 Ośrodków. W szkoleniu uczestniczyły 44 osoby. Uczestnicy szkolenia otrzymali pakiety materiałów edukacyjnych.

W 2007 roku przeprowadzono dwie edycje **„Interdyscyplinarnego szkolenia dla osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie”** – zadania zrealizowanego na zlecenie PARPA przez Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”. Każda z edycji szkolenia składa się z trzech czterodniowych sesji szkoleniowych trwających łącznie 120 godzin dydaktycznych, w których uczestniczą przedstawiciele służb i organizacji świadczących pomoc i podejmujących interwencje w przypadkach przemocy w rodzinie. W szkoleniu uczestniczyło 87 osób. Od 1995 roku 120-godzinne szkolenia realizowane na zlecenie PARPA ukończyło ponad 1.700 osób.

W dniach 24-25 września 2007 r w Warszawie odbyła się **narada koordynatorów procedury interwencji w sprawach przemocy w rodzinie „Niebieskie Karty”**. W spotkaniu wzięło udział 51 osób, w tym koordynatorzy ww. procedury w Komendach Wojewódzkich Policji oraz osoby odpowiedzialne za zagadnienia związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie w Regionalnych Ośrodkach Polityki Społecznej, w Wydziałach Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich oraz pełnomocnicy zarządów województw ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Uczestnicy narady wzięli udział w bloku zajęć nt. radzenia sobie z wypaleniem zawodowym służb pomocowych (wykłady i zajęcia seminaryjno-warsztatowe), dyskutowali na temat możliwości przeciwdziałania przemocy w rodzinie w województwach w świetle zapisów Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (potrzeby, deficyty, zasoby), współpracy służb w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” oraz budowania lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Uczestnicy otrzymali materiały edukacyjne dotyczące zjawiska przemocy domowej.

W ramach współpracy PARPA z Centrum Interwencji Kryzysowej PCK w Gdańsku i Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Katowicach prowadzone były **staże dla studentów i absolwentów wyższych uczelni**. W obydwu placówkach

odbyły się wizyty studyjne, podczas których przekazano materiały edukacyjne PARPAMEDIA. Podpisano porozumienia o współpracy z ww. placówkami. 60-godzinny staż w Centrum Interwencji Kryzysowej w Gdańsku odbyło staż 5 osób, a w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Katowicach (75 godz. zajęć) – 12 osób. Stażyści byli przygotowywani do pracy z ofiarami przemocy domowej. W każdej placówce zadanie było realizowane przez kierownika stażu i opiekunów bezpośrednio odpowiedzialnych za przygotowanie stażystów. W ramach porozumień stażyści otrzymali materiały edukacyjne - publikacje i ulotki Wydawnictwa PARPAMEDIA.

W dniach 11-12 października 2007 roku w Warszawie odbyło się **szkolenie dla sędziów wydziałów rodzinnych** sądów rejonowych. Podczas szkolenia, w którym uczestniczyło 28 sędziów z 21 sądów rejonowych oraz przedstawiciel Krajowego Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury, omawiano sytuację rodzin z problemem alkoholowym i problemem przemocy. Uczestnicy otrzymali pakiety materiałów edukacyjnych dotyczące zagadnień omawianych na szkoleniu.

W 2007 roku zawarto z Wielkopolską Fundacją ETOH porozumienie o współpracy dotyczące współorganizowania dziesięciu czterogodzinnych **szkoleń z zakresu diagnostyki zespołu dziecka krzywdzonego i podejmowania interwencji w przypadkach podejrzenia przemocy wobec dzieci**. W oparciu o porozumienie w listopadzie 2007 roku przeprowadzono szkolenia, w trakcie których przeszkolono 235 osób w tym lekarzy, pielęgniarki, studentów wydziału lekarskiego i studentów wydziału pielęgniarstwa. Uczestnicy otrzymali pakiety materiałów szkoleniowych (edukacyjnych) dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie.

W dniach 19-20 listopada 2007r. w Warszawie odbyło się **seminarium szkoleniowe nt. budowania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie**. W szkoleniu wzięło udział 20 trzyosobowych zespołów, w skład których wchodził najczęściej: policjant, pracownik socjalny i członek gminnej (lub miejskiej) komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Przedsięwzięcie miało na celu przygotowanie ww. osób do pracy w ramach interdyscyplinarnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności w rodzinach z problemem alkoholowym oraz budowania w środowisku lokalnym systemu przeciwdziałania przemocy. Wykłady poprowadzili współpracownicy Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, eksperci w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Zajęcia warsztatowe poprowadzili członkowie Stowarzyszenia na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”.

W dniach 5-7 grudnia 2007 roku Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła **XII Ogólnopolską konferencję przeciw przemocy w rodzinie „Pomoc dzieciom krzywdzonym”**. W

konferencji uczestniczyło około 240 osób: przedstawiciele urzędów centralnych i organizacji pozarządowych oraz członkowie Ogólnopolskiego Porozumienia Osób i Organizacji Pomagających Ofiarom Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”. Podczas konferencji uczestnicy mieli możliwość wysłuchania wykładów dotyczących różnych form pracy z dzieckiem doznającym przemocy ze strony bliskich. Uczestnicy konferencji wzięli udział w ośmiogodzinnych zajęciach seminaryjno-warsztatowych przybliżających praktyczne aspekty pomagania dzieciom, zapoznali się z dorobkiem różnych organizacji pracujących na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej oraz wymienili się uwagami i doświadczeniami w zakresie pomocy dzieciom krzywdzonym w rodzinach, w szczególności z problemem alkoholowym. Osoby biorące udział w konferencji otrzymały pakiety materiałów edukacyjnych dotyczących tematu konferencji.

W 2007r PARPA **współpracowała z urzędami centralnymi** (Komenda Główna Policji, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Sprawiedliwości) biorąc udział w spotkaniach roboczych i konferencjach oraz konsultując i opiniując projekty dokumentów służących przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Działania Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie mają charakter wieloaspektowy i są realizowane w sposób ciągły od wielu lat.

1. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2007 roku ogłosiło konkurs na realizację zadania publicznego pt. „PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ WOBEC KOBIET, ZWŁASZCZA ZAMIESZKUJĄCYCH OBSZARY WIEJSKIE”

W wyniku przeprowadzonej procedury konkursowej podpisano umowę na realizację zadania publicznego ze Stowarzyszeniem Kobiet Bieszczadzkich NASZA SZANSA. Na zadanie zatytułowane „Moje prawa - moją szansą!” Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji przyznał dotację w wysokości 40 000 zł.

Projekt miał charakter kompleksowy i obejmował organizację warsztatów zarówno dla kobiet wiejskich, jak i dla grup zawodowych w zakresie poradnictwa prawnego, a także informacji nt. przeciwdziałania przemocy domowej.

Warsztaty nt. przemocy w rodzinie obejmowały wieloaspektowe omówienie problemu przemocy domowej, natomiast w ramach poradnictwa prawnego przewidziano także aspekty praktyczne, takie jak pomoc w pisaniu pism procesowych.

Na uwagę zasługuje realizacja rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „**Razem bezpieczniej**”, którego głównym celem jest wspieranie realizacji ustawowych działań organów

administracji rządowej i samorządu terytorialnego na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Głównym koordynatorem działań realizowanych w ramach programu jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Na poziomie województwa zadania wynikające z programu koordynuje **wojewoda** przy pomocy zespołu, w skład którego wchodzi przedstawiciele przede wszystkim administracji samorządowej, Policji, Państwowej Straży Pożarnej czy Straży Granicznej. Zespół ten inicjuje i koordynuje działania programu na swoim terenie, zbiera informacje o jego realizacji, a następnie przedkłada Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji sprawozdania i wnioski.

1. Partnerami administracji rządowej w realizacji programu powinny być organizacje społeczne, kościoły, związki wyznaniowe. O propagowanie wśród nich idei „Razem bezpieczniej” powinni zabiegać wojewodowie i starostowie.

Głównym założeniem Programu jest ograniczenie skali zjawisk i zachowań, które budzą powszechny sprzeciw i poczucie zagrożenia. Jego priorytetowymi celami są: wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców, zapobieganie przestępczości i aspołecznym zachowaniom, poprawa wizerunku Policji i wzrost zaufania społecznego do tej służby oraz aktywizacja lokalnych partnerstw różnych podmiotów działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Na podstawie aktualnej wiedzy o stanie i poczuciu bezpieczeństwa określone zostały obszary działania programu i kierunki aktywności zaangażowanych podmiotów. Jednym z priorytetowych obszarów działania jest przemoc w rodzinie.

W budżecie państwa na 2007 r. zabezpieczono rezerwę celową na realizację programu „Razem bezpieczniej” w wysokości 3 mln zł.

Zgodnie z programem środki z rezerwy celowej są przekazywane do budżetów wojewodów z przeznaczeniem na dotacje na dofinansowanie zadań mieszczących się w ramach programu dla organizacji pożytku publicznego. Natomiast w celu przekazania lub wspólnego wykonywania zadań określonych w Programie wojewodowie mogą zawierać z jednostkami samorządu terytorialnego stosowne porozumienia administracyjne. Wojewodowie w ramach składanych sprawozdań z realizacji zadań przedstawiają Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji informacje nt. wykorzystanie środków finansowych z rezerwy celowej.

W 2007 roku na realizację 9 zadań z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie przyznano kwotę **452 800 zł**

W 2007 roku zostały zrealizowane następujące projekty:

<p>kujawsko-pomorskie</p>	<p>a) „Program Interwencyjny dla Sprawców Przemocy w Rodzinie”- Gmina Tuchola. Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc prowadzony w formie cyklicznych spotkań grupowych, w których udział biorą zarówno sprawcy przemocy jak i ofiary. Ideą programu jest pomoc sprawcom w zaprzestaniu stosowania przemocy poprzez uświadomienie sprawcy czym jest przemoc oraz naukę umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć.</p> <p>b) „Pokazać im barwy życia bez przemocy”- Stowarzyszenie "Dorośli - Dzieciom". Stworzenie grup wsparcia dla osób, których współmałżonkowie stosują przemoc, dyżury socjoterapeutów w Punkcie Interwencji Kryzysowej, pomoc psychologiczno -pedagogiczna dla dzieci z zaburzeniami i skrzywdzonych przez los, kompensowanie doznanych na skutek przemocy urazów psychicznych poprzez zajęcia socjoterapeutyczne.</p>
<p>lubelskie</p>	<p>"Bezpieczeństwo w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania" - Miasto Lublin. Utworzenie sieci pomocy specjalistycznej dla ofiar przemocy, organizacja spotkań grup wsparcia, poradnictwo psychologiczne, socjalne i prawne. Szkolenia z zakresu umiejętności psychospołecznych oraz rozwiązań prawnych, podnoszenie kwalifikacji pracowników Centrum Interwencji Kryzysowej.</p>
<p>lubuskie</p>	<p>„Gniazdo Orła Białego – Zintegrowany Program Przeciwdziałania Przemocy, Uzależnieniom i Przemocy wśród Dzieci, Młodzieży i Dorosłych” – Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna. Szeroko pojęte działania mające na celu profilaktykę antyalkoholową i antynarkotykową, przeciwdziałanie agresji rówieśniczej i przemocy w rodzinie, organizacja grup wsparcia dla ofiar przemocy.</p>
<p>małopolskie</p>	<p>"Nie bądź obojętny-razem bezpieczniej"– Stowarzyszenie Chrześcijańskich Dzieł Wychowania. Wzmocnienie więzi międzyludzkich, wzbudzenie poczucia współodpowiedzialności mieszkańców osiedli za bezpieczeństwo, integracja instytucji i organizacji w celu realizacji wspólnych działań na rzecz budowania relacji interpersonalnych. Projekt ma postać graficznego przekazu idei kampanii (billboardów, ulotek, pocztówek) na temat przemocy, w tym przemocy w rodzinie.</p>
<p>mazowieckie</p>	<p>"Zespół pomocy dziecku i rodzinie"- - Starostwo Powiatowe w Żyrardowie. Działania skierowane na ochronę dziecka oraz wspomaganie rodzin niewydolnych wychowawczo w odzyskaniu możliwości samodzielnego i prawidłowego funkcjonowania poprzez interwencje w razie zagrożenia dobra dziecka, pomoc psychologa, kuratorów sądowych, mediatorów, pracowników socjalnych i terapeutów.</p> <p>"Rozbudowa lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie gminy Hża" - Caritas Diecezji Radomskiej. Poszerzenie oferty pomocy świadczonej przez Dom Matki i Dziecka, ośrodek interwencji kryzysowej i placówki socjalizacyjnej w zakresie ochrony kobiet z dziećmi poszkodowanych na skutek przemocy w rodzinie poprzez wsparcie bytowe i terapeutyczne, a także zapewnienie opieki dzieciom, których rodzice zostali pozbawieni bądź ograniczeni we władzy rodzicielskiej.</p>
<p>wielkopolskie</p>	<p>"Zintegrowany system przeciwdziałania przemocy w rodzinie w środowisku lokalnym" – MOPR, Policja, pedagodzy i wychowawcy, pracownicy służby zdrowia. Szeroko zakrojony program wsparcia ofiar przemocy domowej, w który zaangażowani mają być także wychowawcy przedszkolni oraz dzielnicowi, pracownicy służby zdrowia, pracownicy socjalni.</p> <p>"A sąsiedzi nic nie widzieli... Razem bezpieczniej"- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Komenda Powiatowa Policji, Caritas Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Kompleksowy system pomocy ofiarom przemocy od stworzenia ośrodka interwencji kryzysowej, poprzez pomoc prawną oraz terapeutyczną w oparciu o współpracę z Komendą Policji. Program zakłada działania Klubu Integracji Społecznej na rzecz ofiar przemocy w rodzinie oraz pracę ze sprawcami przemocy, Treningi Zastępowania Agresji.</p>

MSWiA koordynuje wdrażanie w Polsce Programu szczegółowego Unii Europejskiej na lata 2007 – 2013 „Zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrona ofiar i grup ryzyka – Daphne III”.

Rolą MSWiA jako koordynatora krajowego jest m.in. jak najszersze rozpropagowanie wiedzy wśród uprawnionych podmiotów polskich na temat

możliwości ubiegania się o wsparcie ze środków programu, a także czynne uczestniczenie w pracach Komitetu Daphne III.

Do chwili obecnej MSWiA zrealizowało następujące działania w tym obszarze m.in.:

- powołano eksperta krajowego (członka Komitetu Wspierającego KE we wdrażaniu Programu Daphne III), powołano też międzyresortową grupę ekspertów współpracujących;
- uruchomiono serwis informacyjny na stronie internetowej MSWiA nt. Programu Daphne III (www.mswia.gov.pl) oraz specjalny adres mailowy (daphne@mswia.gov.pl);
- MSWiA zorganizowało międzynarodowe seminarium „Razem przeciwko przemocy – walka z przemocą wobec dzieci, młodzieży i kobiet z polskiej i europejskiej perspektywy” w dniach 10-11 września 2007 roku;
- prezentowano program Daphne III podczas wielu spotkań, między innymi:
  1. na konferencji inauguracyjnej program „Razem bezpieczniej”(8 marzec 2007 roku),
  2. podczas szkolenia dla przedstawicieli wojewodów i Policji (21-22 maja 2007 roku),
  3. w trakcie ogólnopolskiej konferencji dla organizacji pozarządowych, organizowanej przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej pn. „Pozyskiwanie środków finansowych z programów UE” (maj 2007 roku),
  4. podczas II Gliwickiego Forum Europejskiego „Organizacje pozarządowe i społeczeństwa lokalne na rzecz rozwoju regionów” (8 września 2007 roku);
- podjęto działania mające na celu nawiązanie kontaktów międzynarodowych w celu podejmowania współpracy w ramach Programu Daphne III:
  1. udział przedstawiciela MSWiA w szkoleniu nt. „Rozwój nowych strategii i taktyk zwalczania przestępczości i aspołecznych zachowań wśród młodzieży w dużych miastach europejskich” w Niemczech,
  2. udział przedstawiciela MSWiA w spotkaniu zorganizowanym przez Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR) OBWE w Wiedniu na temat zapobiegania seksualnemu wykorzystywaniu dzieci.

Działanie: *opracowanie procedur ochrony prawnej i wsparcia psychologicznego dla świadków i ofiar przemocy w rodzinie.*

W zakresie opracowania oraz realizacji procedur ochrony prawnej i wsparcia psychologicznego dla świadków przemocy w rodzinie i ofiar przemocy w rodzinie, Ministerstwo Sprawiedliwości realizuje pilotażowy program Sieci Pomocy Ofiarom Przestępstw.

Zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości nr 164/07 z dnia 28 sierpnia 2007 roku powołano 11 Lokalnych Ośrodków Wsparcia, działających na terenie Warszawy, województwa śląskiego i opolskiego, W ośrodkach tych udzielana jest bezpłatna, kompleksowa i interdyscyplinarna pomoc ofiarom przestępstw, w tym kobietom, w ramach programu pilotażowego Sieci Pomocy Ofiarom Przestępstw. Zgodnie z § 12 ust 2 pkt 2 Zarządzenia program ten zakłada wprowadzenie nowej instytucji opiekuna ofiary, tj. wolontariusza, który pomaga ofierze w przezwycięzeniu wszystkich skutków przestępstwa nie tylko na czas postępowania w sądzie, ale także po wyroku. Ma to szczególne zastosowanie w przypadku kobiet, które padają ofiarą przemocy zarówno psychicznej, jak i fizycznej najczęściej ze strony swoich partnerów, nie tylko w związkach małżeńskich.

Ministerstwo Sprawiedliwości od kilku lat realizuje działania zmierzające w kierunku utworzenia ogólnokrajowej struktury pomocy dla ofiar przestępstw. Obecnie Wydział ds. Ofiar Przestępstw Departamentu Wykonania Orzeczeń i Probacji jest odpowiedzialny m.in. za przeprowadzenie programu pilotażowego, o którym mowa w w/w Zarządzeniu Ministra Sprawiedliwości nr 164/07/DWOiP z dnia 28 sierpnia 2007 roku w sprawie wdrożenia w wybranych województwach Krajowego Programu na Rzecz Ofiar Przestępstw oraz organizacji i zakresu działania Lokalnych Ośrodków Wsparcia. Program pilotażowy oparty został na ścisłej, interdyscyplinarnej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami zajmującymi się pomocą dla ofiar przestępstw m.in. policji, prokuratury, sądu, kurateli, samorządów terytorialnych, organizacji pozarządowych i kościelnych, dlatego też jego wyniki będą przydatne do tworzenia nie tylko krajowych, ale i gminnych systemów pomocy. W systemie tym ogromną rolę odgrywa współpraca między resortami rządowymi, jednostkami samorządów lokalnych na szczeblu powiatowym i gminnym, organizacjami pozarządowymi i kościelnymi oraz wszystkimi instytucjami zajmującymi się szeroko rozumianą interdyscyplinarną pomocą dla ofiar przestępstw. Przed rozpoczęciem wdrażania programu jego uczestnicy zostali przeszkoleni przez przedstawicieli nauki, sądu, prokuratury i organizacji pozarządowych.

Na terenie woj. śląskiego powołane zostały Lokalne Ośrodki w ośmiu miastach takich jak w Bielsku-Białej, Bytomiu, Częstochowie, Raciborzu, Siemianowicach Śląskich, Sosnowcu, Zabrze i Zawierciu. Na terenie woj. opolskiego powołane zostały Lokalne Ośrodki Wsparcia w Opolu i Kędzierzynie Koźlu oraz jeden ośrodek na terenie m. st. Warszawy.

Lokalny Ośrodek Wsparcia czynny jest od poniedziałku do soboty. Podczas dyżurów pomoc ofiarom oferują psycholodzy i prawnik. Ośrodek prowadzi działalność w zakresie udzielania bezpłatnej, kompleksowej i interdyscyplinarnej pomocy ofiarom przestępstw, ze szczególnym uwzględnieniem ofiar przestępstw z zagrożeniem zdrowia i życia, przestępstw seksualnych oraz grup ofiar nieporadnych ze względu na wiek czy niepełnosprawność.

Do zadań Lokalnego Ośrodka Wsparcia należy:

- uwzględnianie bezpośrednich potrzeb ofiary przestępstwa w zakresie zapewnienia jej pomocy prawnej, socjalnej, medycznej, psychologicznej i innego rodzaju według indywidualnych potrzeb w ramach funkcjonowania Sieci,
- udzielanie pomocy w postaci przydzielenia opiekuna ofierze na czas niezbędny do pełnego naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, ze szczególnym uwzględnieniem ofiar przestępstw seksualnych, przemocy domowej stosowanej ze szczególnym okrucieństwem, małoletnich, niepełnosprawnych, w podeszłym wieku,
- udostępnienie wszechstronnej informacji dotyczącej praw ofiary, zapobieganiu jej wtórnej wiktyimizacji, oraz innych form pomocy udzielanej poza ośrodkiem w ramach Sieci Pomocy Ofiarom Przestępstw,
- rozpoznanie i współpraca z innymi służbami i organizacjami działającymi na rzecz ofiar przestępstw na terenie działania ośrodka,
- organizowanie szkoleń, staży i praktyk dla wolontariuszy, specjalistów ośrodka oraz osób współpracujących na rzecz ofiar przestępstw,
- koordynowanie lokalnych działań na rzecz ofiar przestępstw świadczonych przez wszystkie instytucje i organizacje działające w obszarze właściwości miejscowej ośrodka,
- zapewnienie pomocy psychologów interwencyjnych w systemie całodobowym dla ofiar przestępstw i ich rodzin, jeżeli Prokuratura lub Policja uzna, że zachodzą przesłanki udzielenie takiej pomocy na miejscu zdarzenia lub osoby te same poproszą o kontakt z psychologiem,
- podejmowanie wszelkich innych działań na rzecz ofiar przestępstw według ich indywidualnych potrzeb i możliwości ośrodka.

W tworzoną wokół LOW sieć wchodzi instytucje administracji rządowej (policji, sądów i prokuratur rejonowych i okręgowych, kuratoriów oświaty, administracji wojewódzkiej) i samorządowej (służby zdrowia, ośrodków pomocy społecznej, jednostek samorządu terytorialnego), kościołów i innych związków wyznaniowych, organizacji pozarządowych i innych podmiotów.

Zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów nr 78 z dnia 30 lipca 2007 roku utworzono na nowo Zespół do Spraw Opracowania Krajowego Programu na Rzecz Ofiar Przestępstw. Zespół, ten, po zapoznaniu się z programem pilotażowym, który zakończy się w dniu 30 czerwca 2008 roku podejmie decyzję odnośnie opracowania kompleksowego programu na rzecz ofiar przestępstw.

Działanie: *przygotowanie pakietów szkoleniowych w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie i przeszkolenie pracowników „pierwszego kontaktu”*

Zgodnie z Zarządzeniem Nr 27 Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 marca 2007 r. został utworzony Zespół Monitorujący Realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Działania Zespołu dotyczyły między innymi powołania Grupy Roboczej Zespołu Monitorującego Realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W skład Grupy Roboczej weszli przedstawiciele Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Komendy Głównej Policji, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Grupa Robocza Zespołu Monitorującego opracowała założenia do pakietów szkoleniowych w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, które zostały przekazane Marszałkom Województw odpowiedzialnym za realizację szkoleń dla pracowników pierwszego kontaktu dotyczących tematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W założeniach do pakietów szkoleniowych zostały zawarte informacje wskazujące na grupę docelową pracowników „pierwszego kontaktu”, którzy zgodnie z Krajowym Programem powinny zostać przeszkoleni.

Ponadto, zgodnie z wynikami badań przeprowadzonych przez TNS OBOP dotyczących potrzeb szkoleniowych pracowników pierwszego kontaktu, uwzględniono w założeniach do pakietów szkoleniowych potrzebę podejmowania działań zespołowych i interdyscyplinarnych.

Uwzględniono również następujące cele szkolenia:

- przekazanie uczestnikom szkolenia wiedzy na temat genezy, objawów, przyczyn i skutków przemocy w rodzinie;
- poznanie przez uczestników szkolenia psychologicznych mechanizmów towarzyszących zjawisku przemocy w rodzinie;
- przekazanie uczestnikom szkolenia wiedzy na temat sytuacji psychologicznej ofiar przemocy w rodzinie;
- nabycie przez uczestników szkolenia umiejętności rozpoznawania, diagnozowania oraz podejmowania interwencji;
- dokonanie przez uczestników szkolenia analizy własnych postaw wobec zjawiska przemocy w rodzinie, ofiar, sprawców;
- poznanie i doskonalenie zasad pierwszego kontaktu z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie;
- doskonalenie przez uczestników szkolenia umiejętności współpracy z rodziną, w której występuje problem przemocy;
- zapoznanie uczestników szkolenia z psychologicznymi oraz instytucjonalnymi formami pomocy rodzinom, w których występuje zjawisko przemocy - kompetencje i zadania służb;

- zapoznanie uczestników szkolenia z obowiązującymi regulacjami w szczególności w zakresie prawa karnego, rodzinnego i cywilnego dotyczących sytuacji prawnych sprawców przestępstw oraz ofiar przemocy w rodzinie;
- nabycie przez uczestników szkolenia umiejętności interdyscyplinarnej współpracy w celu stworzenia wieloprofilowego programu pomocy rodzinie, w której występuje problem przemocy.

Ponadto, w założeniach do pakietów szkoleniowych został zaproponowany minimalny czas trwania szkolenia (20 godzin) oraz sposób jego realizacji (wykłady, ćwiczenia, warsztaty) i zaliczenia (obecność na zajęciach, wypełnienie ankiety ewaluacyjnej, stworzenie zespołu interdyscyplinarnego).

Zgodnie z harmonogramem Krajowego Programu za przeprowadzenie szkoleń - pracowników pomocy społecznej, policji, zdrowia, sądów i edukacji odpowiedzialni są Marszałkowie Województw, którzy na realizację tego zadania otrzymali dofinansowanie z budżetu państwa zgodnie z kalkulacją Krajowego Programu.

W miesiącu lipcu 2007 r. zostały przekazane Marszałkom Województw środki na dofinansowanie szkoleń w wysokości po **15 000 zł.** – łączna kwota **240 000 zł** - środki te pochodziły z rezerwy celowej budżetu państwa.

Szczegółowe informacje dotyczące przeprowadzonych szkoleń w 2007 r. dla pracowników pierwszego kontaktu zostały opracowane w raporcie stanowiącym Załącznik Nr 1 do Sprawozdania.

W raporcie zawarte są informacje dotyczące:

- liczby przeszkolonych pracowników pierwszego kontaktu w poszczególnych województwach,
- grup zawodowych biorących udział w szkoleniu,
- nazwy szkolenia,
- celów szkolenia,
- form prowadzonych szkoleń,
- sposób realizacji szkoleń;
- pomocy naukowych wykorzystywanych podczas szkoleń,
- czasu trwania szkolenia,
- sposobu zaliczenia szkolenia,
- całkowitego kosztu przeprowadzonych szkoleń ze wskazaniem środków pochodzących z rezerwy celowej oraz środków własnych poszczególnych województw.

Na podstawie opracowanego raportu z przeprowadzonych szkoleń można dokonać następującej oceny realizowanego zadania

- Szkolenia w 16 województwach prowadzone były przez Marszałków Województw w Regionalnych Ośrodkach Polityki Społecznej oraz w województwie kujawsko – pomorskim za przeprowadzenie szkoleń

odpowiedzialny był Rzecznik Praw Ofiar przy Marszałku Województwa. Natomiast w województwie mazowieckim szkolenia przeprowadziło Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej;

- Łącznie zostało przeszkolonych **4 543 pracowników pierwszego kontaktu**;
- W szkoleniach brali udział między innymi: pracownicy ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, funkcjonariusze policji, kuratorzy sądowi - społeczni i zawodowi, pedagodzy szkolni, pielęgniarki, położne, członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, pracownicy świetlic socjoterapeutycznych, placówek opiekuńczo – wychowawczych, ośrodków adopcyjno – opiekuńczych, pracownicy organizacji pozarządowych, psychologowie, przedstawiciele duchowieństwa, urzędów miast i gmin oraz powiatów koordynujący tematykę związaną z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, dziennikarze radiowi, koordynatorzy wojewódzkich programów profilaktycznych, terapeuci z ośrodków uzależnień;
- Szkolenia dotyczyły głównie budowania lokalnych systemów przeciwdziałania przemocy w rodzinie w oparciu o współpracę zespołów interdyscyplinarnych;

Ponadto, przeprowadzono również szkolenia tematyczne między innymi w województwie łódzkim pn. „Szkolenie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w aspekcie prawnym, psychologicznym” , „Szkolenie w zakresie przeciwdziałania przemocy stosowanej wobec dzieci”. W województwie lubelskim pn. „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – stosowanie procedury „Niebieska Karta”, „Praca z dzieckiem wykorzystywanym seksualnie” itp.

- Cele szkoleń były zbieżne z celami zawartymi w założeniach do pakietów szkoleniowych. Skierowane były między innymi na:
  - kształtowanie umiejętności udzielania pomocy osobie znajdującej się w sytuacji kryzysowej w związku z doznawaną przemocą w rodzinie,
  - zapoznanie uczestników szkolenia z procedurami prawnymi,
  - analizę przekonań i stereotypów związanych ze stosowaniem przemocy w rodzinie,
  - opracowaniu strategii pomocy ofierze przemocy w rodzinie,
  - kształtowaniu umiejętności diagnozowania przemocy w rodzinie,
  - kształtowaniu umiejętności nawiązywania współpracy z instytucjami świadczącymi pomoc na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie,
  - poszerzeniu wiedzy na temat pracy z dzieckiem krzywdzonym,
  - doskonaleniu wiedzy i umiejętności w zakresie pracy z ofiarą i sprawcą przemocy w rodzinie,
  - nabyciu przez uczestników szkolenia umiejętności tworzenia zespołów interdyscyplinarnych.

- W 15 województwach szkolenia odbywały się w oparciu o pracę zespołów bądź grup interdyscyplinarnych. Natomiast w województwie dolnośląskim i częściowo w województwie kujawsko – pomorskim szkolenia prowadzone były dla poszczególnych grup zawodowych między innymi dla funkcjonariuszy policji, pracowników pomocy społecznej oraz kuratorów sądowych;
- Szkolenia miały głównie charakter warsztatowo – wykładowy;
- Każdy podmiot szkolący wykorzystywał w swych szkoleniach pomoce naukowe. Były to między innymi: projektory multimedialne, tablice flipchart, komputery, rzutniki, materiały szkoleniowe, filmy dydaktyczne, lalki anatomiczne itp.;
- Czas trwania szkoleń był zróżnicowany. Szkolenia odbywały się w systemie jedno bądź kilkudniowym od 6 do 30 godzin dydaktycznych;
- Warunkiem zaliczenia szkolenia w większości województw była obecność uczestników na zajęciach oraz wypełnienie ankiety ewaluacyjnej;
- Na zakończenie szkolenia uczestnicy otrzymali zaświadczenia lub certyfikaty;
- Z opracowanego raportu wynika, że całkowity koszt przeprowadzonych szkoleń w 16 województwach wyniósł **647 239,88 zł**. Z rezerwy celowej budżetu państwa dofinansowano realizację tego zadania jedynie w kwocie 240 000 zł z czego samorzady wojewódzkie wykorzystywały 238 849,32 zł – pozostałe środki zostały zwrócone do budżetów wojewodów.

Wszyscy Marszałkowie Województw wywiązali się z obowiązku przeprowadzenia szkoleń dla pracowników pierwszego kontaktu.

Zgodnie z założeniami Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w większości szkolenia miały charakter interdyscyplinarny i obejmowały najważniejsze aspekty problematyki przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

W celu profesjonalizacji służb należy położyć szczególnie duży nacisk w latach przyszłych funkcjonowania Programu na szkolenia gdyż prawidłowa współpraca pracowników pierwszego kontaktu z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie pozwoli na możliwość udzielania kompleksowej pomocy i wsparcia.

Raport z przeprowadzonych szkoleń jednoznacznie wskazuje na duże zapotrzebowanie na terenie kraju na szkolenia dla pracowników pierwszego kontaktu.

Przeprowadzone szkolenia w 2007 r. zabezpieczyły jedynie część potrzeb szkoleniowych.

Proces szkoleniowy kadry pracowniczej związanej z problematyką przeciwdziałania przemocy w rodzinie powinien być stale aktualizowany

i pogłębiany o wiedzę dotyczącą nowych metod pracy zarówno z ofiarami jak i sprawcami przemocy w rodzinie.

Dla prawidłowego wypełniania zadań wynikających z Krajowego Programu istnieje konieczność poszerzenia oferty szkoleniowej oraz zwiększenia środków finansowych na ten cel.

W zakresie przygotowania pakietów szkoleniowych w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie i przeprowadzenia szkoleń pracowników wymiaru sprawiedliwości, jednostką organizacyjną Ministerstwa Sprawiedliwości odpowiedzialną za realizację Krajowego Programu jest Krajowe Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury. Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 1 lipca 2005 roku *o Krajowym Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury* (Dz.U. Nr 169, poz. 1410, z późn. zm.) Krajowe Centrum prowadzi działalność szkoleniową w oparciu o roczny harmonogram opracowany przez Radę Programową. Harmonogram działalności szkoleniowej na 2007 rok został opracowany w listopadzie 2006 roku i zgodnie z obowiązującą procedurą oraz dyscypliną budżetową nie może podlegać zmianie. Mając jednakże na uwadze realizację zadań wynikających z wdrożenia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie harmonogram szkoleń Krajowego Centrum na 2007 rok został uzupełniony o pakiety szkoleniowe w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Poniżej przedstawiono szczegółowe zestawienie szkoleń organizowanych przez Krajowe Centrum obejmujących problematykę przemocy w rodzinie.

Szkolenia w ramach harmonogramu działalności szkoleniowej na 2007 rok.

1. Warsztaty dla zawodowych kuratorów sądowych na temat: *Mediacje w sprawach rodzinnych*.
  - Czas realizacji: 14-18 maja oraz 18-22 czerwca 2007 roku.
2. Szkolenie dla asesorów prokuratury na temat: *Dziecko jako ofiara przestępstwa*.
  - Czas realizacji: 16-19 kwietnia 2007 roku.
3. Szkolenie dla sędziów orzekających w sprawach karnych na temat: *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na tle nowych uregulowań prawnych*.
  - Czas realizacji: 16-18 kwietnia i 30 maja – 1 czerwca 2007 roku.
4. Warsztaty dla sędziów orzekających w sprawach karnych i prokuratorów na temat: *Dziecko jako świadek w procedurze karnej – przesłuchanie w trybie art. 185a i 185b kpk*.
  - Czas realizacji: 16-18 maja, 24-25 września, 01-02 października 2007 roku.
5. Szkolenie dla sędziów rodzinnych na temat: *Mediacja w sprawach rodzinnych i współpraca sądu rodzinnego z organami pomocniczymi*.
  - Czas realizacji: 13-15 czerwca i 8-10 października 2007 roku.

6. Szkolenie dla sędziów rodzinnych na temat: *Zadania sądu opiekuńczego określone w innych ustawach aniżeli Kodeks rodzinny i opiekuńczy i wybrane zagadnienia postępowania w sprawach rodzinnych.*
  - Czas realizacji: 3-5 września oraz 17-19 grudnia 2007 roku.
7. Szkolenie dla zawodowych kuratorów sądowych dla dorosłych i rodzinnych na temat: *Nadużycia seksualne wobec dzieci oraz Metodyka postępowania z osobami cierpiącymi na zaburzenia psychiczne oraz osobami uzależnionymi: trening zastępowania agresji metodą Goldsteina, uczenie samokontroli, metody i techniki terapeutyczne.*
  - Czas realizacji: 29-31 października oraz 19-20 listopada 2007 roku.

Szkolenia poza harmonogramem działalności szkoleniowej.

8. Szkolenie dla sędziów orzekających w sprawach karnych na temat: *Przemoc w rodzinie – geneza i skutki społeczne.*
  - Czas realizacji: 19-21 września , 12-14 listopada, 3-5 grudnia 2007 roku.
9. Szkolenie dla sędziów rodzinnych na temat: *Przeciwdziałanie Przemocy w Rodzinie.*
  - Czas realizacji: 21-23 listopada, 10-12 grudnia 2007 roku.

Inne formy kształcenia, które w ramach programów nauczania zawierają problematykę przemocy w rodzinie

10. Studia podyplomowe dla zawodowych kuratorów sądowych: *metodyka pracy kuratora.* W ramach programu ujęte zostały między innymi następujące zagadnienia: *Charakterystyka wybranych problemów społecznych – rozpoznawanie i projektowanie oddziaływań profilaktycznych i resocjalizacyjnych: przemoc w rodzinie, uzależnienia od środków psychoaktywnych, zaburzenia preferencji seksualnych.*
  - Czas realizacji: rok akademicki 2007/2008.
11. Studia podyplomowe dla sędziów rodzinnych: *Prawo Rodzinne.*
  - Czas realizacji: rok akademicki 2007/2008.

Działanie: *opracowanie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem procedury „Niebieskich Kart”.*

W ramach koordynacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w Komendzie Głównej Policji prowadzone były okresowe analizy zjawiska przemocy w rodzinie, z których wnioski omawiano na spotkaniach i w kontaktach z koordynatorami procedury „Niebieskie Karty”, powołanymi w komendach wojewódzkich/Stołecznej Policji. Bazą dla analiz były ogólnopolskie dane statystyczne z systemu TEMIDA oraz statystyki interwencji domowych podejmowanych wobec przemocy w rodzinie. W trakcie spotkań omawiano zasady prawidłowego nadzoru nad rodzinami objętymi procedurą, przypominano o obowiązku współpracy z instytucjami pozapolicyjnymi. Biuro Prewencji i Ruchu Drogowego KGP zorganizowało dwudniową naradę

szkoleniową z udziałem koordynatorów procedury „Niebieskie Karty” i specjalistów do spraw nieletnich i patologii z KWP/KSP, w dniach 19-21 listopada 2007 r., w trakcie której poruszano również zagadnienia związane z realizacją zadań wynikających z procedury „Niebieskie Karty”, obowiązków nałożonych na Policję wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Rządowego Programu „Razem bezpieczniej”. Ponadto w Komendzie Głównej Policji odbyło się spotkanie robocze, z udziałem koordynatorów procedury „Niebieskie Karty” z KWP/KSP, o charakterze instruktażowym, dotyczące modułu statystycznego „Niebieskie Karty” działającego w ramach KSIP, w celu jego usprawnienia.

Na podstawie analiz i podejmowanych działań, opracowano i skierowano wystąpienie do Dyrektora Biura Łączności i Informatyki KGP, zawierające potrzeby w zakresie dokonania zmian w systemie statystycznym „Niebieskie Karty”, które pozwolą na usprawnienie jego obsługi. Opracowano także pismo instruktażowe, skierowane do komendantów wojewódzkich/Stołecznego Policji, dotyczące zasad prawidłowego sporządzania sprawozdań z interwencji dotyczących przemocy w rodzinie.

Rozdział III. Realizacja Działań interwencyjnych

Wśród Działań interwencyjnych wyróżnia się:

- Strategie pomocowe kierowane do ofiar przemocy w rodzinie
- Strategie interwencyjne kierowane do sprawców przemocy w rodzinie.

1. Realizacja strategii pomocowych kierowanych do ofiar przemocy w rodzinie.

Realizacja strategii pomocowych kierowanych do ofiar przemocy w rodzinie odbywa się poprzez stworzenie organizacyjnych i kadrowych warunków do udzielania profesjonalnej pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Działanie: *Rozwój sieci instytucji wspierających ofiary przemocy w rodzinie.*

W prezentowanym okresie sprawozdawczym dokonano oceny dynamiki rozwoju sieci instytucji wspierających ofiary przemocy w rodzinie na podstawie diagnozy instytucji zawartej w opisie Działań uprzedzających - w kolejnych latach funkcjonowania Krajowego Programu będzie ona poddawana dalszemu monitoringowi.

W 2007 roku na terenie kraju funkcjonowało 33 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Prowadzenie tych ośrodków jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym, a środki finansowe na ich utrzymanie zapewnia budżet państwa.

W specjalistycznych ośrodkach wsparcia, obok zapewnienia podstawowych potrzeb, ofiary przemocy w rodzinie otrzymują profesjonalne wsparcie medyczne, socjalne, psychologiczne, prawne.

Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie funkcjonują w oparciu o standardy zawarte w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lipca 2006 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, a także szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych (Dz. U. Nr 127, poz. 890).

Priorytetowym zadaniem specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie jest zabezpieczenie ofiary przemocy w rodzinie i udzielenie jej profesjonalnej pomocy i wsparcia.

W 2007 roku pracownicy Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich przeprowadzili kontrole w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Działania kontrole skupiły się głównie na ocenie standardów funkcjonowania specjalistycznych ośrodków wsparcia oraz udzielanych form pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Szczegółowe informacje dotyczące przeprowadzonych kontroli w 2007 r. w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie zostały opracowane w raporcie stanowiącym Załącznik Nr 2 do Sprawozdania.

W raporcie zawarte są informacje dotyczące:

- standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w zakresie interwencyjnym, terapeutyczno wspomagającym, zapewnienia potrzeb bytowych,
- liczby osób przebywających w 2007 r. w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- form działań terapeutycznych prowadzonych z przebywającymi w specjalistycznym ośrodku ofiarami przemocy w rodzinie,
- współpracy z instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie,
- prowadzonych działań monitorujących i ewaluacyjnych efektów działalności ośrodka.

Na podstawie opracowanego Raportu dokonano oceny funkcjonowania specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, z której wynika:

- Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w zakresie **interwencyjnym** zapewniają:
  - schronienie ofiarom przemocy w rodzinie, na okres do trzech miesięcy w uzasadnionych przypadkach z możliwością przedłużenia pobytu (33 ośrodki),
  - ochronę przed sprawcą przemocy w rodzinie (33 ośrodki). Ochronę ofiar przed sprawcą najczęściej umożliwia monitoring obiektu, pracownicy ochrony oraz alarm zainstalowany w placówce,

- udzielanie natychmiastowej pomocy psychologicznej, medycznej i kompleksowego wsparcia (32 ośrodki). W specjalistycznym ośrodku w Kędzierzynie Koźlu podczas kontroli nie wykazano udzielania pomocy medycznej ofiarom przemocy w rodzinie.

W większości specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie świadczą pomoc oraz poradnictwo medyczne częściowo bądź całkowicie między innymi poprzez zatrudnianie lekarza, lub poprzez porozumienie zawarte z placówką opieki zdrowotnej znajdującej się w pobliżu ośrodka,

- w 31 specjalistycznych ośrodkach wsparcia opracowywany jest indywidualny plan pomocy ofiarom. W 2 ośrodkach w Świętochłowicach oraz Ostródzie nie opracowywano indywidualnego planu pomocy ofiarom.

- Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w zakresie **terapeutyczno – wspomagającym** zapewniają:

- w 31 specjalistycznych ośrodkach wsparcia opracowywana diagnoza rodziny i indywidualny plan pomocy ofiarom. W 2 ośrodkach w Świętochłowicach oraz Ostródzie nie opracowywano diagnozy oraz indywidualnego planu pomocy ofiarom,

- poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego (32 ośrodki). W Kędzierzynie Koźlu nie potwierdzono prowadzenia poradnictwa medycznego,

- w 28 specjalistycznych ośrodkach wsparcia prowadzone są grupy wsparcia lub grupy terapeutyczne dla ofiar przemocy w rodzinie. Natomiast w 5 ośrodkach tj. w Ostródzie, Świętochłowicach, Chorzowie, Lublinie i Wrocławiu grupy wsparcia, terapeutyczne nie są prowadzone,

- wszystkie specjalistyczne ośrodki prowadzą terapie i konsultacje indywidualne,

- w 28 specjalistycznych ośrodkach wsparcia wskazano na prowadzenie oddziaływań terapeutycznych, konsultacji wychowawczych skierowanych do rodziców i dzieci. Natomiast w 4 specjalistycznych ośrodkach tj. we Wrocławiu, Lublinie, Olsztynie i Ostródzie nie stwierdzono prowadzonej pracy w tym zakresie. W ośrodku w Tyszowcach nie we wszystkich teczkach znajdowały się diagnozy dzieci, które wskazywały na kierunek oddziaływań terapeutycznych i pomocy pedagogicznej.

- Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w zakresie **potrzeb bytowych** zapewniają:

- ofiarom przemocy w rodzinie możliwość całodobowego schronienia dla nie więcej niż 30 osób (33 ośrodki),

- pomieszczenia do spania przeznaczone maksymalnie dla pięciu osób z uwzględnieniem rodzinnej ofiary (33 ośrodki),

- wspólne pomieszczenie do pobytu dziennego (32 ośrodki). Jedynie specjalistyczny ośrodek w Chorzowie nie spełnia tego standardu,

- miejsce do nauki i zabaw dla dzieci. W 31 specjalistycznych ośrodkach są wyznaczone miejsca do nauki i zabaw dla dzieci. W dwóch ośrodkach w Świętochłowicach oraz Chorzowie nie ma przystosowanych bezpośrednio na potrzeby dzieci pokoi. Kontrole wskazywały również na fakt, iż w kilku ośrodkach pokój do zabaw dzieci i pokój do nauki był pełnił tą samą funkcję,

- ogólnodostępne łazienki (32 ośrodki). Specjalistyczny ośrodek w Wałbrzychu nie spełnia standardów lokalowych dotyczących odpowiedniej liczby łazienek,

- ogólnodostępnej kuchni (33 ośrodki),

- pomieszczenie do prania i suszenia (31 ośrodków). Specjalistyczny ośrodek w Łodzi nie posiada pomieszczenia do prania i suszenia, natomiast ośrodek w Świętochłowicach posiada pralnię ale nie została wyszczególniona suszarnia,

- wyżywienie, odzież, obuwie, środki higieny osobistej, środki czystości. Specjalistyczne ośrodki wsparcia spełniają w/w standard w całości bądź częściowo zapewniając w/w artykuły stosownie do występującego zapotrzebowania. Część ośrodków zapewnia wyżywienie w pełnym zakresie korzystając z własnej bazy lokalowej (np. ogólnodostępna stołówka). Inne zaś zapewniają produkty spożywcze do przyrządzenia posiłków przez mieszkańców.

Odzież kupowana jest dla mieszkańców w zależności od występujących potrzeb. Niektóre ośrodki dysponują odzieżą „z darów” lub z magazynów odzieży używanej. Ośrodek w Gorzycach, nie ma w swojej ofercie odzieży - klientki kupują odzież we własnym zakresie. W ośrodku w Tyszowcach klientki również kupują odzież osobiście bądź otrzymują ją od osób prywatnych.

Środki czystości i higieny osobistej zapewnia każdy z ośrodków.

- W specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w 2007 r. udzielono różnorodnych form pomocy **7 991 ofiarom przemocy w rodzinie**. Zakres pomocy obejmował zarówno pomoc doraźną, poradnictwo jak również pomoc całodobową. Podana liczba osób którym udzielono pomocy w 2007 r. może różnić się od wskazanej w sprawozdawczości od Wojewodów ponieważ kontrole w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie były przeprowadzone w okresie wrzesień – grudzień 2007 r. i dane wskazywane były na dzień przeprowadzanej kontroli.
- Wszystkie specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie nawiązały współpracę z instytucjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Specjalistyczne ośrodki współpracują głównie z ośrodkami pomocy społecznej, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, policją, sądami, prokuraturą, strażą miejską, zakładami opieki zdrowotnej, poradniami psychologiczno – pedagogicznymi, szkołami, przedszkolami, kościołem, organizacjami

pozarządowymi, gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych, wydziałami do spraw mieszkalnictwa, rodzinnymi ośrodkami diagnostyczno – konsultacyjnymi, powiatowymi urzędami pracy, mediami lokalnymi itp.

- Zasady monitorowania osób przebywających w ośrodkach realizowane są głównie dzięki utrzymywaniu kontaktu telefonicznego, korespondencji lub nawiązaniu współpracy z instytucjami zajmującymi się wsparciem oraz pomocą ofiarom przemocy w rodzinie. W 3 specjalistycznych ośrodkach tj. w Lublinie, Mławie oraz Piastowie nie są prowadzone działania monitorujące i ewaluacyjne. Natomiast w ośrodku w Ostródzie wykazano, że działania monitorujące są prowadzone ale nie udokumentowane.

Na terenie kraju w 2007 r. funkcjonowało 33 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Ośrodki te w wielu aspektach swojej działalności są na etapie zbierania doświadczeń i formułowania ich na podstawie swojej pracy oraz opracowywania szczegółowych programów działań, a także ich bieżącej korekty, w oparciu o ocenę dotychczasowej skuteczności prowadzonej pracy.

Na uwagę zasługuje fakt, że niewątpliwą wartością wynikającą z powstania w/w placówek jest zwiększenie dostępności fachowej pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie oraz poprawa ich bezpieczeństwa i przerwanie wobec nich aktów przemocy. Specjalistyczny charakter placówek pozwala na podjęcie działań pomocowych w przypadkach najbardziej skomplikowanych w tym wobec ofiar szczególnie drastycznych przypadków przemocy w rodzinie.

Oferta pomocowa specjalistycznych ośrodków wsparcia jest skierowana do różnych kategorii ofiar w tym kobiet, dzieci, mężczyzn, osób starszych, osób niepełnosprawnych.

Specjalistyczne ośrodki w większości prowadzą pracę terapeutyczną skierowaną do dzieci, które są szczególną kategorią ofiar.

Kontrole wykazały, iż w większości w/w placówki realizują swe zadanie zgodnie ze standardami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, a także szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych.

Priorytetem w każdym z ośrodków jest podejmowanie współpracy w ramach działań interdyscyplinarnych ze służbami oraz organizacjami zajmującymi się na danym terenie problematyką związaną z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Ponadto, w wyniku przeprowadzonych kompleksowych kontroli, jakość pracy w specjalistycznych ośrodkach w latach przyszłych funkcjonowania Krajowego Programu ulegnie dalszej poprawie gdyż kontrolerzy w raportach

pokontrolnych zobowiązali kierownictwo ośrodków do wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości.

Nieprawidłowości wykazane przez kontrolerów dotyczyły między innymi:

- stwierdzenia przypadków wydawania skierowań i decyzji administracyjnych dotyczących umieszczenia w ośrodku,
- obejmowania pomocą ośrodka jedynie lokalnej społeczności,
- braku w dokumentacji indywidualnych planów pomocy ofiarom lub nie uwzględnianie w nich celów, metod pracy czy czasu przewidywanego na udzielenie pomocy,
- braku dbałości w prowadzeniu akt osobowych,
- braku w dokumentacji prowadzenia diagnozy,
- nie prowadzenia grup wsparcia lub grup terapeutycznych,
- braku działań terapeutycznych skierowanych do dzieci,
- braków w wypełnianiu standardów bytowych np. korzystania ze wspólnych toalet przez mieszkańców i kadre pracowniczą, nie wyszczególnienia odrębnego miejsca do nauki i zabawy, braku miejsca przystosowanego do suszenia itp.,
- niedostatecznie zabezpieczonych potrzeb mieszkańców w zakresie udostępniania odzieży, obuwia,
- nie prowadzenia monitoringu sytuacji ofiar opuszczających placówki.

Pozytywne uwagi kontrolerów skupiły się na:

- różnorodności oferowanych form pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
- prowadzeniu kompleksowych programów pomocowych i terapeutycznych skierowanych do ofiar przebywających w ośrodkach oraz dla ofiar korzystających z pomocy ambulatoryjnej,
- prowadzeniu działalności przez kadre pracowniczą związaną z akcjami promującymi, informacyjnymi i społecznymi mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- wdrażaniu nowatorskich rozwiązań związanych z pracą z ofiarą przemocy w rodzinie,
- prowadzeniu współpracy interdyscyplinarnej mającej na celu opracowanie wieloprofilowego planu działań i pomocy,
- zapewnianiu ofiarom przemocy w rodzinie bezpiecznego schronienia,
- przestrzegania standardów dotyczących przebywania wymaganej ilości osób zgodnie z rozporządzeniem,
- udzielaniu wieloprofilowego wsparcia ofiarom przemocy w rodzinie,
- udzielaniu poradnictwa psychologicznego, socjalnego, medycznego,
- podejmowaniu szeregu działań terapeutycznych, konsultacyjnych skierowanych na dzieci i ich rodziców,
- zmniejszaniu negatywnych następstw dla ofiar i świadków przemocy w rodzinie,
- poprawy skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz monitorowanie występowania

przemocy w rodzinie, jej rozmiarów i skutków społecznych oraz efektywności podejmowanych działań.

Działanie: *Zwiększenie zakresu działania ogólnopolskiego telefonu zaufania „Niebieska Linia” dla ofiar przemocy w rodzinie łączącego z lokalnymi punktami konsultacyjnymi lub ośrodkami wsparcia.*

W 2007 roku kontynuowała działalność funkcjonujące na zlecenie Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych **Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”**. W omawianym okresie placówka prowadzona była (w ramach dotacji) przez Stowarzyszenie na rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”. W Pogotowiu działa Ogólnopolski Telefon dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (0801-12-00-02), w którym przeprowadzono prawie 10,2 tys. rozmów dotyczących problemów rodzinnych: przemocy domowej, nadużywania alkoholu i innych środków psychoaktywnych oraz uzależnienia. Osoby dzwoniące pod nr 0801-12-00-02 ponoszą jedynie koszt jednego impulsu telefonicznego, pozostałe koszty ponosi PARPA jako właściciel numeru. Funkcjonowała również telefoniczna poradnia prawna, gdzie pod numerem 022/666-28-50 (pon.-wt., godz. 17.00-21.00) można uzyskać poradę prawnika.

W omawianym okresie udzielono ponad 870 porad i konsultacji prawnych. Osoby pracujące w Pogotowiu „Niebieska Linia” udzieliły odpowiedzi na ponad 810 listów i e-maili. Podjęto w instytucjach (np. policja, pomoc społeczna, sąd) 113 interwencji dotyczących przemocy w rodzinie. Uruchomiono program stażowy (135 godz. stażu) i przyjęto na staż 19 osób. Byli to studenci warszawskiej Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej, którzy m.in. wzięli udział w 9 superwizjach i 26 szkoleniach przygotowujących do pracy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i udzielania pomocy ofiarom przemocy domowej. W Ogólnopolskim Pogotowiu dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” przeprowadzono również 8 seminariów dla członków Ogólnopolskiego Porozumienia Osób i Organizacji Pomagających Ofiarom Przemocy w Rodzinie, nt. „Przemoc rówieśnicza” (14 czerwca), „Przemoc seksualna- jak pomóc?” (5 września), „Doskonalenie działań prawnych w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie” (31 października), „Praca i program dla sprawców przemocy” (9 listopada), „Interwencja i pomoc psychologiczna: odróżnianie i działania podejmowane w obu wypadkach” (23 listopada), „Praca w zespołach interdyscyplinarnych” (14 grudnia), „Praca i program dla sprawców przemocy w rodzinie” (19 grudnia), „Doskonalenie działań prawnych w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie” (21 grudnia). W seminariach wzięły udział ogółem 163 osoby. Podjęto również działania zmierzające do zaktualizowania bazy danych członków Ogólnopolskiego

Porozumienia Osób i Organizacji Pomagających Ofiarom Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” – ruchu społecznego skupiającego około 3 tys. podmiotów. W Pogotowiu „Niebieska Linia” działa również strona internetowa www.niebieskalinia.info.

Działanie: *Stworzenie warunków umożliwiających ofiarom przemocy otrzymanie w pierwszej kolejności mieszkań socjalnych.*

Ze sprawozdania z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wynika, że jedną z form udzielonej pomocy zarówno przez gminę jak i powiat była pomoc w otrzymaniu mieszkania socjalnego.

Ogółem z tej formy pomocy udzielonej ofiarom przemocy w rodzinie skorzystało 772 rodziny, w tym:

- gminy udzieliły pomocy 414 osobom w tym 299 rodzinom
- powiaty udzieliły pomocy 938 osobom w tym 473 rodzinom.

Stworzenie w ramach realizacji Programu warunków umożliwiających ofiarom przemocy otrzymanie w pierwszej kolejności mieszkań socjalnych przyczynia się do zapewnienia bezpieczeństwa ofiarom i ułatwia podejmowanie działania terapeutyczne.

Działanie: *Udostępnienie do publicznej wiadomości informatorów o instytucjach.*

Na terenie całego kraju jednostki samorządu terytorialnego – szczebel gminny jak i powiatowy we współpracy z organizacjami pozarządowymi w ramach realizacji zadań wynikających z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie są zobowiązane do udzielania informacji o instytucjach udzielających kompleksowej pomocy. Wiele Ośrodków Pomocy Społecznej jak i Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie dysponuje informatorami, które są udostępniane dla zainteresowanych w różnych instytucjach. Przede wszystkim w ośrodkach pomocy społecznej, w komendach policji ale też w powiatowych urzędach pracy, w ośrodkach zdrowia. W informatorach tych można znaleźć szczegółowe informacje na temat instytucji pomocowych.

Ponadto, jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu gminnym i powiatowym, jak i organizacje pozarządowe realizują szereg działań mających na celu propagowanie informacji dotyczących możliwości uzyskania wieloprofilowego wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Adresy instytucji można uzyskać zarówno telefonicznie, mailowo bądź osobiście.

2. Realizacja strategii interwencyjnych kierowanych do sprawców przemocy w rodzinie

Działanie: *Izolowanie sprawców od ofiar na podstawie odrębnych przepisów.*

W ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku *o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* (Dz. U. Nr 180, poz. 1493), zostały określone zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. Na szczególną uwagę w kontekście problemu izolowania sprawców od ofiar, zasługują uregulowania zawarte w art. 13 i 14 cytowanej wyżej ustawy.

Zgodnie z art. 13 ustawy umarzając warunkowo postępowanie karne wobec sprawcy przestępstwa popełnionego z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny albo zawieszając wykonanie kary za takie przestępstwo, sąd nakładając obowiązek określony w art. 72 § 1 pkt 7a i 7 b kk (tj. powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym, opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym), określa sposób kontaktu skazanego z pokrzywdzonym lub może zakazać zbliżania się skazanego do pokrzywdzonego w określonych okolicznościach.

Z danych statystycznych za 2007 roku wynika, że sądy warunkowo umarzając postępowanie karne zastosowały wobec sprawców obowiązek powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym w 66 sprawach, przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności taki obowiązek orzeczono w 437 sprawach, zaś w 181 sprawach zobowiązano sprawcę do opuszczenia lokalu zajmowanego z pokrzywdzonym. Z uwagi na brak odpowiedniego oprzyrządowania statystycznego nie wiadomo jednakże w ilu przypadkach zastosowano powyższe obowiązki w sprawach dotyczących przestępstw z użyciem przemocy przeciwko osobom najbliższym.

Tego rodzaju obowiązki mogą być również nakładane wobec skazanych warunkowo przedterminowo zwolnionych z odbycia reszty kary. Z danych statystycznych za 2007 r. wynika, że sądy penitencjarne nałożyły obowiązek powstrzymywania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym wobec 1.141 osób skazanych.

Sądy zatem wydając orzeczenia korzystają z uregulowań zawartych w cytowanej wyżej ustawie. Należy także wskazać, że sprawcy w okresie próby są oddawani pod dozór kuratora sądowego.

Na podstawie zaś delegacji ustawowej, zawartej w art. 176 kkw ukazało się rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 czerwca 2002 roku w sprawie zakresu praw i obowiązków podmiotów sprawujących dozór, zasad i trybu wykonywania dozoru (...). Zgodnie z § 3 kurator sądowy po objęciu dozoru powinien pouczyć skazanego o prawach i obowiązkach wynikających z okresu próby i dozoru oraz omówić sposób i terminy ich realizacji. W rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 czerwca 2003 roku w sprawie *szczegółowego sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów sądowych* (Dz. U. Nr 112, poz. 1064) w § 12 zostały dokładnie wskazane czynności, mające na celu kontrolę skazanego w okresie próby, co powinno zapewnić skuteczne egzekwowanie nałożonych na niego obowiązków.

Ponadto istotnym instrumentem mającym odgrywać określoną rolę w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest także środek zapobiegawczy uregulowany w art. 14 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, tzw. „warunkowy dozór policji”.

Zgodnie z treścią ust. 1 wskazanego przepisu, jeżeli zachodzą przesłanki dla zastosowania tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego o przestępstwo, o którym mowa w art. 13 (a więc popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny), sąd może zamiast tymczasowego aresztowania zastosować dozór policji, pod warunkiem, że oskarżony opuści lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym, w wyznaczonym przez sąd terminie i określi miejsce pobytu. Zgodnie zaś z ust. 2 tegoż przepisu w razie opuszczenia lokalu, o którym mowa w ust. 1, ograniczenie przewidziane w art. 275 § 2 k.p.k. może także polegać na powstrzymaniu się od kontaktu z pokrzywdzonym w określony sposób.

Z treści cytowanego przepisu wynika wprost, że warunkowy dozór policji jest środkiem fakultatywnym, stosowanym wyłącznie przez sąd w stosunku do oskarżonego, w sytuacji spełnienia przesłanek do zastosowania tymczasowego aresztowania.

Jednocześnie zasadą – wynikającą z art. 257 § 1 k.p.k. – jest, że tymczasowego aresztowania nie stosuje się, jeżeli wystarczający jest inny środek zapobiegawczy.

Institucja warunkowego dozoru policji określona w art. 14 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jest sporadycznie stosowana przez sądy. Jako środek zapobiegawczy nie jest uwzględniana w statystykach sądowych.

Poniżej przedstawiono zestawienie liczby orzekanych obowiązków z art. 14 ustawy w formie tabelarycznej, ustalonych na podstawie przeglądu akt.

Stosowanie instytucji z art. 14 ust 1 i 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie lata przez sądy w latach 2005 – 2007

L.p.	Okręg apelacji	Liczba wydanych orzeczeń
1	2	3
	Apelacja Krakowska	17
1	okręg krakowski	10
	okręg tarnowski	4
	okręg kielecki	3
2	Apelacja Lubelska	11
3	Apelacja Wrocławska	14
	okręg jeleniogórski	5
	okręg legnicki	1
	okręg opolski	7
	okręg świdnicki	1
4	Apelacja Łódzka	6
5	Apelacja Poznańska	21
6	Apelacja Rzeszowska	3
7	Apelacja Szczecińska	20
	okręg szczeciński	10
	okręg gorzowski	8
	okręg koszaliński	2
8	Apelacja Gdańska	55

	okręg bydgoski	35
	okręg toruński	7
	okręg słupecki	13
9	Apelacja Warszawska	7
	okręg plocki	3
	okręg Warszawa Praga	3
	okręg warszawski	1
10	Apelacja Białostocka	67
	okręg olsztyński	41
	okręg suwalski	26
11	Apelacja Katowicka	113
	okręg katowicki	28
	okręg bielsko-bialski	1
	okręg częstochowski	1
	okręg gliwicki	83
Razem		334

Sądy, orzekając wobec sprawców przestępstw z art. 207 kk kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, częstokroć nakładają na owych skazanych liczne obowiązki probacyjne określone w art. 72 § 1 i § 2 kk, prowadzące m.in. do izolowania sprawców od ofiar przestępstw, bądź też do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem:

- art. 72 § 1 pkt 3 kk – wykonywanie ciężącego na sprawcy obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby – **265 spraw;**
- art. 72 § 1 pkt 4 kk – wykonywanie pracy zarobkowej, zobowiązanie do nauki lub przygotowania do zawodu – **184 sprawy;**
- art. 72 § 1 pkt 5 kk – powstrzymywanie się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających – **10.022 sprawy;**
- art. 72 § 1 pkt 6 kk – poddanie się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych – **1857 spraw**, w tym:
  - a) obowiązek poddania sprawcy leczeniu odwykowemu lub rehabilitacyjnemu – **1386 spraw**
  - b) poddano sprawcę oddziaływaniom terapeutycznym – **80 spraw;**
  - c) zobowiązano sprawcę do uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych – **44 sprawy;**
- art. 72 § 1 pkt 7 kk – powstrzymywanie się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach – **92 sprawy;**
- art. 72 § 1 pkt 7a kk – powstrzymywanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób – **253 sprawy;**
- art. 72 § 1 pkt 7b – zobowiązanie sprawcy do opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym – **181 spraw;**
- art. 72 § 1 pkt 8 kk – zobowiązanie sprawcy do innego stosownego postępowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa – **2320 spraw.**

Z danych zebranych na podstawie przeglądu akt przez Prokuratury wynika, że w 2007 roku wobec 120 podejrzanych o przestępstwa z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, zastosowano dozór policji pod warunkiem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym. Wobec 281 podejrzanych o wymienione wyżej przestępstwa - zastosowano dozór policji z jednoczesnym zobowiązaniem do powstrzymania się od kontaktu z pokrzywdzonym w określony sposób.

Z analiz statystycznych prokuratury wynika także, że w 2007 roku:

- 1) Liczba podejrzanych o wymienione wyżej przestępstwa wobec których skierowano wnioski do sądu o zastosowanie tymczasowego aresztowania wyniosła **2097**, a wobec **1924** z nich sądy zastosowały tymczasowe aresztowanie.
- 2) Liczba oskarżonych o przestępstwa popełnione wobec członka rodziny z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wyniosła **17.217**.
- 3) Liczba oskarżonych o wyżej wymienione przestępstwa wobec których prokurator wnosił o orzeczenie zakazu określonego w art. 41a § 1 i 2 k.k. - **62**.
- 4) Liczba oskarżonych o wyżej wymienione przestępstwa wobec których prokurator wnosił o orzeczenie obowiązków określonych w art. 72 § 1 pkt 5, 6, 7, 7a, 7b, k.k. (w tym w trybie art. 335 § 1 k.p.k.) – **7.437**.
- 5) Liczba oskarżonych o wyżej wymienione przestępstwa, wobec których prokurator składając wniosek o warunkowe umorzenie postępowania karnego wnioskował jednocześnie o nałożenie obowiązku określonego w art. 67 § 3 k.k. – **147**.
- 6) Liczba wniosków składanych w toku postępowania wykonawczego w przedmiocie zastosowania form izolacji sprawców przemocy w rodzinie od ofiar w trybie art. 74 § 2 k.k. w związku z art. 72 § 1 pkt 7, 7a, 7b i 8 k.k. – **30**.

Analiza problemu przemocy w rodzinie w postępowaniach cywilnych

W związku z realizacją Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie Ministerstwo Sprawiedliwości przeprowadziło także analizę danych dotyczących postępowań cywilnych, w których występuje problem przemocy w rodzinie.

Dokonując analizy spraw w rodzinnych ośrodkach diagnostyczno-konsultacyjnych, w których zdiagnozowano występowanie przemocy fizycznej lub psychicznej przyjęto powszechnie uznawaną definicję, iż przemoc w rodzinie jest zamierzonym i wykorzystującym przewagę sił działaniem lub zaniechaniem działania, skierowanym przeciw członkom rodziny, które narusza ich prawa i dobra osobiste, powodując cierpienia i straty.

Ilościowe dane z ośrodków wskazują, iż w większości analizowanych spraw stwierdzono występowanie przemocy psychicznej lub fizycznej.

Analiza dokumentacji diagnostycznej pozwala na wysunięcie następujących wniosków:

- stosowanie przemocy w postaci zaniedbywania dzieci jest jedną z najczęstszych przyczyn ograniczenia lub pozbawienia władzy

rodzicielskiej, zwłaszcza w sprawach kierowanych przez ośrodki pomocy społecznej,

- stosowanie przemocy fizycznej jest jedną z najczęściej podawanych przyczyn rozwodów,
- występująca w rodzinie przemoc fizyczna i psychiczna jest jedną z przyczyn ujawniania się zachowań antyspołecznych u dzieci i młodzieży diagnozowanych w sprawach o demoralizację,
- w analizowanych kategoriach znajdują się sprawy, w których zdiagnozowano przemoc nieletnich wobec rodziny i otoczenia (np. 6 spraw – ROD-K Zamość).

W przypadku potwierdzenia przez biegłych ośrodka występowania przemocy w rodzinie osoby badane otrzymują informacje na temat procedur postępowania, skutków stosowania przemocy wobec dzieci czy innych członków rodziny oraz miejsc i osób (np. terapeutów), u których mogą otrzymać wsparcie, doraźną, a także długoterminową pomoc.

Ponadto analiza opinii wydanych przez rodzinne ośrodki diagnostyczno - konsultacyjne wykazała, iż w ok. 3% spraw biegli wnioskowali w opinii do sądu o izolowanie sprawcy przemocy od ofiary. Należy podkreślić, iż wskaźniki ilościowe wskazują na zróżnicowany obraz tego zjawiska, i tak np. w ROD-K w Tarnowie, aż w 16 sprawach wnioskowano o izolowanie sprawcy przemocy od ofiary, natomiast w ROD-K nr 1 w Katowicach w 22 sprawach wnioskowano o izolowanie ofiar przemocy od sprawców.

Należy podkreślić, iż wnioski z badań i kierowane do sądów sugestie dotyczą głównie izolowania małoletnich i nieletnich będących obiektem przemocy od jej sprawców, a nie sprawców od ofiar. Wynika to większości przypadków z faktu, że zaniedbań i przemocy dopuszczają się często oboje rodzice albo jedno z nich zezwala na przemoc lub ją ukrywa. Ponadto w kilku przypadkach zaszła potrzeba poinformowania Prokuratury o występowaniu zjawiska przemocy domowej (m. in. ROD-K w Olsztynie).

Należy podkreślić, iż w większości przypadków badający mieli do czynienia z przemocą rozpoznawaną wcześniej przez odpowiednie służby.

Dodać też trzeba, że powyższe informacje dotyczą tylko zleceń kierowanych przez sądy, albowiem w żadnym z ośrodków nie wykonywano w 2007 roku zleceń pozasądowych.

Ponadto należy wskazać, że w Ministerstwie Sprawiedliwości została przeprowadzona analiza spraw o rozwód i separację w których wydawane były orzeczenia nakazujące eksmisję jednego z małżonków ze względu na przemoc w rodzinie – za rok 2007.

Z analizy zgromadzonych danych statystycznych wynika, że w 2007 roku wpłynęło do sądów ogółem 95 220 spraw o rozwód, z czego w 3443 pozwach domagano się eksmisji jednego z małżonków, który swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie. Żądanie takie zostało uwzględnione przez sądy w całości lub w części w 2406 sprawach.

Jeżeli chodzi o sprawy o separację, to w 2007 roku wpłynęło ich 8534, z czego 288 zawierało żądanie eksmisji jednego z małżonków, ze względu na jego

rażąco naganne postępowanie. W 202 sprawach wnioski te zostały uwzględnione (w całości lub w części).

W ramach ustawowych zadań i w granicach określonych przepisami uprawnień, Policja podejmuje działania, związane z izolowaniem sprawców przemocy.

W 2007 r. spośród 21 541 podejrzanych o przestępstwo z art. 207 k.k., 4 024 podejrzanych zatrzymano i zwolniono w ciągu 48 godzin, a 1 540 podejrzanych zatrzymano, tymczasowo aresztowano i areszt trwał w chwili zakończenia postępowania. Zaznaczyć należy, że w porównaniu do roku 2006, pomimo spadku liczby podejrzanych ogółem, zanotowano wzrost liczby podejrzanych zatrzymanych i tymczasowo aresztowanych, co świadczy o bardziej restrykcyjnym podejściu organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości do sprawców znęcania się nad osoba najbliższą, polegającym na ich izolowaniu, w celu zapewnienia ochrony ofiarom.

Ponadto w wyniku przeprowadzonych interwencji domowych wobec przemocy w rodzinie, policjanci w 2007 r. spośród 81 742 sprawców przemocy, 36 877 zatrzymali (procesowo, prewencyjnie, doprowadzając do wytrzeźwienia). Liczba sprawców przemocy zatrzymanych, stanowi 45% wszystkich sprawców przemocy w rodzinie, ustalonych w wyniku tego rodzaju interwencji domowych.

Podkreślić należy, że w przypadkach dotyczących przemocy w rodzinie i spełniających przesłanki pozwalające na zatrzymanie sprawcy przemocy, Policja ma prawo dokonania zatrzymania osoby na podstawie: art. 15 ust. 1 pkt 2 ustawy o Policji (tzw. przepis blankietowy) dopuszczającego możliwość procesowego zatrzymania osoby zgodnie z rygorami określonymi w Kodeksie postępowania karnego i innych ustawach, art. 15 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji (tzw. zatrzymanie „prewencyjne” mogące mieć zastosowanie przy wystąpieniu okoliczności polegających na stwarzaniu przez osobę w sposób oczywisty bezpośredniego zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia), art. 40 ust. 1 i 2 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi dającego możliwość doprowadzenia do izby wytrzeźwień, a w razie jej braku do jednostki Policji i pozostawienie do wytrzeźwienia osoby w stanie nietrzeźwości, które m.in. zagraża życiu lub zdrowiu innych osób.

Działanie: *Stosowanie procedury „Niebieskich Kart”.*

Funkcjonariusze Policji, na terenie całego kraju od 1998 roku realizują procedurę „Niebieskie Karty”, która jest uregulowana przepisem rangi Zarządzenia Komendanta Głównego Policji. W ramach realizacji procedury, policjanci w 2007 r. przeprowadzili 81 403 interwencji domowych, dotyczących przemocy w rodzinie, w efekcie których ustalono 130 682 ofiar przemocy w rodzinie oraz odnotowano 81 743 sprawców.

Dążąc do zwiększenia skuteczności działań Policji oraz zacieśnienia współpracy z podmiotami pozapolicyjnymi świadczącymi pomoc, opracowano w 2007 r. projekt nowego Zarządzenia Komendanta Głównego Policji w sprawie metod i form wykonywania przez Policję zadań w związku z przemocą w rodzinie w ramach procedury „Niebieskie Karty”. Zaprojektowanie nowego zarządzenia regulującego procedurę było spowodowane przede wszystkim potrzebą rozszerzenia możliwości udzielania wsparcia rodzinom dotkniętym przemocą, u których nie przeprowadzono interwencji.

Zasadniczą zmianą wprowadzoną w nowym zarządzeniu jest określenie rzeczywistych obszarów działań Policji podejmowanych wobec przemocy w rodzinie, a nie tych związanych z realizacją interwencji (rozszerzono zastosowanie procedury). Zgodnie z tym przepisem, policjanci zobowiązani zostali do rozpoczęcia procedury i wypełnienia tzw. Niebieskiej Karty obligatoryjnie, podczas interwencji domowej wobec przemocy w rodzinie oraz fakultatywnie podczas wykonywania wszystkich innych czynności służbowych, jeśli jednocześnie zostaną spełnione dwa warunki: policjant uzyska informację o przemocy w rodzinie lub będzie miał podejrzenie jej występowania oraz konieczne będzie udzielenie pomocy jej ofiarom. Zapis ten ma na celu zapewnienie ofiarom przemocy możliwości uzyskania pomocy (poprzez uruchomienie przez dzielnicowego działań interdyscyplinarnych) w każdej sytuacji, gdy tego potrzebują, a nie tylko w konsekwencji przeprowadzonej interwencji. W dokumencie tym również w sposób precyzyjny określono obowiązki policjantów na poszczególnych etapach realizacji procedury „Niebieskie Karty”, wskazując potrzebę przekazywania informacji dotyczących rodzin, w których zachodzi przemoc organom administracji rządowej i jednostkom samorządu terytorialnego bądź podmiotom, którym te organy lub jednostki zleciły realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zarządzenie dostosowano do obecnie obowiązujących przepisów i definicji zawartych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Dodać należy, że policjanci realizujący procedurę „Niebieskie Karty”, nie tylko na co dzień współpracują z instytucjami i organizacjami działającymi na ich terenie, ale również biorą udział w interdyscyplinarnych zespołach wraz innymi podmiotami, w których wypracowują działania pomocowe, dyżurują w punktach informacyjnych i ośrodkach interwencyjnych oraz uczestniczą w posiedzeniach gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Ponadto, funkcjonariusze Policji często uczestniczą w pracach nad strategiami przeciwdziałania przemocy w rodzinie, opracowywanymi na poziomie lokalnym i biorą udział w tworzeniu gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Ze sprawozdania z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wynika, że w okresie sprawozdawczym jednostki organizacyjne pomocy społecznej założyły 14 291 Niebieskich Kart w tym:
- gminy wypełniły 11 755 Niebieskich Kart

- powiaty wypełniły 2 536 Niebieskie Karty.

5 442 Niebieskich Kart zostało przekazanych do innych instytucji, co oznacza, że w co trzeciej sprawie uruchomiona została procedura Niebieskich Kart.

Działanie: *Opracowanie i realizacja programów ochrony ofiar przemocy z udziałem Policji, prokuratury, kuratorów sądowych.*

Skuteczne działania na rzecz ochrony ofiar przemocy w rodzinie powinny charakteryzować się inerdyscyplinarnym podejściem do tak ważnego problemu.

Na terenie kraju powstało wiele koalicji na rzecz walki z przemocą w rodzinie oraz zespołów interdyscyplinarnych, w których przedstawiciele różnych służb współpracują ze sobą i wspólnie służą profesjonalnym wsparciem.

Jako przykłady dobrych praktyk poniżej przedstawiono inicjatywy podejmowane na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenach właściwych dla obszaru działania następujących prokuratur i sądów:

1. Prokuratura Okręgowa w Koszalinie;
2. Prokuratura Apelacyjna w Białymstoku;
3. Sąd Okręgowy w Zamościu.

Prokuratura Okręgowa w Koszalinie.

Również prokuratury rejonowe z terenu właściwości Prokuratury Okręgowej w Koszalinie uczestniczą w realizacji zapisów Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Województwie Zachodniopomorskim oraz inicjatywach podejmowanych w tym zakresie przez Ośrodki Pomocy Społecznej i inne instytucje działające w tym zakresie.

Na obszarze działania Prokuratury Rejonowej w Białogardzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Białogardzie prowadzi działania w zakresie „Niebieskiej Karty” z zaangażowaniem przedstawicieli Policji zawiadamianych o zdarzeniach na wniosek ofiary. Nadto pomocy pokrzywdzonym udziela Stowarzyszenie Pomocy „Przytulisko” w Białogardzie z ośrodkiem interwencji kryzysowej z zapleczem hotelowym dla ofiar przemocy w rodzinie i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Białogardzie udzielające pomocy ofiarom przemocy w rodzinie wraz z możliwością nocowania dla kobiet z dziećmi. Urząd Gminy w Białogardzie prowadzi strategię „Zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie”. W ramach tych działań realizowane jest specjalistyczne poradnictwo, pomoc w umieszczeniu w ośrodkach interwencji kryzysowej, tworzenie mieszkań chronionych dla ofiar przemocy, wspieranie letniego i zimowego wypoczynku dzieci z rodziny wysokiego ryzyka, pomoc finansowa. Urząd Miasta Świdwin działający w obszarze właściwości Prokuratury Rejonowej w Białogardzie prowadzi punkt informacyjny dla osób z problemem przemocy w rodzinie i zespół interdyscyplinarny ds. przemocy w rodzinie.

Przygotowany został także program terapeutyczny wspierający ofiary przemocy w rodzinie. Urząd Gminy Świdwin prowadzi gminny program

profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. natomiast w ramach Urzędu Miasta Połczyn Zdrój, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci prowadzi „Ośrodek Wsparcia Rodziny” i „Środowiskowe Ognisko Integracyjne”. Obecnie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Połczynie Zdroju opracowuje gminny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Na obszarze działania Prokuratury Rejonowej w Drawsku Pomorskim działa Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Drawsku Pomorskim wraz z Zespołem Interdyscyplinarnym.

Na terenie właściwości Prokuratury Rejonowej w Kołobrzegu Urząd Miasta Kołobrzeg realizuje Program Przeciwdziałania Przemocy „Razem przeciw dyskryminacji”. Nadto na terenie miasta działają Miejska Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizujący „Niebieską Kartę”, Stowarzyszenie Użytkowników Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej i ich rodzin „FENIKS” i Interdyscyplinarny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy przy Prezydencie Miasta Kołobrzeg. Poszczególne gminy pozostające na terenie właściwości Prokuratury Rejonowej w Kołobrzegu realizują gminne programy przeciwdziałania narkomanii i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizujący rozwiązywanie problemów przemocy w rodzinie.

Na obszarze działania Prokuratury Rejonowej w Koszalinie funkcjonuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Dział Poradnictwa Specjalistycznego realizujący programy ochrony ofiar przemocy: „Starszy Brat, Starsza Siostra” udzielający wsparcia i pomocy dzieciom z rodzin niewydolnych wychowawczo. Prowadzona jest także inicjatywa „Razem Przeciw Przemocy – Zespół Interdyscyplinarny” realizująca formułę pracy z osobami uwikłanymi w przemoc. Założeniem jest integracja wszelkich działań różnych podmiotów na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie i systemowa pomoc terapeutyczna dla ofiar przemocy domowej.

Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Koszalinie realizuje programy finansowane przez Urząd Marszałkowski: przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, warsztaty artystyczne dla dzieci i młodzieży, wsparcie rodzin w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych, przeciwdziałania marginalizacji społecznej – punkty doradztwa i informacji społecznej. Nadto Towarzystwo Przyjaciół Dzieci realizuje program „Szlakiem zranionych gniazd – powiatowy program pomocy dziecku i rodzinie”. W Koszalinie prowadzone jest także Centrum Kryzysowe dla Kobiet i Kobiet z Dziećmi w Koszalinie – dysponujące miejscami do całodobowego zamieszkiwania z jednoczesną pracą terapeutyczną, psychologiczną, udzielaniem pomocy prawnej. Nadto działa Miejska Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Koszalinie udzielająca pomocy dzieciom i młodzieży.

Na terenie gmin znajdujących się na terenie właściwości Prokuratury Rejonowej w Koszalinie realizowane są zadania z zakresu interwencji kryzysowej. Nadto działają Zespoły Interdyscyplinarne dla integracji służb, instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz pomocy ofiarom przemocy w rodzinie pracujący w oparciu o Program. Opracowywane są programy

przeciwdziałania przemocy na lata 2008-2015, realizowane w ramach Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej. Realizowane są też zadania wynikające z tzw. „Niebieskiej Karty”. Podobne inicjatywy wskazywane są na terenie właściwości Prokuratury Rejonowej w Sławnie, Szczecinku i Wałczu.

W ramach przedstawionych struktur istnieje bieżąca współpraca z jednostkami Policji. Policjanci w przypadku zgłoszenia zdarzenia, za zgodą poszkodowanych, informowani są o nim podejmując wówczas niezbędne czynności.

W odniesieniu zaś do współpracy z prokuratorami ma ona raczej charakter incydentalny. Zazwyczaj jest to związane z zaproszeniami na organizowane konferencje.

Tylko w przypadku Prokuratury Rejonowej w Drawsku Pomorskim współpraca ta ma charakter bieżący z comiesięcznymi dyżurami prokuratora w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego. Dyżury te związane są z udzielaniem poradnictwa prawnego.

Prokuratura Apelacyjna w Białymstoku.

W obszarze działania Prokuratury Okręgowej w Białymstoku funkcjonują Ośrodki Interwencji Kryzysowej oraz Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, w których mieszkańcy mogą uzyskać pomoc w różnego rodzaju sytuacjach kryzysowych, w tym także w przypadku występowania przemocy w rodzinie.

Polega ona na :

- możliwości uzyskania porady specjalistów - prawnika i psychologa, zatrudnionych w ośrodkach na podstawie umowy zlecenia,
- możliwości uzyskania pomocy finansowej,
- zapewnieniu przez Starostwo w Mońkach miejsca w mieszkaniach chronionych osobom dotkniętym sytuacją kryzysową,
- w sprawach poszczególnych osób nawiązywana jest współpraca z Policją i Prokuraturami.

W postępowaniach przygotowawczych nadzorowanych przez prokuratury, osoby pokrzywdzone przestępstwem każdorazowo otrzymują informacje o podmiotach, które świadczą pomoc osobom dotkniętym sytuacją kryzysową.

W powiecie bielskim (w rejonie działania Prokuratury Rejonowej w Bielsku Podlaskim) od 2001 roku funkcjonuje ponadto Punkt Poradniczo-Konsultacyjny, który świadczy usługi w zakresie poradnictwa i wsparcia zarówno dla ofiar jak i sprawców przemocy w rodzinie.

W poszczególnych gminach opracowano programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie, w realizacji których przewidziano udział przedstawicieli Policji i Prokuratury.

W Bielsku Podlaskim uchwałą Rady Powiatu przyjęto Powiatową Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2006-2012, zawierającą kierunki niwelowania przemocy wśród młodzieży i dorosłych w

zakresie poradnictwa prawnego, psychologiczno-pedagogicznego, edukacji oraz informowania na temat przyczyn i skutków przemocy.

W ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie na lata 2006-2012 Powiatowe Centrum Pomocy w Rodzinie w Bielsku Podlaskim w 2007 r. zrealizowało wobec 5 sprawców przemocy w rodzinie program korekcyjno-edukacyjny, w ramach którego udzielano również wsparcia ofiarom zachowań takich sprawców.

Na terenie gminy Sokółka realizowane są dwa programy: Gminny Program Przeciwdziałania Alkoholizmowi, Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii – w realizacji których uczestniczy Policja.

W siedmiu gminach z obszaru działania Prokuratury Rejonowej w Hajnówce opracowano i funkcjonują programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie, w których realizacji uczestniczą przedstawiciele Policji i Prokuratury.

W Komendach Powiatowych Policji na terenie działania wszystkich jednostek organizacyjnych prokuratur okręgu białostockiego realizowane są ponadto procedury pod nazwą „Niebieska Karta”.

Obok tych form działalności prokuratorzy jednostek rejonowych i Prokuratury Okręgowej w Białymstoku uczestniczyli i uczestniczą w następujących działaniach:

- w debacie poświęconej reprezentacji raportu „Kogo chronimy w rodzinie - raport krytyczny” - w dniu 27 listopada 2007 roku,
- w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Białymstoku funkcjonuje Nieetatowy Zespół ds. Przeciwdziałania Demoralizacji i Przystępności Nieletnich do zadań którego należy m.in. inicjowanie i koordynowanie wspólnych działań profilaktycznych z organami państwowymi i samorządowymi oraz organizacjami społecznymi także w zakresie wdrażania instytucji pomocowych zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży; w posiedzeniach zespołu (ostatnie - 29 listopada 2007 r.) wzięło udział czworo prokuratorów,
- na terenie Białegostoku realizowany jest od 1 kwietnia 2007 r. ogólnopolski program Fundacji „Dzieci Niczyje” pod nazwą „Opiekun dziecka - ofiary przestępstwa”; Celem głównym programu jest wsparcie psychologiczne i prawne dzieci i ich opiekunów przed i w trakcie toczącej się procedury karnej oraz przygotowanie ich do uczestnictwa w rozprawie sądowej czy przesłuchaniu; 25 kwietnia 2007 r. odbyła się konferencja pod tytułem „Pomoc dzieciom - ofiarom przestępstwa zorganizowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w Białymstoku we współpracy z Centrum Ochrony Dziecka i Rodziny PSPiA „Klauza” Oddział Białostocki, w której udział wzięło dwoje prokuratorów,
- prokuratora z Prokuratury Okręgowej w Białymstoku delegowano do udziału w pracach zespołu roboczego do badania zjawiska przemocy i zaniedbywania dzieci przez pijanych rodziców i opiekunów, powołanego do istnienia mocą Zarządzenia Nr 56/07 Wojewody Podlaskiego z dnia 17 kwietnia 2007 r.; do zadań zespołu należy ustalenie sposobów komunikacji i współpracy

pomiędzy samorządem województwa, Ośrodkami Pomocy Społecznej, Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie, Komendą Wojewódzką Policji, Strażą Miejską, prokuraturą i sądem rodzinnym oraz Komisjami ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w zakresie sprawozdawczości, prewencji, monitoringu i szybkiej reakcji na przypadki przemocy i zaniedbywania dzieci przez nietrzeźwych rodziców.

Z kolei na terenie działania Prokuratur Rejonowych w Łomży, Zambrowie, Kolnie i Wysokiem Mazowieckiem program obejmuje udzielanie pomocy socjalnej, prawnej i psychologicznej ofiarom przemocy w rodzinie. Aktywny udział w programie bierze Policja zwłaszcza dzielnicowi, w ramach procedur prowadzenia „Niebieskich Kart”. Utrzymują oni bieżący kontakt z Ośrodkami Pomocy Społecznej przy Urzędach Gmin, wymieniając się informacjami i wspierając działania ośrodków.

Udział prokuratorów ogranicza się do informowania ofiar przemocy o możliwości uczestnictwa w programie.

Ponadto w Łomży program pomocy ofiarom przemocy realizowany jest przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, w ramach którego funkcjonuje Punkt Konsultacyjno-Informacyjny przeciw Przemocy w Rodzinie. Program przewiduje udział Prokuratury poprzez zobowiązanie sprawców przemocy domowej do uczestnictwa w nim.

Program ochrony ofiar przemocy funkcjonuje również w Wojewódzkim Ośrodku Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Łomży. Udział prokuratorów w programie sprowadza się do kierowania wniosków o zastosowanie leczenia odwykowego.

Odrębny program ochrony ofiar przemocy w rodzinie nie istnieje natomiast na terenie właściwości miejscowej Prokuratury Rejonowej w Grajewie. Zagadnienie to jest ujęte w programach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałaniu narkomanii, opracowanych w gminach. W programach tych nie przewidziano udziału Prokuratury, określając zadania jedynie dla Policji.

Podkreślenia wymaga, że w 2005 roku w Prokuraturach Rejonowych okręgu łomżyńskiego opracowano „Kartę Pomocy” dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, zawierającą informacje istotne dla ofiar takiej przemocy, ich uprawnienia oraz wykaz i adresy instytucji zobowiązanych do udzielania pomocy.

W dniu 30 października 2007 roku w Prokuraturze Okręgowej odbyła się narada kadry kierowniczej Prokuratury Okręgowej w Łomży z przedstawicielami władz samorządowych oraz Policji okręgu łomżyńskiego, dotycząca wypracowania metod współpracy w zwalczaniu patologii społecznych, w szczególności przemocy w rodzinie.

Nadto w dniu 19 listopada 2007 roku Prokurator Okręgowy, Rzecznik Prasowy Prokuratury Okręgowej i Prokurator Rejonowy w Łomży odbyli spotkanie z pracownikami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łomży

Działu Pracy Środowiskowej na temat wdrożenia programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc.

W okręgu olsztyńskim ustalono, że na terenie działania Prokuratur Rejonowych w Biskupcu, Ełku, Giżycku, Kętrzynie, Lidzbarku Warmińskim, Olecku i Piszcu organy samorządowe nie opracowały programów ochrony ofiar przemocy.

Programy takie zostały natomiast opracowane na terenie działania pozostałych jednostek prokuratury, a mianowicie:

- Prokuratury Rejonowej Olsztyn-Południe i Olsztyn-Północ w Olsztynie Uchwałą Rady Miasta Olsztyna z dnia 25.10.2006 r. został uchwalony „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2006 – 2013”, którego celem jest stworzenie Gminnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w oparciu o ścisłą współpracę służb, instytucji i organizacji pozarządowych oraz działanie ich przedstawicieli w ramach podziału terytorialnego na dzielnicowe zespoły interwencji kryzysowej. W programie tym Prokuratura została ujęta jako jedna z części filaru wymiaru sprawiedliwości w ramach systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W związku z tym prokuratorzy tych prokuratur brali w 2007 r. udział w comiesięcznych spotkaniach Gminnego Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz w spotkaniach szkoleniowych. Podczas tych spotkań dokonywano również wymiany informacji pomiędzy przedstawicielami poszczególnych służb, instytucji i organizacji pozarządowych. Doprowadziło to do wypracowania i stworzenia tzw. procedur gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i współpracy przedstawicieli poszczególnych filarów. Pozwala to również prokuratorom tych jednostek na wykorzystanie podejmowanych czynności przez przedstawicieli innych filarów w ramach prowadzonych spraw karnych, jak też do innej działalności.
- Prokuratury Rejonowej w Bartoszycach, gdzie prokuratorzy biorą udział w naradach i szkoleniach,
- Prokuratury Rejonowej w Szczytnie, gdzie w ramach gminnych programów powołano zespoły interdyscyplinarne, których zdaniem jest rozwiązywanie trudnych sytuacji rodzinnych związanych z przemocą w rodzinie, w których w razie potrzeby uczestniczą również prokuratorzy.

Ponadto udział prokuratorów w tych programach ma charakter konsultacyjno-szkoleniowy.

Z kolei w okręgu suwalskim nie funkcjonowały programy ochrony ofiar przemocy opracowane przez organy samorządowe bądź organizacje pozarządowe. Natomiast prowadzone były różnorodne formy pomocy rodzinom uwikłanym w problem przemocy:

- pod przewodnictwem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suwałkach powstał Interdyscyplinarny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Patologii z inicjatywy KMP w Suwałkach, w ramach utworzonego Zespołu podpisano „List intencyjny”,
- zawiązując koalicję współpracy z instytucjami działającymi na rzecz pomocy rodzinom, w których występuje przemoc,

- Suwalskie Stowarzyszenie II „Wybór” i MOPS prowadziły grupy terapeutyczne dla ofiar przemocy w rodzinie,
- Centrum Interwencji Kryzysowej z funduszy Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych prowadziło hotel dla ofiar oraz udzielało pomocy prawnej i psychologicznej,
- prowadzona była współpraca suwalskiej Policji w ramach policyjnego programu prewencyjnego „Wspierania ofiar przestępstw” na rzecz pomocy rodzinom z problemem przemocy, z Suwalskim Stowarzyszeniem „Wybór”, Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- ofiary przemocy domowej korzystały również z pomocy psychologicznej udzielanej przez koordynatora procedury „Niebieskiej Karty” KMP w Suwałkach (kontakty osobiste lub drogą elektroniczną) – na stronie internetowej suwalskiej Policji opracowano m.in. zakładkę tematyczną „Przemoc domowa”, zaprojektowano i wydrukowano (sfinansowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie) ulotki pod nazwą „Przemocy powiedz NIE” oraz „Przemoc wobec niemowląt”, które wykorzystywane były w kontaktach z ofiarami przemocy i rozdysponowane zostały w poradniach specjalistycznych na terenie Suwałk,
- z inicjatywy KMP w Suwałkach ogłoszono konkurs „Policjant, który mi pomógł” - zakończony 31.12.2007 roku, w drugiej połowie stycznia 2008 roku Prezydent Miasta Suwałki wyróżni - wyłonionego przez komisję policjanta.

Na terenie podległym Prokuraturze Rejonowej w Sejnach funkcjonuje program realizowany przez Starostwo Powiatowe w Sejnach pt. „Powiatowy Program Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego na lata 2007-2008” (przyjęty przez Komisję Bezpieczeństwa i Porządku przy Staroście Sejneńskim w dniu 6 sierpnia 2007 roku). W programie tym przewidziano udział: Komendy Powiatowej Policji w Sejnach, Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Sejnach, Prokuratury Rejonowej w Sejnach I Sądu Rejonowego w Sejnach, Urzędu Miasta w Sejnach, Urzędu Gminy w Krasnopolu, Urzędu Gminy w Puńsku, Urzędu Gminy w Sejnach Urzędu Gminy w Gibach, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sejnach, Zespołu Szkół Techniczno-Rolniczych w Sejnach, Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Sejnach, Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Puńsku.

Na obszarze działania Prokuratury Rejonowej w Augustowie nie funkcjonują programy ochrony ofiar przemocy opracowane przez organy samorządowe, bądź organizacje samorządowe i w związku z tym prokuratorzy nie biorą udziału w realizacji tego typu programów.

Sąd Okręgowy w Zamościu.

W okręgu Sądu Okręgowego w Zamościu realizowany jest Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w wymienionych poniżej miastach i gminach:

W Zamościu zarządzeniem Prezydenta Miasta Zamościa z dnia 25 stycznia 2007r. został powołany Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania i rozwiązywania problemów osób i rodzin dotkniętych przemocą oraz ochrony dziecka- małoletniej ofiary i świadka przestępstwa w celu zapewnienia skutecznej i sprawnej pomocy dzieciom, osobom z rodzin zagrożonych przemocą lub doznających przemocy domowej. W skład 6-osobowego zespołu powołano kuratora rodzinnego z zespołu Sądu Rejonowego w Zamościu wykonującego orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich .

Program ochrony ofiar przemocy realizowany jest również w gminie Łabunie.

W gminie Stary Zamość realizowany jest Gminny Program Ochrony Ofiar Przemocy.

W powiecie biłgorajskim: miasto Biłgoraj i gmina Obsza realizują programy ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Programy te realizowane są z udziałem kuratorów sądowych. W gminie Obsza od początku realizacji krajowego programu uczestniczy kurator sądowy dla dorosłych. W pozostałych 12 gminach nie powstały jeszcze wymienione programy.

Miasto Hrubieszów oraz gmina Hrubieszów są w trakcie tworzenia programu ochrony ofiarom przemocy.

Przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Hrubieszowie działa Punkt Interwencji Kryzysowej, w ramach której to działalności udzielana jest pomoc w formie informacji i działania w danej sytuacji, rozmów wyjaśniających, edukacyjnych, motywujących do konsultacji z prawnikiem oraz lekarzem. Brak jest natomiast zaplecza lokalowego do umieszczenia osób potrzebujących schronienia.

W Urzędzie Gminy w Trzeszczanach częściowo realizowany jest program ochrony ofiar przemocy poprzez utworzenie zespołu interdyscyplinarnego, który ma za zadanie realizację działań uprzedzających, interwencyjnych, wspierających i działań korekcyjno- edukacyjnych.

W Urzędzie Gminy w Mirczu Działa Punkt Konsultacyjny dla ofiar przemocy obsługiwany przez psychologa. Gmina współpracuje z kuratorem zawodowym pionu karnego i kuratorem społecznym tego pionu.

Na terenie miasta Krasnystaw powstał projekt programu „ Rodzina bez przemocy- program przeciwdziałania przemocy w rodzinie na lata 2007-2013”. W ramach tego programu planowane jest powołanie Zespołu Interdyscyplinarnego do Spraw Przemocy, w skład którego wejdą kuratorzy sądowi. Program ma być wprowadzony w pierwszym kwartale 2008 roku.

Na terenie miasta Rejowiec Fabryczny powstał – w oparciu o przepisy ustawy oraz przyjętą uchwałę Rady Miasta „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych” – Interdyscyplinarny Zespół do Spraw Rozwiązywania Problemów Społecznych z udziałem kuratora sądowego.

W Tomaszowie Lubelskim w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działa Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Kuratorzy Zawodowi pionu karnego dwukrotnie uczestniczyli w realizacji programu korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie. Na pierwszą edycję programu zmotywowali do udziału 7 skazanych z art. 207 kk, będących pod dozorem kuratora sądowego. Na drugą edycję od miesiąca września do grudnia 2007 roku zmotywowano 10 skazanych z art. 207 kk. W bieżącym roku przewidziana jest realizacja powyższego programu z udziałem kuratorów pionu karnego. Kuratorzy rodzinni również uczestniczyli w realizacji programu ochrony ofiar przemocy w rodzinie, realizowanym przez Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Tomaszowie Lubelskim.

W ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Janowie Lubelskim przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie działa Punkt Interwencji Kryzysowej, gdzie realizowany jest kompleksowy program korekcyjno-edukacyjny, dla rodzin dotkniętych przemocą domową pod nazwą „Most Zamiast Murów”.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie realizuje program ochrony ofiar przemocy. Powstał tam Zespół Interdyscyplinarny, w skład którego wchodzi również kuratorzy zawodowi pionu rodzinnego.

W ramach działań na rzecz wzmocnienia ochrony ofiar przemocy w rodzinie, Policja z garnizonów: opolskiego i śląskiego oraz Komendy Stołecznej Policji, aktywnie włączyła się w realizację pilotażu Krajowego Programu na Rzecz Ofiar Przepęstw.

Strukturę programu tworzy Sieć Pomocy Ofiarom Przepęstw składająca się z Lokalnych Ośrodków Wsparcia, których utworzono 11 w ramach pilotażu (na terenie województwa śląskiego - 8 LOW, na terenie opolskiego – 2, a na terenie miasta stołecznego Warszawy – 1 ośrodek).

Lokalne Ośrodki Wsparcia oferują pomoc osobom pokrzywdzonym w wyniku przepęstw, w szczególności :

ofiarom przemocy, zgwałceń, molestowania seksualnego i innych

- przepęstw seksualnych, ze szczególnym uwzględnieniem małoletnich,
- ofiarom przepęstw dokonanych ze szczególnym okrucieństwem,
- ofiarom bezradnym: dzieciom, osobom starszym, niepełnosprawnym a także osobom pokrzywdzonym, które po doświadczeniach mają problemy w stabilnym funkcjonowaniu psychospołecznym i oczekują pomocy.

W ośrodkach udzielana jest nieodpłatnie kompleksowa pomoc dla ofiar przepęstw głównie w zakresie: porad prawnych, psychologicznych, informacji o formach pomocy udzielanych przez inne podmioty oraz ich adresach i telefonach.

Poprzedzając pilotaż funkcjonariusze Wydziałów Prewencji KWP w Katowicach i Opolu oraz Komendy Stołecznej Policji zorganizowali spotkania z Naczelnikami Wydziałów/Sekcji Prewencji podległych jednostek Policji oraz dzielnicowymi w zakresie działań podejmowanych w ramach pilotażu, a także z przedstawicielami Lokalnych Ośrodków Wsparcia.

Organizowano również szkolenia dla dzielnicowych i policjantów zajmujących się bezpośrednio ofiarami przestępstw.

Informacja o programie i Lokalnych Ośrodkach Wsparcia jest propagowana poprzez policyjne strony internetowe, na których znajdują się również porady, jak nie stać się ofiarą przestępstwa i jak szybko skorzystać z pomocy funkcjonariuszy Policji. Ponadto, informacje o działalności ośrodków (także w postaci ulotek), przekazywane są do wiadomości jednostek i komórek organizacyjnych Policji w celu wykorzystania w codziennej służbie. Policja realizuje także działania profilaktyczne na rzecz ofiar przestępstw, w których partnerami są instytucje i organizacje pozarządowe zajmujące się powyższą problematyką.

W ramach pilotażu, na terenie powiatów odbyły się spotkania inauguracyjne z udziałem instytucji, organizacji, samorządów lokalnych, w tym też Policji wchodzących w skład Sieci Pomocy Ofiarom Przestępstw, na których omawiane były założenia programu oraz współdziałanie. W wielu komendach powiatowych i miejskich Policji powołano pełnomocników do spraw ofiar, którzy w razie potrzeby kierują ofiary przemocy do LOW lub umawiają na spotkania ze specjalistami z ośrodków.

Na terenie objętych pilotażem województw prowadzone są również prace związane ze skoordynowaniem działalności dotychczas działających na terenie tych województw punktów pomocy ofiarom z nowopowstałymi Lokalnymi Ośrodkami Wsparcia.

Ponadto, w każdym województwie policjanci są inicjatorami, twórcami lub współinicjatorami programów i działań, ukierunkowanych na pomoc ofiarom przestępstw, także ofiarom przemocy w rodzinie, przykładowo:

➤ W ramach kampanii społecznej „Stop Przemocy” w Wydziale Prewencji KWP Szczecin opracowany został projekt w zakresie minimalizacji traumatycznych przeżyć dzieci w rodzinach uwikłanych w przemoc. Przed wdrożeniem projektu przeprowadzone zostało szkolenie dla miejskich i powiatowych koordynatorów obszaru przemocy. W trakcie szkolenia przedstawiona została interpretacja prawna art. 207 KK, omówiona Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz przeprowadzony został wykład i warsztaty w zakresie roli bodźców łagodzących w sytuacjach trudnych emocjonalnie. W ramach realizacji projektu zakupione zostały misie, których podstawową rolą jest obniżenie napięcia i lęku u dzieci, które są na miejscu interwencji kryzysowej lub znajdują się w sytuacji przesłuchania i innych czynności podejmowanych przez Policję. Policjant, przekazując dziecku misia-pocieszyciela łagodzi stan napięcia. Dziecko może poczuć się choć trochę bezpiecznie.

➤ Na terenie województwa śląskiego rozwija się, budowana w 2005 r. sieć pomocy ofiarom przestępstw, oparta na działalności punktów konsultacyjno – informacyjnych. Każda zgłaszająca się osoba pokrzywdzona może otrzymać w nich fachową pomoc socjalną, prawną, psychologiczną czy też terapeutyczną. W ramach tych działań prowadzona jest współpraca z Uniwersytetem Śląskim, którego studenci wspomagają punkty konsultacyjne i świadczą wolontariat dla

ofiar przestępstw. Na poziomie lokalnym w działaniach na rzecz ofiar przestępstw zaangażowane są instytucje pomocy społecznej takie jak centra pomocy rodzinie czy ośrodki pomocy społecznej oraz stowarzyszenia statutowo zaangażowane w tego typu działalność. W województwie obecnie funkcjonuje 48 punktów pomocy ofiarom przestępstw, w których w 2007 roku udzielono łącznie 2492 porad. Dyżury w punktach pełnią pracownicy socjalni, kuratorzy sądowi, psychologowie, prawnicy, wolontariusze (studenci i absolwenci) oraz policjanci. W 2007 roku w działalność pomocy ofiarom przestępstw zaangażowanych było 147 policjantów z jednostek terenowych, którzy uczestniczyli w 1176 dyżurach.

➤ Na terenie województwa dolnośląskiego (w Komendzie Powiatowej Policji w Miliczu), realizowany jest program profilaktyczny „Razem przeciw przemocy”. Jego głównym celem jest ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie oraz udzielanie kompleksowej pomocy ofiarom przemocy. Działania programu obejmują między innymi edukację dotyczącą przemocy w rodzinie oraz uprawnień ofiar, organizowanie patroli prewencyjnych, w skład których wchodzi przedstawiciele instytucji pomocowych, organizowanie szkoleń z zakresu przemocy dla policjantów, tworzenie i usprawnianie systemu wymiany informacji dotyczącej ofiar przemocy, prowadzenie interwencji w przypadku zdiagnozowanej przemocy, obejmowanie kompleksową pomocą ofiar przemocy w rodzinie. W realizacji programu biorą udział przedstawiciele następujących instytucji: KPP Milicz, Starostwo Powiatowe, Urzędy Gmin, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, PCPR oraz kuratorzy sądowi, nauczyciele i pedagodzy.

W komendzie Miejskiej Policji w Lublinie realizowano przedsięwzięcie profilaktyczno – prewencyjne „Razem przeciwko przemocy”. Celem głównym przedsięwzięcia są działania prewencyjne skierowane bezpośrednio do środowisk zagrożonych przemocą w rodzinie, kształtowanie świadomości i wrażliwości społeczeństwa na przemoc w rodzinie i szkole, wzmacnianie potrzeby przeciwdziałania zjawiskom przemocy fizycznej i psychicznej w rodzinie i środowisku młodzieży szkolnej oraz objęcie pomocą osób uwikłanych w przemoc, organizowanie pomocy psychologicznej i prawnej oraz prowadzenie edukacji społecznej. Celem pośrednim jest działalność profilaktyczno – edukacyjna w środowiskach młodzieżowych, prowadzenie edukacji społecznej, kolportaż materiałów o tematyce prewencyjnej oraz współpraca z instytucjami wychowawczo – oświatowymi.

Rozdział IV Realizacja Działań wspierających – Strategii terapeutycznych

Działanie: *Opracowanie i realizacja programów terapeutycznych dla ofiar przemocy w rodzinie*

Zgodnie ze sprawozdaniem z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie samorządy gminne i powiatowe opracowały i realizują

programy terapeutyczne dla ofiar przemocy w rodzinie. W okresie sprawozdawczym z tej formy pomocy skorzystało 18 210 osób w tym:

- 11 563 w samorządach gminnych;
- 6 647 w samorządach powiatowych.

Działanie: *Zabezpieczenie odpowiednich warunków do przesłuchań dzieci (niebieskie pokoje) oraz w miarę możliwości dorosłych – ofiar przemocy w rodzinie.*

Jednym z istotnych elementów działań Policji podejmowanych na rzecz zapobiegania wtórnej wiktymizacji ofiar, szczególnie małoletnich jest tworzenie na terenie jednostek przyjaznych pokoi przesłuchań, nazywanych „niebieskimi pokojami”.

Z posiadanych przez Policję informacji wynika, że na terenie kraju funkcjonuje około 305 tego rodzaju pomieszczeń, z czego 238 znajduje się w budynkach jednostek Policji, 11 w sądach i Prokuraturze, 18 w Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie, a pozostałe 38 w budynkach placówek medycznych, instytucji rządowych, samorządowych, organizacji i fundacji działających na rzecz dzieci, młodzieży, rodziny i przeciwdziałania uzależnieniom.

Wyposażenie i organizacja przyjaznych pokoi przesłuchań jest różnorodna. Część tych placówek jest wyposażona w profesjonalny sprzęt audio-video, właściwie dobrane meble, lalki anatomiczne i stanowi kompleks dwóch pomieszczeń przedzielonych lustrem fenickim, spełniając wszelkie wymogi do prowadzenia przesłuchań przez sądy (także małoletniego pokrzywdzonego i świadka przestępstwa w trybie określonym w art. 185a i 185b k.p.k.). Jednakże znaczna część stanowi pomieszczenia dostosowane do prowadzenia czynności z innymi szczególnymi kategoriami ofiar przestępstw, także dorosłymi (np. pokrzywdzonymi przestępstwami z użyciem przemocy), w celu eliminowania negatywnych konsekwencji związanych z przesłuchiwaniami, po traumatycznych zdarzeniach.

W wielu przypadkach na poziomie lokalnym, w celu zapewnienia właściwego wyposażenia i obsługi przyjaznych pokoi przesłuchań, Policja współpracuje

z władzami samorządowymi, instytucjami i organizacjami pozarządowymi oraz prowadzi konsultacje odnośnie standardów, jakie powinny te pomieszczenia spełniać, ze specjalistami Fundacji Dzieci Niczyje, która była inicjatorem zawiązania w 2007 r. Koalicji na Rzecz Przyjaznego Przesłuchiwanie Dzieci.

Z pomieszczeń tych mogą korzystać nie tylko policjanci, ale również sędziowie, prokuratorzy i psychologowie. Można wykonywać w nich czynności i prowadzić rozmowy z osobami pokrzywdzonymi, zwłaszcza gdy są to osoby małoletnie lub dorosłe po szczególnych przeżyciach, bądź w stanie wymagającym wyciszenia i uspokojenia się, dlatego istotne jest, aby wiedza o funkcjonujących przyjaznych pokojach przesłuchań dotarła do jak największego kręgu osób.

Przygotowywane i uaktualniane przez jednostki Policji wykazy przyjaznych pokoi przesłuchań (wraz z adresami, telefonami i opisem wyposażenia) są umieszczane na stronach internetowych Komendy Głównej Policji oraz poszczególnych garnizonów, przekazywane w ramach Koalicji na Rzecz Przyjaznego Przesłuchiwanie Dzieci Fundacji Dzieci Niczyje, w celu umieszczenia ich na stronie internetowej: www.dzieckoswiadek.pl, publikowane w lokalnych informatorach i poradnikach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz propagowane wśród sędziów, prokuratorów, psychologów, kuratorów i osób działających na rzecz ofiar przemocy.

Rozdział V. Realizacja Działań korekcyjno – edukacyjnych skierowanych do sprawców przemocy w rodzinie – Strategii ukierunkowanych na zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc w rodzinie

Działania korekcyjno – edukacyjne realizowane są w ramach Strategii ukierunkowanych na zmianę postaw i zachowań sprawców i mają na celu zakończenie przemocy w rodzinie.

Działania:

- 1) *opracowanie wytycznych do tworzenia modelowych programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie;*
- 2) *opracowanie i wdrożenie do realizacji programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie;*
- 3) *realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie;*
- 4) *wykonywanie przez sprawców przemocy w rodzinie prac społecznie użytecznych przy jednoczesnym uczestnictwie w programach korekcyjno – edukacyjnych.*

Wytyczne do tworzenia modelowych programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie, które są wykorzystane przez samorządy powiatowe odpowiedzialne za realizację Strategii ukierunkowanych na zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc w rodzinie, zawarte są w załączniku nr 2 do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Zawartość merytoryczna programów korekcyjno – edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oprócz oddziaływań edukacyjnych obejmuje również praktyczne ćwiczenia dostarczające korekcyjnych doświadczeń osobistych zmieniających zachowania i postawy związane z przemocą oraz rozwijające umiejętności samokontroli i konstruktywnego współżycia. Programy korekcyjno – edukacyjne powinny być nieodłącznym czynnikiem resocjalizacji sprawców przemocy w rodzinie, gdyż samo zaostrenie kar w stosunku do tych osób nie przyczyni się do zmian ich zachowań wobec członków rodziny. Celem przeciwdziałania przemocy jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie w tym przemocy wobec dzieci

poprzez edukację sprawców umożliwiając im nabycie prawidłowych umiejętności wychowawczych, postaw małżeńskich oraz zachowań społecznych.

Realizacja programów korekcyjno – edukacyjnych jest zadaniem zleconym samorządom powiatowym.

Szczegółowe informacje dotyczące prowadzonych na terenie kraju w 2007 r. programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie zostały opracowane w raporcie stanowiącym Załącznik Nr 3 do Sprawozdania.

W raporcie zawarte są informacje dotyczące:

- liczby osób oraz płeć osób poddanych programom korekcyjno – edukacyjnym z uwzględnieniem osób uczestniczących w programach korekcyjno – edukacyjnych ze względu na fakt skazania za czyny związane ze stosowaniem przemocy, odbywających karę pozbawienia wolności albo wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonywanie kary, osób stosujących przemoc w rodzinie które uczestniczą w terapii uzależnienia od alkoholu lub narkotyków i uczestniczą w programach które stanowią uzupełnienie terapii, osób które w wyniku innych okoliczności zgłosiły się do uczestnictwa w programach,
- form prowadzonych programów korekcyjno – edukacyjnych,
- sposobu realizacji programów korekcyjno – edukacyjnych,
- czasu trwania programów korekcyjno – edukacyjnych,
- efektu prowadzenia programów korekcyjno – edukacyjnych,
- sposobu i czasu monitorowania efektów programów korekcyjno – edukacyjnych wobec osób które zakończyły program.

Z opracowanego Raportu wysnuto następujące wnioski:

- w programach korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie uczestniczyło na terenie kraju łącznie **2922** osób w tym 2515 mężczyzn oraz 407 kobiet.
- liczba osób uczestniczących w programach korekcyjno – edukacyjnych ze względu na fakt skazania za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności albo wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonywanie kary wynosi łącznie **831** w tym 788 mężczyzn i 43 kobiet.
- liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które uczestniczyły w terapii uzależnienia od alkoholu lub narkotyków i uczestniczyły w programach korekcyjno – edukacyjnych, które stanowiły uzupełnienie terapii wynosi łącznie **1005** w tym 829 mężczyzn i 176 kobiet.
- liczba osób, które w wyniku innych okoliczności zgłosiły się do uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych wynosi łącznie **1086** w tym 898 mężczyzn oraz 188 kobiet.

- programy korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie są prowadzone w formie spotkań, sesji, indywidualnych oraz na podstawie pracy w grupach.
Prowadzone zajęcia odbywają się na podstawie realizacji programu „The Duluth Model” lub według modelu „Partner” powstałego na bazie programu „The Duluth Model”. Ponadto w powiecie będzińskim realizowany jest program psychoprofilaktyczny „Bezpieczna Moc”, w powiecie cieszyński praca ze sprawcami odbywa się na podstawie programu „Stop”. Natomiast w Dąbrowie Górniczej prowadzony jest program korekcyjno – edukacyjny „Kładka”.
- programy korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie były realizowane między innymi poprzez zajęcia warsztatowe, ćwiczenia, wykłady, dyskusje, wizualizację, psychodramę, odgrywanie scenek, treningi asertywności, burze mózgów, zajęcia psychoedukacyjne, projekcje filmów edukacyjnych, spotkania z przedstawicielami prawa, autodiagnozę na bazie psychotestów, analizę indywidualnych przypadków, relaksację, diagnostykę osobowości, porady rodzinno wychowawcze, elementy psychoterapii indywidualnej, metody aktywizujące, realizowanie „zadań domowych” itp.
- czas trwania programów korekcyjno – edukacyjnych był zróżnicowany i wynosił od 1 miesiąca do 12 miesięcy. W większości powiaty realizowały programy korekcyjno – edukacyjne w przedziałach trzy lub sześciomiesięcznych.
- Wskazywane najczęściej efekty prowadzenia programów korekcyjno – edukacyjnych ze sprawcami przemocy w rodzinie dotyczyły: redukcji zachowań przemocowych, poprawy relacji rodzinnych, małżeńskich, rodzicielskich, zwiększenia świadomości sprawców w tematyce związanej z przemocą w rodzinie, nabycia umiejętności przez sprawców rozwiązywania konfliktów, powstrzymywania się od spożywania alkoholu i uczestnictwo w terapii alkoholowej, poprawie funkcjonowania społecznego, zmniejszenie interwencji policji w środowisku, pozytywnych opinii z dozoru kuratorskiego, zmotywowania do uczestnictwa w grupach wsparcia, nabycia umiejętności przez sprawców rozpoznawania i rozładowywania agresji bez użycia przemocy, nabycia umiejętności rozpoznawania i wyrażania emocji, ustabilizowania sytuacji zawodowej sprawców, uświadomienia sprawcom pozytywnych postaw rodzicielskich oraz nabycia umiejętności utrzymania dyscypliny bez używania przemocy itp. Ponadto pozytywnym efektem prowadzenia programów korekcyjno – edukacyjnych było uświadomienie środowisk pomocowych o realizacji w/w programów.
Jako trudności w ocenie efektywności prowadzonych programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie wskazano na brak możliwości oceny zachowania sprawców przebywających po zakończeniu programu nadal w zakładach karnych. W województwie dolnośląskim wskazano również na fakt iż prowadzone były ze sprawcami

jedynie zajęcia indywidualne gdyż nie udało się stworzyć grupy realizującej zajęcia grupowe.

- Monitorowanie efektów programów korekcyjno – edukacyjnych wobec osób, które zakończyły program odbywało się między innymi poprzez: wypełnienie przez sprawcę ankiety ewaluacyjnej oraz osobisty kontakt osób prowadzących program i rejestrację zmian zachodzących w zachowaniu sprawcy dokonywaną przez sprawcę, dzięki informacjom uzyskanym przez środowisko rodzinne, lokalne sprawców, poprzez kontakt z pracownikami instytucji współpracującymi ze sprawcą po zakończeniu programu np. kuratorami sądowymi, pracownikami socjalnymi, policją, pedagogami szkolnymi. Okres monitorowania sprawców po zakończeniu programu korekcyjno - edukacyjnego jest zróżnicowany i wynosi od dwóch miesięcy do trzech lat.

W Łodzi, Olkuszu, Zakopanym, Rybniku, Działdowie, Włocławku oraz powiecie Myszkowskim nie dokonywano monitoringu sprawców po zakończeniu programu. Jako przyczynę wskazywano głównie na utrudniony kontakt ze sprawcą oraz zbyt krótki czas po zakończeniu programu.

Z danych uzyskanych na podstawie opracowanego raportu wynika, że na terenie kraju w 2007 r. programom korekcyjno – edukacyjnym zostało poddanych 2922 sprawców przemocy w rodzinie . W porównaniu z 2006 r. w oddziaływaniach korekcyjno – edukacyjnych wzięło udział prawie dwukrotnie więcej osób niż w roku poprzednim.

Rozpowszechnienie wiedzy na temat prowadzonych programów korekcyjno – edukacyjnych w środowiskach lokalnych spowodowało zaangażowanie osób i instytucji związanych z tematyką przeciwdziałania przemocy w rodzinie do podejmowania współpracy również ze sprawcą przemocy w celu zmiany jego postaw, zachowań oraz zminimalizowaniu bądź wyeliminowaniu zachowań przemocowych w stosunku do członków rodziny.

Programy korekcyjno – edukacyjne dla sprawców przemocy w rodzinie prowadzone były poprzez sesje indywidualne bądź grupowe. Przeważała różnorodność sposobów realizacji działań. Niejednokrotnie dostosowane one były do indywidualnych potrzeb poszczególnych osób bądź prowadzonej grupy.

Wszystkie z podmiotów prowadzących programy korekcyjno – edukacyjne wskazywały na pozytywne efekty oddziaływań skierowanych do sprawców w odniesieniu do relacji rodzinnych oraz społecznych.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że nie wszystkie podmioty prowadziły monitoring efektów programów korekcyjno – edukacyjnych co jest działaniem niewłaściwym i koniecznym do wyeliminowania. Praca ze sprawcą przemocy w rodzinie powinna być długoterminowa i nie powinna zostać zakończona po ukończeniu przez sprawcę programu korekcyjno – edukacyjnego gdyż praktyka taka nie pozwala zabezpieczyć ofiary przemocy w rodzinie i nie daje

możliwości dokonania właściwej oceny prowadzonych oddziaływań wobec sprawców.

Sądy, orzekając wobec sprawców przestępstw z art. 207 kk kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, częstokroć nakładają na owych skazanych liczne obowiązki probacyjne określone w art. 72 § 1 i § 2 kk, w tym także obowiązki polegające na zobowiązaniu do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych.

W 2007 roku Sądy orzekły obowiązki probacyjne z art. 72 § 1 pkt 6 kk (poddanie się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych) w **1 857** sprawach, w tym:

- a) obowiązek poddania sprawcy leczeniu odwykowemu lub rehabilitacyjnemu – **1 386** spraw;
- b) poddano sprawcę oddziaływaniom terapeutycznym – **80** spraw;
- c) zobowiązano sprawcę do uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych – **44** sprawy;

Dane statystyczne zawarte w Sprawozdaniu z Krajowego Programu zawierają informacje dotyczące liczby sprawców poddanych również innym formom działań w podziale na działania prowadzone przez gminy oraz powiaty.

Ze Sprawozdania z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wynika że w 2007 r. działaniom interwencyjnym na terenie kraju w gminach łącznie zostało poddanych 18 998 sprawców przemocy w rodzinie natomiast w powiecie 8 864 sprawców. W tym izolowanie sprawców od ofiar odbyło się w gminie stosunku do 2 173 sprawców a w powiecie w stosunku do 641 sprawców. Zostało wyeksmitowanych z lokalu w gminach 199 sprawców natomiast w powiatach 63 sprawców. Prace społecznie użyteczne wykonywało 477 sprawców przemocy w rodzinie w gminie oraz 72 sprawców przemocy w rodzinie w powiecie.

Rozdział VII. Finansowanie

W 2007 r. na realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wydatkowano kwotę w wysokości 12 367 158, 40 zł z tego:

- na utrzymanie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	9 600 000,00 zł
- na realizację programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc	2 315 768,00 zł
- na dofinansowanie szkoleń prowadzonych przez Marszałków Województw	240 000,00 zł
- na zorganizowanie ogólnopolskiej kampanii społecznej	61 390,40 zł

- na przeprowadzenie diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie		<u>150 000,00 zł</u>
	Łącznie	12 367 158,00 zł

Środki te pochodziły:

- z rezerwy celowej budżetu państwa będącej w dyspozycji Ministra Pracy i Polityki Społecznej zapisane w ustawie budżetowej na rok 2007 r. w części 83, poz. 32 i 37 na zadania:
  - a) utrzymanie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
  - b) realizację programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc;
  - c) dofinansowanie szkoleń prowadzonych przez Marszałków Województw.

Po dokonaniu przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej podziału środków przedmiotowych rezerw celowych, środki te decyzjami Ministra Finansów zwiększyły budżety wojewodów.

- z części 44 – zabezpieczenie społeczne, której dysponentem jest Minister Pracy i Polityki społecznej na zadania:
  - a) zorganizowanie ogólnopolskiej kampanii społecznej;
  - b) przeprowadzenie diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie.

Finansowanie szkoleń odbyło się w oparciu o montaż środków finansowych, które pochodziły z rezerwy celowej budżetu państwa (w wysokości 240 000 zł w tym samorządy województwa wykorzystały 238 849,32 zł) oraz z budżetów Marszałków Województw (w wysokości 408 390, 56 zł).

Ponadto, Ministerstwo Zdrowia na działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2007 r. wydatkowało kwotę w wysokości 728 000 zł, która pochodziła z części 46 – Zdrowie.

W budżecie Ministerstwa Edukacji Narodowej na 2007 r. zostały zaplanowane środki finansowe przeznaczone na przeciwdziałanie agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym i pozaszkolnym, w tym w rodzinie. Zadanie to objęło także przygotowanie materiałów metodycznych dotyczących przyczyn i skutków przemocy rodzinie, rozpoznawania i diagnozowania przypadków przemocy w rodzinie oraz opracowania programów edukacyjnych i wspierających dotyczących zapobiegania przemocy wobec dzieci.

Ministerstwo Edukacji Narodowej zarezerwowało środki finansowe na wzmocnienie i upowszechnienie doradztwa, poradnictwa i konsultacji psychologiczno-pedagogicznych dla rodziców, uczniów i nauczycieli w ramach zadań związanych z realizacją Krajowego Programu.

Koszt organizowanych przez Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej konferencji szkoleniowych pt. „*Budowanie systemu reagowania w sytuacjach zagrożenia dzieci i młodzieży niedostosowaniem i wykluczeniem społecznym*” wyniósł 170 000 zł, natomiast zorganizowanie „*Kursu dla interdyscyplinarnych grup pracujących z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym, demoralizacją i przestępczością ze szczególnym uwzględnieniem interwencji kryzysowej w rodzinie*” – 140 000 zł.

Ponadto Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji koordynuje wdrażanie w Polsce Programu szczegółowego Unii Europejskiej na lata 2007 – 2013 „Zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec dzieci, młodzieży i kobiet oraz ochrona ofiar i grup ryzyka – Daphne III”. W ramach Programu samorządy lokalne o raz organizacji pożytku publicznego pozyskują dodatkowe środki finansowe na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Rozdział VIII. Podsumowanie, uwagi, postulaty

Drugi rok funkcjonowania Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie nie wpłynął znacząco na zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie, niemniej jednak działania w ramach Programu mają tendencję rozwojową i widać wyraźnie, że tak na szczeblu administracji rządowej jak i samorządowej przybierają one charakter interdyscyplinarny i ponadresortowy.

Po tak krótkim okresie można wysnuć wnioski i postulaty mające na celu doprowadzenie do koordynacji działań na wszystkich szczeblach administracji publicznej, wśród których najważniejszymi są:

1. Wzmocnienie samorządów gminnych w realizacji działań profilaktycznych na rzecz zapobiegania zjawisku przemocy w rodzinie oraz bardziej skutecznej ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Samorządy gminne są najważniejszym ogniwem w walce z przemocą w rodzinie. W najbliższym środowisku należy wzmocnić działania na rzecz poprawy sytuacji rodziny, a w przypadkach ujawnionej przemocy, udzielać profesjonalnego wsparcia. Samorządy gminne w obecnych regulacjach prawnych wykonują powyższe zadania przy użyciu własnych sił i środków, co nie zawsze jest wystarczające do skutecznej walki z przemocą.

2. Dalszy rozwój szkoleń interdyscyplinarnych dla pracowników instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie celem budowania lokalnych koalicji.

Samorządy gminne i powiatowe od wielu lat realizują zadania mające na celu zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie. Okazuje się jednak, że działania te są często mało skuteczne. Wynika to przede wszystkim z niedoskonałego szkolenia kadry, ale też z realizacji działań „w sztywnych, resortowych ramach”. Często okazuje się, że jedną ofiarę przemocy odwiedzają przedstawiciele różnych instytucji, udzielają pomocy w ramach swoich kompetencji, a często takie działania przynoszą mierne efekty. Dlatego też na terenach gmin i powiatów należy tworzyć koalicje na rzecz zwalczania przemocy w rodzinie oraz zespoły interdyscyplinarne oddziałujące wieloaspektowo na ofiarę i na sprawcę przemocy w rodzinie.

Działania takie będą mogły być skuteczne tylko po odpowiednim przygotowaniu pracowników „pierwszego kontaktu” reprezentujących różne grupy zawodowe.

3. Upowszechnianie, w dalszym ciągu, informacji o nowych aktach prawnych i obowiązkach z nich wynikających (ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie) zwłaszcza wśród władz samorządowych.

Z posiadanej wiedzy wynika, że pracownicy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, policji posiadają wystarczającą wiedzę na temat wprowadzonych w życie w ostatnim czasie aktów prawnych regulujących zagadnienia związane z przemocą w rodzinie. Problemem jest natomiast niedostateczna wiedza lub jej brak wśród pozostałych grup zawodowych zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Największą jednak barierę napotykać pracownicy różnych grup zawodowych w czasie ustaleń dotyczących nowych, ważnych zadań z władzami samorządowymi.

Dlatego też na spotkaniach, w których biorą udział władze gmin i powiatów tematyka dotycząca przeciwdziałania przemocy w rodzinie powinna być przyjęta jako priorytetowa do omówienia.

4. Rozszerzenie zakresu działania Ogólnopolskiego Telefonu Niebieska Linia

Sposób funkcjonowania Ogólnopolskiego Telefonu Niebieska Linia został opisany w przedstawionym materiale. Zgłaszanym problemem jest natomiast zbyt słaba jego dostępność. Dla ofiary przemocy w rodzinie, która zdecyduje się o zwrócenie się o pomoc telefon Niebieska Linia powinien być bezwzględnie dostępny. Dlatego też należałoby albo zwiększyć liczbę stanowisk funkcjonującego Telefonu albo też i to wydaje się rozwiązaniem najbardziej optymalnym, uruchomić Wojewódzkie Telefony Niebieska Linia.

5. Zwiększenie liczby instytucji zwłaszcza specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie

Na terenie kraju w 2007 r. funkcjonowało 33 specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. Można powiedzieć, że na początek funkcjonowania Krajowego Programu liczba ta była wystarczająca. Niemniej jednak zbierane w ubiegłym roku, za pośrednictwem wojewodów, zapotrzebowanie oraz korespondencja w bieżącym roku wskazuje na konieczność utworzenia kolejnych tego typu instytucji.

Funkcjonujące w ramach zadań własnych gminnych i powiatowych ośrodki wsparcia są dla ofiar przemocy w rodzinie często tylko i wyłącznie miejscem schronienia, natomiast nie udzielają takiej pomocy, aby ofiara przemocy w rodzinie mogła podjąć konkretne, odważne działania mające na celu poprawę jej sytuacji rodzinnej oraz aby mogła przeciwstawić się przemocy.

Dlatego też, obok rozwoju innych instytucji pomagającym ofiarom przemocy w rodzinie należy tworzyć sieć specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

6. Umożliwienie wszystkim sprawcom przemocy w rodzinie przystąpienie do uczestnictwa w programach korekcyjno – edukacyjnych.

Na podstawie oceny dotychczas realizowanych programów korekcyjno – edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie należy stwierdzić, że liczba sprawców poddawanych oddziaływaniom z roku na rok wzrasta. Oznacza to, że zmienia się świadomość i obok pomocy ofiarom przemocy w rodzinie, sprawcy również uzyskują profesjonalne wsparcie. Zakłada się, że liczba sprawców, którzy przystąpią do programów korekcyjno – edukacyjnych będzie w dalszym ciągu rosła, co będzie miało wpływ na wzrost kosztów związanych z realizacją tego zadania.

7. Podjęcie inicjatywy zmian ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

W planach rządu, na drugą połowę bieżącego roku zakłada się rozpoczęcie prac legislacyjnych dotyczących wprowadzenia zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Planuje się aby zmiany te dotyczyły przede wszystkim:

- wprowadzenia zakazu krzywdzenia dzieci;
- wprowadzenia nakazu opuszczenia lokalu przez osobę, która jest podejrzana o stosowanie przemocy.
- wskazania miejsc, do których sprawcy będą mogli być kierowani – mogą to być na przykład schroniska dla bezdomnych czy też noclegownie.
- wprowadzenia bezpłatnej obdukcji.
- rozszerzenia definicji przemocy w rodzinie o przemoc ekonomiczną.
- wprowadzenia do ustawy procedury „Niebieski Karty”

- wzmocnienia systemu profilaktyki w samorządach gminnych i wpisanie ustawowego obowiązku tworzenia i realizowania lokalnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- opracowania programu osłonowego z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zmiana ustawodawstwa ma służyć zmniejszeniu zjawiska przemocy w rodzinie, a przede wszystkim ma na celu podjęcie bardziej skutecznych działań profilaktycznych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Działania te w konsekwencji przyczynią się do osiągnięcia lepszych efektów w zakresie ograniczenia przemocy w rodzinie.

Wprowadzenie powyższych postulatów w życie, może spowodować wzrost środków finansowych na realizację Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Co prawda, zgodnie z kalkulacją do Krajowego Programu, środki finansowe w 2007r. w porównaniu do roku 2006 są wyższe – wynika to jednak z konieczności utrzymywania już funkcjonujących specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie w ciągu całego roku budżetowego.

Jak próbowano wykazać powyżej, liczba ta jest niewystarczająca.

W kolejnych latach funkcjonowania Krajowego Programu, problemem będzie również przeprowadzenie profesjonalnej ogólnopolskiej kampanii społecznej, na którą przeznaczona jest 120 000zł. Kampania, aby osiągnęła zamierzony cel, musi dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców. Nie stanie się to jednak poprzez tylko i wyłącznie rozpowszechnienie ulotek i plakatów – działania powinny być rozszerzone o wyprodukowanie spotów i filmów pokazywanych w mediach.

Kolejnym problemem może się okazać przeprowadzenie ogólnopolskich badań na temat zjawiska przemocy w rodzinie. Posiadane środki finansowe na realizację tego zadania w 2007 r. pozwalają na przeprowadzenie badań na próbie trzech tysięcy osób. W latach kolejnych badania powinny mieć charakter porównawczy.

Ograniczenie przemocy w rodzinie może się stać skuteczne tylko i wyłącznie przy pełnym zaangażowaniu przedstawicieli różnych instytucji pracujących na każdym szczeblu administracji publicznej.

